

11. He
CAROLI DAUBUZ

PRESBYTERI & A. M.

PRO

TESTIMONIO

FLAVII JOSEPHI

DE
JESU CHRISTO

LIBRI DUO:

Quorum priore de variâ ejus fortunâ
usuque, necnon Auctoris consilio in eo
conscribendo pertractatur; posteriore verò
ex stylo ac dicendi modo & sensu, ejus ve-
ritas comprobatur.

Cum Prefatione JOHANNIS ERNESTI GRABE.

LONDINI,

Typis W. B. impensis verò R. SARE in
Porticu Hospitii Grayensis Australi, 1706.

5

909

VENERABILI ac REVERENDO VIRO

HENRICO JAMES,

SS. Theologiæ in Academiâ Cantab.

PROFESSORI REGIO,

IBIDEMQUE

COLLEGII REGINÆ PRÆSIDENTI,

NECNON

In utrâque Ecclesiâ Metropolitâ

PRÆBENDARIO,

Patrono suo plurimum colendo,

Hanc suam TESTIMONII FLAVIANI
defensionem grati animi ergo

D. D.

CAROLUS DAUBUZ.

REVERENDI SS. VERO

HENRICO JAMES

ss. Theologiae in Academia Cantab.

PROFESSORI REGIO

IBIDEMQUE

COLLEGIUM REGIUM RESIDENTI

IN

In mandatis Regiae Metropoliticae

FRANCIS PARELLI BARTOL

Patrono suo plurimum colendo

FRANCIS PARELLI BARTOL

et ceteros quos in hac parte

D. D.

CAROLUS DAVIES

BENEVOLO LECTORI

S. P. D.

Joannes Ernestus Grabe.

JAM pridem ab *Irenæo* * bene observatum est, quod Jesum vivum atque præsentem omnes tam *amici*, quam *inimici*, ipsique Dæmones, Christum atque Dei Filium confessi fuerint, quodque testimonium non modò cœlitus acceperit a *Patre*, a *Spiritu*, & ab *Angelis*, sed & in terrâ ab *hominibus*, & ab *apostaticis Spiritibus*, ab *erroneis*, & ab *inimico*. Τὸτο δὲ ἁμνησάντων τοῦ Θεοῦ σοφίας, ὅταν καὶ τὸς ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας αὐτὸς μάρτυρας ποιεῖ ἡμέτερον τῆς ἀληθείας. Est enim hoc omnipotentis sapientiæ Dei opus, ut *inimici veritatis* fiant ipsi testes veritatis, prout *Joannes Chrysostomus* ait Homil. 57. in Genesin, hanc ibidem rationem insinuans, quod adversariorum testimonia

* Lib. 4. cap. 14.

Ad LECTOREM.

πολὺ τὸ ἀξιώπιζον habeant. Sed neque sine
singulari Divini Numinis providentiâ factum
videtur, ut Servatori nostro jam defuncto at-
que absenti luculentum testimonium perhi-
buerit præcipuus gentis Judaicæ, ipsi adversæ,
Scriptor, ac Unicus, quo superstite fruimur,
Historicus, *Flavius Josephus* *. Equidem haud
mirandum, eum in Archæologiâ, quâ res in
populo Israelitico gestas narrat, aliquam Jesu
Nazareni mentionem fecisse, imò mirum fo-
ret, ni fecisset; siquidem munere suo male
defunctus fuisset, si personam dictis factisque
tam celebrem, ac res tanti momenti prorsus si-
lentio præteriiisset: adeo ut vel exinde testi-
monii istius in dubium vocati *πυνσιότης* proba-
ri queat. Quod verò Jesum & eximiam sapien-
tiâ, & insignium miraculorum ab ipso patra-
torum laude ornaverit, eumque ultra commu-
nem hominum sortem evexerit, nec non ejus
è morte ad vitam reditum, à discipulis, qui-
bus vivus apparuit, assertum memoraverit, id
sane non absque divino nutu vel instinctu fa-
ctum puto. Decreverat nimirum Deus Pater
istum Filio suo conciliare honorem, quem
hic Ecclesiæ suæ pollicitus est, *Apocalyps. 3. 9.*
Ecce dabo de Synagogâ Satana, qui dicunt se
Judeos esse, & non sunt, sed mentiuntur; ecce
faciam illos ut veniant & adorent ante pedes

* Lib. 18. cap. 4.

Ad LECTOREM

tuos, & scient quia ego dilexi te. Hinc paulo post ascensionem Christi in coelos non solum plebis Judaicae aliquot millia, sed & Sacerdotum plurimi fidem in Jesum susceperunt, Act. 6. 7. donec tempore aliquantum procedente, numerus credentium in multas myriadas excrevit, Act. 21. 20. licet iidem antiquae, ac à novo Legislatore antiquatae Legis adhuc dum tenaces essent, indeque Gentilibus ad Christum conversis, Mosaica autem statuta negligentibus, sese haud jungerent, vel alias ob causas integram atque publicam cum Ecclesiâ communionem detrectarent. Atqui his accensendum puto *Josephum*, de Jesu Nazareno scilicet, nec non Joanne Baptistâ hujus præcurfore, ac Jacobo Apostolo sectatore benesentientem; saltem non ausum, illius nomen, cujus tot egregia ac divinae sapientiae plena dicta, totque miracula, divinae virtutis signa, memoriae prodita essent, à plurimis fide recepta, à nullo autem falsitatis convicta, cum reliqua occæcatorum Judæorum turba rejicere; præsertim cum videret, credentes in eum, ipso defuncto, superstites ac in fide constantes mansisse, quin majori indies numero auctos, fremente licet præpotenti Judæorum ac Ethnicorum adversariorum turba, per tot annorum seriem durasse. Hinc enim divinum id opus esse colligebat, *Gamalielis*, celeberrimi Legis Doctoris ratiocinium, Act. 5. 39. bene se-

Ad LECTOREM.

curus. Quod autem ad Christianæ Ecclesiæ sacra, aut prorsus non, aut non palam, accesserit, id nimio Mosaicæ Legis atque Pharisaicæ Sectæ studio, vel Politicis, quas vocant, rationibus adscribendum videtur. Extorsit tamen ei vis veritatis amplum hoc charissimi Servatoris nostri elogium; quod qui adeo pertinaciter rejiciunt, nec nisi à Christiano publicè professo proficisci potuisse contendunt, nā isti, multum vereor, ratiociniis suis inducti inficias quoque irent, ab adversis Spiritibus Christo dictum: *Quid nobis & tibi, Jesu fili Dei?* Matth. 9. 29. aut a Centurione & iis, qui cum eo erant, exclamatum: *Verè filius Dei erat iste!* Matth. 27. 54. aut titulum cruci Domini à Pilato inscriptum: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, Joan. 19. 19. Ista, inquam, mira sane, pari ratione negarent, aut in dubium vocarent Viri eruditi, nisi fides sacrorum Evangéliorum auctoritati debitè habita istud vetaret. Unde eos probe perpendere velim, divinâ providentiâ res humanas sæpenumero ita gubernari, ut qui cæteroqui sunt prudentissimi, rebusque suis optimè consulentes, tamen quædam dicto scriptove proferant, aut facto exequantur, institutis suis parum congrua, imò prorsus adversa, ubi ad Dei gloriam hominumque commodum conducere videantur: quamvis controversa Judaici Scriptoris pericopa nihil contineat, quod non à tali, qualem

Ad LECTOREM.

lem fuisse *Flavium* antea dixi, proferri potuerit.

Sed nolo, nec possum quicquam amplius aut melius pro hoc *Josephi* de Christo dicere Testimonio, quàm quidem dictum est ab eruditissimo Auctore Tractatus jam in lucem prodeuntis : quem cum primùm legissem manuscriptum, totus totus quidem, maximè vero pars posterior mirificè mihi placuit, utpote quàm modò dictam periocham verbis phrasibusque *Mathiada* aut propriis, aut valde familiaribus, ejusque more compositis constare luculenter probatum, ac hoc ipso egregium Jesu Christi elogium ita confirmatum est, ut jam de eo vix dubitandum, saltem id non tanquam manifestè spurium sit rejiciendum ; prout a doctis quibusdam, in *Gallia* præsertim, viris factum videmus. Unde oportune accidit, ex eadem natione prodiisse quempiam, qui hunc Judaici scriptoris foetum fortius propugnaverit, quàm quidem ab aliis oppugnatus est, ejusque genuinum parentem ex nativâ similitudine, adeoque firmiori, quàm hætenus allatum fuit, argumento probaverit. Quis enim sibi persuadere queat, duobus proximis à *Josepha* seculis, quo valdè rara erat inter Christianos ars Critica, quemquam illius libros adeo studiosè atque accuratè perlegisse, ut eandem scribendi formam ad vivum exprimere, & supposititium foetum *Flaviana* veste induere potuerit ? imò quemnam priscorum Christianorum diversam ali-

Ad LECTOREM.

aliquantum posteriorum Archæologiae Judaicae librorum phrasin à stylo, quo priores exarati sunt, ita solerter distinxisse putes, ut hoc evitato, illi se totum accommodârit? Incredibile sane, verbi gratiâ, ab impostore observatam sub medium operis sæpius occurrentem formulam, καὶ ἐνείκον vel τῶτον τὸν καίον, propius autem ad finem iterum iterumque usurpatam aliam, καὶ τῶτον τὸν χεόνον. quò repudiata priori adhiberet posteriorem, hancque de Christo ὡς ἱκανῶς iisdem inchoaret verbis: γινέσται καὶ τῶτον τὸν χεόνον. & sic in cæteris, quæ Auctor noster pro eo, quo pollet, ingenio animadvertit. Cui major idcirco debetur laus, quòd primus internum hoc, ab ipsius Josephi stylo petitum argumentum in se suscepit, ac major ei gratia habenda, quòd non sine magno labore idem plenissime executus sit, sicque rem omnibus Christum amantibus gratam fecerit. Licet enim ipse *testimonium ab hominibus non accipiat*, Joan. 5. 34. neque illud dignitatem ejus augere queat; nobis tamen tale non potest non esse acceptum, ac robur fidei nostræ addere. *Illa est enim vera & sine contradictione probatio, quæ etiam ab adversariis ipsis singula (lege sigilla) testificationis præfert*, ut Irenæus loco antedicto ait: *cujus verbis ut præfationis hujus initium, ita & finem facere placet.*

Lectori

Lectori Salutem.

SI quisquam est alius in quem defensio Testimonii Flaviani competat, is certè ego sum: qui olim nimis inconsultò abreptus, ac partes accusatorum secutus, iniquissimè de hoc testimonio senserim; quos necdum perspexissem id magis conjecturarum acumine ac solertiâ, quam rationum pondere damnâsse. At verò cum sedula scriptorum Flavii Josephi lectio, hujusque fortunarum consideratio mihi planissimè demonstraverit, non modò potuisse Flavium de Jesu nostro Servatore benè sentire, sed & istud ipsum scripsisse, quod nunc præ manibus habemus testimonium; id quod priùs damnabam ipse, nunc pro virili defendere statui, quod verissimum esse reperiissem.

Hinc itaque jam video, atque mirari desino, cur ferè solenne sit iis, quibus aliquid quacunque de causa displicuerit, quamque plerumque vix audeant fateri, alias plurimasque pratexere causas, tametsi non multum illis aliàs ipsi fidem haberent; sed tunc acrius urgere, quòd suis consiliis quodammodò favere videantur. Has
qui

AD LECTOREM.

qui rem aliter spectant, varias & inutiles potius esse deprehendunt, atque Censorum regulas non esse omni ex parte veras, sed pro lubitu ac necessitate tantum susceptas & mutabiles confitentur. Facete igitur, neque tamen minus verè, Vir quidam doctus, cui cum altero etiam satis docto non leves intercesserant altercationes: Ego dum, inquit, iræ fuerant inter nos, nihil quod ille scriberet, rectum putabam; nunc autem ex quo redacti sumus in gratiam, mutata sunt etiam consilia: nihil in ejus scriptis culpandum video: ipsumque agnosco Scriptorem esse venustum & politum. Idem quoque profecto Testimonio accidit Flaviano. Qui id amant, aut saltem non oderunt, nihil in eo vident vitiosum: qui verò secius, omnia reprehendunt: & illa ipsa quæ maximis essent laudibus efferenda, damnant.

Nam quale est illud argumentum Tanaquilli Fabri decantatissimum a stylo Testimonii peti- tum? quod cum ipse tam evidens esse crediderit, ut nulla probatione egeret, ego tamen falsissimum esse repperi, & inde pro Testimonio firmissimum comparavi. Et tamen huic adeo commentum placebat, aliisque qui id non diligentius quam ipse Faber consideraverant, ut hoc solo totum Testimonium penitus posse confici crederent. Certe huic argumento male consultum est a Fabro, cum ne minimam quidem ejus probationem addiderit ipse, neque alii post attulerint;

cui

AD LECTOREM.

cui probando omnes ingenii vires conferre debuissent. Non sic egerunt qui olim & nunc de stylo cujusquam Scriptoris judicare voluerunt. Solent ii saltem aliquam suæ Opinionis rationem producere. Sic nempe Antonius Riccobonus M. T. Ciceronis Consolationem oppugnavit; sic defendit Car. Sigonius: & alii quoque alia. Solius est Tan. Fabri ac ejus sequacium, tam insolenter se efferre, & pro imperio nobiscum agere, ac postulare, ut quod ipsis usque placet, nos indictâ causâ, neque dum satis probatâ, ideoque sine ratione rectum putemus.

Quamobrem licet argumentum meum à stylo petatum satis sit validum, præsertim eo quo illud produxi modo, ad confirmandam præstantissimi hujus testimonii veritatem contra omnes omnium cavillationes, aliasque magis subtilitate quam pondere atque auctoritate pollentes conjecturas, quæ nihili sunt præ ipsis Josephi verbis; cum ista sint totidem monumenta ab ipso auctore indita, prout à quovis verum esse reperietur, qui eo animo ut probet, atque eâ diligentia, quam ego adhibui, omnia Josephi scripta perscrutabitur: quoniam tamen iste vetermus adeo nostri seculi hominibus insedit, & multi quamvis ferè ignari scriptorum, styli generisque dicendi Josepho proprii, tam audacter de testimonio judicant, & simulata auctoritate pronunciant, ideo rationes eorum, seu potius nudas conjecturas, debilesque captiunculas, quibus hi adducuntur
ut

AD LECTOREM.

ut Josephi negent esse hoc Testimonium, confutare statui, omnes pedetentim secutus.

Historiam itaque testimonii ejusque fortune primum conscripsi eo modo, ut simul etiam omnia quae in illam congruenter referri poterant objecta dimoverim. Multi enim non solum quid ego super hac re dicere possim, scire cupient; sed & quid olim alii de hoc Testimonio senserint. Quod cum pro virili, & ad fastidium usque fortasse aliorum fecerim, statim quoque inde reperisse puto, quod factum sit, ut cum omnes scriptores constaret tum graecos tum etiam Ecclesiae latina Patres, in eâ fuisse sententiâ, certum esse hoc Flavii Josephi Testimonium, exorirentur tamen quidam nuperi homines, qui accuratius isthac quàm veteres illi, quanquam antiquissimi, tractare pertenderent. Nam cum hac dubia primum sint mota, ubi Christiani recentioris aevi animos ad legendum Judaorum recentiorum libros appulerunt, deque Flavio Josepho, ejusque de Christo sententia judicarent ex istorum placitis; hinc est, ut quod isti Judaei improbant, illis quoque Josephus minus probasse videatur. Sed quam longè Judaei recentiores à Josephi mente plurimis in rebus recedant, & à multis est aliis ostensum, & à me quoque non leviter est pensatum. Quapropter non quid Judaei sentiant hodierni, sed quid Josephus in eâ quâ fuit conditione collocatus, sentire debuit de Jesu Christo, examinaui. Quo quidem examine contra-

rium

AD LECTOREM.

rium eorum quæ isti ex Josephi conditione eruebant, comperi: ut si ne quidem stylus tam clarè à nostris partibus esset, ac nunc stare à me demonstratum est, attamen ipsum testimonium verum esse videretur. Atque hæc quidem primo libro sunt contenta discussaque. Deinde verò altero libro ipsum Testimonium aggressus, de ejus stylo fusè dissero; planissimam cum reliquis Flavii scriptis comparationem instituo, sensum eruo atque explico, reliquas adversariorum rationes primo libro prætermittas diluo ac confuto; exemplis controversas Testimonii sententias illustro atque comprobo. Sic igitur tandem, licet hoc Testimonium à multis Josepho sit extortum quâ vi quâve injuriâ, cum verò rei furtivæ, vel quæ vi, quanquam istis jure ablata videatur, non competat usucapio; curavi ut Josephus proprio eo tanquam auctor & pater potiretur. Hancque recuperationem hisce duobus libris satis, ut puto, effectam dedi.

Denuò hisce non inutile Auctarium præmisi, ipsum scilicet Flavii Josephi Testimonium de Christo, cum omnibus variis lectionibus atque priscis versionibus, quas undique corradere potui, & in rem meam conferre posse cogitavi. Caterum ut apertè profitear per quos profecerim, & grati animi me officium explevisse demonstrem, non mihi hac in parte defuit Josephus Vassius Cantabrigiensis, ut est aliàs in his rebus diligentissimus, imprimis verò nostri studiosus, primusque

AD LECTOREM.

musque auctor & impulsor, ut ne Flavii Testimonium injuriâ contemptum defererem. Denique quantum Johanni Ernesto Grabe Viro clarissimo debeam, ipse per te, Lector benevole, videre potes. Is enim, cum studia Theologica undique promoveri quærat, suis laboribus non contentus, etiam alienis est adjumento, quantum potest. Hinc est quod hujus defensionis libros prælo committendos procuraverit, sed etiam ipse perpoliaverit, & amplissimo, quod vides, illustraverit suffragio.

ERRATA quæ sensum quodammodo turbare videntur sic corrigito; pauca alia Lector facile emendabit.

Testimoniorum Pag. i. lin. 11. lege Ἰσθαίης, πολλὰς ᾗ. lin. penult. leg. ὀνομασθέντων. Defensionis pag. 2. lin. 15. unitatem leg. veritatem. pag. 37. l. penult. saltem leg. stabat. pag. 45. l. 3. & 12. justum l. fustum cum f. cap. pag. 51. l. 12. post *avi* dele punctum. pag. 52. l. ult. *dua* leg. *duo*. pag. 117. l. 12. leg. *Eum* decet igitur. pag. 123. l. 10. l. Historiarum. pag. 170. l. 2. leg. *illius* *aram*. pag. 173. l. 22. post *videatur* tolle punctum. pag. 207. l. 16. cum leg. *eum*. pag. 194. l. 16. leg. *Ethnici*. pag. 200. l. 10. leg. *judicium*.

FLAVII

FLAVII JOSEPHI TESTIMONIUM DE JESU CHRISTO

EX

Archæologiæ Judaicæ, Lib. xviii. Cap. iv.

Γινέσθαι δὲ καὶ τῶτον τὸ χερόνιον Ἰησοῦς σφόδρα
αἰνῆρ, εἶπε ἀνδρά αὐτὸν λέγειν χρη· ὡς γὰρ
καὶ ἀποδέξων ἔργων ποιητῆς, διδάσκαλός τε ἀν-
θρώπων καὶ ἡδονῇ παιδιᾷ δεχομένων, καὶ πολλὰς
μὲν Ἰουδαίους καὶ καὶ Ἑλλήνας ἐπηγάγει. ὁ χριστὸς οὖ-
τος ὡς καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τὸ πρῶτον ἀνδρῶν παρ' ἡ-
μῶν, σαυρὸν ὁπτετιμηκότος πιλάτου, οὐκ ἐπάυσαντο
οἷα πρῶτον ἀγαπήσαντες, ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῳ ἔχων
ἡμέραν πάλιν ζῶν, καὶ δεινῶν προφητῶν ταῦτα καὶ
ἀλλὰ μύρια θαυμασία πρὸς αὐτὸν ἐρηχθῶν· εἰς τε
νῦν καὶ χριστιανῶν ἀπὸ τούτου ὀνομασμήριον οὐκ ἐπέλιπε
τὸ φύλον.

B

Descripta

Descripta sunt hæc verba ex editione Græco-Latina, edita Coloniae Allobrogum Anno Christi 1634. ad Codices MSS Bibliothecæ Palatinæ emendata; quibus operæ pretium est ut etiam addantur variæ Lectiones e Codice MS Chartaceo, antiquo, ab Augerio Busbequio olim Constantinopoli comparato, & in Bibliotheca Cæsarea reposito: in cuius folio 254. extat hoc testimonium, productum a Lambecio Tomo VIII Bibliothecæ Vindobonensis; & aliæ quædam lectiones, quas quidam Græci Scriptores exhibent, ubi citant hoc testimonium.

Γινέται δ.] MS Cæsar. γινέται δ. Est autem δὴ μετὰ βασιλέων, ut sit verborum sensus, *Fuit porro circa hoc tempus*, &c. Sic Lambecius; sed de hoc infra.

Κατὰ τὸν τὸ χερόν.] Eusebius in Demonstr. Evangel. & Isidorus Pelus. legunt κατ' ἐκεῖνον τὸ χερόν. Cedrenus, κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.

Ἰησοῦς.] Euseb. in Historia Eccles. Ἰησοῦς πρὸς Σοφὸς ἀνὴρ.] Nicephorus Callistus, ἀνὴρ σοφός.

Εἶπε ἀνδρα αὐτὸν λέγειν χρῆ.] Niceph. λέγειν αὐτὸν χρῆ. sed Cedrenus αὐτὸν ἐχρησάμην.

Τῶν ἡδονῶν.] MS Cæsar. Euseb. Hist. Eccl. Zonaras. τῶν σὺν ἡδονῇ. sed in Euseb. in Demonstr. Evang. omittuntur. Cedren. legit ἐν ἡδονῇ.

Δεχομένης.] Euseb. in Demonstr. Evang. ὁ δεχόμενος.

Ἰωάννης.]

Ἰουδαίους.] Euseb. Hist. Eccles. Nicephor.
Suidas, ἡ Ἰουδαίων. Euseb. in Demonstr. E-
vang. τοῦ ἰουδαίου.

Καὶ ἑλλήνιστας.] MS Cæsar. Isidor. Pelusi.
Suid. Zonar. καὶ τὰ ἑλλήνιστά. Euseb. Hist. Ec-
cles. καὶ ἀπὸ τῶν ἑλλήνιστῶν. Editio Froben. &
Euseb. Dem. Evang. καὶ ἑλλήνιστον. Niceph. καὶ
ἀπὸ τοῦ ἑλλήνιστου. Cedrenus vero hæc & se-
quentia sic legit; sed ut videtur, ὡς ἀποφασίζων
his verbis: πολλὰς γὰρ καὶ ἀπὸ ἑλλήνων ἡγετῶν Χρι-
στοῦ, ὃν Πιλάτου ταυρώσαντο. ἐν ἐπαύσαντο κα-
ρύνοντες ὡς αὐτοὶ οἱ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπή-
σαντες μετέστησαν. E quibus patet, Cedrenum non
secus atque alios legisse in testimonio hæc
verba, ὁ Χριστὸς ἐτῶν ἑξήκοντα ἑπτὰ. contra quam quidam
existimavit.

Αὐτὸν.] Euseb. Demonstr. Evangel. αὐτὸν
ὡς ἀποφασίζων.

Τῶν πρῶτον ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν.] Euseb. Dem.
τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόντων.

Ἐπαύσαντο.] Euseb. Hist. Eccles. ἐξ ἐπαύσαντο.

Οἱ γὰρ πρῶτον.] Euseb. Hist. Eccles. & De-
monstr. Zonar. Niceph. Isidor. οἱ τὸ πρῶτον
& MS Cæs. cum Suida.

Ἀγαπήσαντες.] MS Cæs. Euseb. Hist. Eccles.
Niceph. Suid. Cedren. legunt, αὐτὸν ἀγαπή-
σαντες.

Ἐχων.] Euseb. Demonstrat. Evangel. omittit
hanc vocem.

Ταῦτα καὶ ἄλλα μύρια θαυμάσια περὶ αὐτοῦ.] MS Cæf. Euseb. Hist. Eccles. & Demonstr. Zonaras, ταῦτά τε καὶ ἄλλα, &c. Isidor. ταῦτά τε καὶ ἄλλα. Cedrenus, ταῦτα καὶ ἄλλα μετὰ τῶν ἁγίων περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ ἐρηγήτων. Niceph. ταῦτα καὶ ἄλλα περὶ αὐτοῦ θαυμάσια ἐρηγήτων. MS Cæf. & Zonar. περὶ αὐτοῦ θαυμάσια.

Θαυμάσια.] Suidas, θαυμαστά. Euseb. Dem. Evang. omittit.

Εἰς τὴν νῦν.] Euseb. Dem. ὁ δὲν εἰς τὴν νῦν. MS Cæf. Euseb. Hist. Eccles. Niceph. Zonar. εἰς τὴν τὴν νῦν. Isidor. ἴδε πόσους ἴσ' ἔχει. Suid. εἰς τὴν νῦν τὸ τ' ἁγίων. Euseb. Demonstr. ἀπὸ τῶν τ' ἁγίων. ἐκ ἐπέλειπε.

Ὀνομασμένων. Euseb. Dem. omittit. Suidas, ὀνομασμένον, ut & Hermias Sozomenus in sua paraphrasi, quæ alias cum vulgata consentit.

Οὐκ ἐπέλειπε τὸ φύλον.] Isidor. ἐκ ἐξέλειπε τὸ φύλον. Suidas, ἐκ ἀπελείπει το φύλον.

(v)

D. HIERONYMI V E R S I O

Ex ejus LIBRO

De Scriptoribus Ecclesiasticis.

Eodem tempore fuit Jesus ^b Vir Sapiens,
si ^c tamen virum eum oportet dicere.
Erat ^d enim mirabilium patrator ope-
rum, & doctor eorum, qui libenter vera sus-
cipiunt : plurimos quoque tam de Judæis
quam de Gentibus sui habuit Sectatores,
& credebatur ^e esse Christus. Cúmque invi-
dia nostrorum Principum, cruci eum Pilatus
addixisset, nihilominus qui eum ^f primùm
dilexerant, ^g perseverârunt : Apparuit ^h enim
B 3 eis

Varia Lestiones e Codice MS Bibliothecæ Noribergensis & Fre-
culpho Episcopo Lexoviensi, Tom. II. Chron. Lib. II. cap. 5.

^a Freculph. *Eo*, ^b Freculph. *Sapiens Vir*. MS Nor. omittit
Vir. ^c Quidam Codices omittunt *tamen*. ^d Frec. *autem*.
^e MS Nor. etiam habet; sed Frec. id omittit. ^f Frec. omittit
primùm. ^g MS Nor. *perseverârunt in fide*; Freculph. *perseverâ-*
tunt in eo. ^h MS Nor. & Frec. *autem*.

eis tertia die vivens, multaⁱ & hæc & alia
mirabilia, carminibus Prophetarum de eo va-
ticipinantibus; & usque hodie^h Christianorum
gens ab hocⁱ fortita vocabulum non defecit,

ⁱ MS Nor. & Frec. non legunt, &.
^h Frec. *Vocabulum fortita.*

^h Frec. hoc omittit.

Excerptum vel Paraphrasis

B. AMBROSII† EPISCOPI

Quæ in ejus Translatione ex JOSEPHO
reperitur, subque e mentito HEGE-
SIPPI nomine vulgata est, Lib. II,
Cap. 12.

QUOD fuerit illo in tempore Vir Sapiens,
(de Christo nempe loquitur) si tamen
oportet, inquit, virum dici, mirabi-
lium^h patratores operum, qui apparuerit dis-
cipulis suis post triduum mortis suæ vivens
^h iterum secundum prophetarum scripta, ^h qui
&

† Ut hos de excidio Judæorum Libros D. Ambrosio tribuamus, fa-
cit Codex MS. in Biblioth. Cantabrigiensi in quo statim finis
Libri I. subiecta est hæc Scribæ nota: *Beatissimi Ambrosii Epi-
scopi translatio ex Josepho Liber primus explicit.* Visum est idem
quoque aliis. Variæ Lectiones sunt hæc.

^h Creatorem.

^h omittitur iterum.

^h qui hæc.

& hæc & alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetaverunt : ex quo coepit congregatio Christianorum & in omne hominum^d penetrare genus ; nec ulla natio Romani orbis^e remanserit quæ cultus ejus expers relinqueretur. *Paulo post* : Ita mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat ; non credidit propter duritiem cordis, &c. Plus addit testimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

^d penetravit.

^e remansit.

VERSIO Antiqua Archæologiæ Judaicæ

PER

M. AUR. CASSIODORUM

Senatorem V. C. procurata.

Hoc testimonium sic exhibetur in duobus antiquis Bibliothecæ Cæsareæ Codicibus MSS membranaceis, inter Codices MS^{os} Theologicos Latinos 497° & inter Historicos primo.

FUIT autem hisdem temporibus Jesus, Sapiens Vir, ^b si tamen Virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, & doctor ^d omnium eorum hominum

Varia lectio ex antiquissima Editione, quæ cum annum non exhibeat, typorum tamen inventionem propemodum æquare videtur, ac Vincentio Bellovacensi, Lib. 7. pag. 229. u & Codice MS antiquissimo Isaaci Vossii, ante VIII sæcula exarato.

^a Vincent. Bellov. *Fuit his temporibus.* ^b V. B. *si eum virum nominare.* sed Cod. MS Voss. hæc omittit, & mox legit, *Hic erat mirabilium operum effector.* Quin etiam innuit Vossius sic alia quoque, quæ consuluit exemplaria exhibere. ^c V. B. *patrator.* ^d Ed. Ant. omittit, *omnium,* & V. B. hoc & sequens, *hominum.* Edit. Ant. legit, *hominum eorum qui libenter quæ vera sunt, audiunt.*

num qui audiunt libenter quæ vera sunt, & multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentibus sibi adjunxit. ^a Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis ^a virorum, cum Pilatus in ^b crucem agendum decrevisset, non deseruerunt ^a hi, qui ab initio eum ^a dilexerant. Apparuit enim eis ^a tertia die iterum vivus, secundum ^m quod divinitus inspirati prophetæ, vel hæc vel alia de eo innumera miracula ^a futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseverat & genus.

Utcunque versio ista non sit Ruffini, certum tamen est, istum interpretem Ruffini versionem hic consuluisse & descripsisse. Ita enim consentiunt ut nihil supra. Quapropter Codicibus Cæsaris potius quam Vossii & antiquæ editioni quoad omissiones standum esse videtur; præsertim cum nullus codex Græcus his faveat. Addo & aliud argumentum. Vetus interpres Cassiodori amicus habuit proculdubio Sozomeni Historiam; at vero Sozomenus hæc omnia legit, suntque

^a V. B. multosque sibi Judæorum, & multos adjunxit ex Gentilibus. ^a Omnes sic legunt præter editionem antiquam, quæ prorsus omittit hæc verba: *Christus hic erat.* ^a V. B. omittit, *virorum.* ^b V. B. *cruce erigendum decrevisset.* ^a Ed. Ant. *crucem agendum esse decrevisset.* ^a V. B. *eum hi.* ^a Edit. Ant. *dilexerunt.* ^a Ed. Ant. *tertio.* V. B. *iterum tertia die.* Petrus Comestor. Hist. Evang. legit, *apparuit enim his iterum vivus.* ^a Ed. Ant. *qua.* sed V. B. omittit, *divinitus.* ^a V. B. *de ipso futura prædixerant.* Sed & usque in hodiernum diem Chr. qui ab eo dicti sunt, perseverat & nomen & genus.

(x)

que ex eo in Hist. Tripartitam translata. Vidit itaque interpres iste hæc verba, non modo in græcis Josephi Codicibus, sed & in illis Sozomeni, haud secus ac in Ruffini versione, quam descripsit. Adjiciam itaque, ut hoc pateat, non solum Ruffini versionem & Sozomeni excerptum, sed & ipsam excerpti versionem per Epiphanium concinnatam.

VERSIO

RUFFINI AQUILEIENSIS

Ex ejus Versione Eusebii Historiæ Eccles. per Beatum Rhénanum edita, desumpta.

FUIT autem iisdem temporibus Jesus Sapiens Vir, si tamen Virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, doctorque hominum eorum qui libenter quæ vera sunt audiunt. Et multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentilibus sibi adjunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cum Pilatus in crucem agendum esse decrevisset, non deseruerunt hi, qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertio die iterum

rum vivus, secundum quod divinitus inspi-
rati prophetae vel hæc vel alia de eo innumera
miracula futura esse prædixerant. Sed & in
hodiernum diem Christianorum, qui ab ip-
so nuncupati sunt, & nomen perseverat &
genus,

Excerptum vel Paraphrasis.

HERMIÆ SOZOMENI

Histor. Ecclesiast. Lib. I. Cap. 1.

ΚΑΙ ἰωάννης ὁ μαθητὴς ὁ ἱερὸς, ἀπὸ τοῦ
πνεύματος καὶ ῥωμάτων ἐπαροχολοῦντος, ἡρώδης,
ἀξιοχρεῶς ἂν εἴη μέρους τῆς τοῦ κυρίου ἀληθείας· ἀν-
δρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκτείνει οὐκ εἶ, ὡς τοῦδε τοῦτον ἐρ-
γῶν ποιῆσαι, καὶ διδάσκειν λόγων ἀληθινῶν. χρεῖται
ὁ θεὸς φανῶς ὀνομαζέσθαι, καὶ τῶν ταυρῶν καταδύνασθαι
καὶ τετραῖον ζῶντα φανῆσαι. καὶ ἄλλα μύρια θαυ-
μάσια τοῦ αὐτοῦ περιειρήκει τοῖς θείοις περὶ φήταις
ἐκ ἀγνοεῖ. πολλὰς δὲ ὄντας ἐς ἐπηράγειο ἐλλύσας τι
καὶ ἰουδαίους ἐπιμένειν ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ
τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθῆναι μὴ ἐπιλείψαι φύλον.

VERSIO

VERSIO hujus **Excerpti**
PER
EPIPHANIUM SCHOLASTICUM

E. X

Historia Tripartita.

Josephus autem Matathiæ filius atque Sacerdos, vir apud Judæos nobilissimus, nec non & apud Romanos, dignissimus erit testis de veritate Christi. Vocare namque eum virum non audet, tanquam factorem insignium operum, magistrumque sermonum veracium: Christum vero aperte nominat, & pœnæ crucis adjudicatum, & tertia die apparuisse vivum, & alia infinita miracula de eo a prophetis sanctis non ignorat esse prædicta. Sed etiam multos tunc extitisse, quos elegit græcos atque judæos, & in ejus permanere dilectione, atque gentem ab eo nominatam nequaquam defuisse testatur.

Excerptum

MICHAELIS GLYCÆ

Annalium, Par. III. pag. 234.

TΟΤΕ δὴ, τότε φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ἰωσήφ-
 ἡμαζον· ἔρχομαι δὴ φιλαληδὴς ἐλθέτω,
 διὰ τοῦτο καὶ βαπτιστὴν τὸ Κυρίον ἐπαίνο, καὶ διὰ τοῦτο
 καὶ χερσὶν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ με-
 γάλων σημάτων ἐργάτῳ, σωρωθέντα ὁ ζῶντα φα-
 τῶνα μὲν τελίῳ ἡμέραν.

ELOGIUM

ABRAH. WHELOCI.

TOLLATUR e medio potius, atque penitus è
 mundo, Flavius Iosephus, quam ut il-
 lam à Christiana Ecclesia gemmam, illam in-
 telligo περιελών, tolli patiamur.

EX

ISAACI VOSSII

Lib. de Sibyllin. Oracul. Cap. xi.

Profectò nullos religio Christiana inferiores habet hostes, quam ipsos Christianos; cum vix ullum apud antiquos de Christo aut vaticinium, aut testimonium invenias, quod non complures etiam doctissimi viri labefactare, aut etiam penitus evertere fuerint conati.

M U L O G I U M

PRO
Christianis Ecclesia gentium, illam in-
mundo Flavio Josephus quam in il-
Ollant e medio portis, archiepiscopus

EX

PRO
TESTIMONIO
FLAVII JOSEPHI
DE
JESU CHRISTO
LIBER PRIMUS.

SEPE sum miratus, cum animo versarer, quid
factum ut quædam scripta, quæ a Viris af-
flatu divino aliquando, sæpiusque fortasse,
inspiratis, Apostolorumque nomine claris sunt
confecta, in Ecclesia tamen velut ipsa divini-
tùs inspirata nunquam reciperentur: cum
alia quædam scripta, de quibus eorumque au-
ctoribus, & olim & nunc est dubitatum, in
fidei tamen regulam sint recepta, & quasi ex
hostibus recuperata. Hinc videre licet, etiam
optimorum auctorum libros sua quoque non
secus ac profanorum habere fata. Qui hoc
dubium

dubium etiam ante nos moverunt, ut hinc se expediant, ad genuinam solent confugere difficultatem solvendi tollendive rationem: Prima ex recepta in Ecclesia Christiana consuetudine ducitur; tantum scilicet in stabilienda divinorum scriptorum auctoritate Ecclesiae consensum ac testimonium valere, ut sine illis ne quidem optima recipi, ut inde fidem nostram possimus statuminare, mereantur. Altera ratio est eorum qui, interna quoque, & ex ipsis eruta scriptis argumenta accersunt, qualia sunt vel dicendi genus, vel rerum scriptarum pondus cum divino lumine & maiestate conjunctum, quibus probi homines, quique unitatem amant & appetunt, ad illa pro divinis admittenda moveantur.

Tametsi testimonium Flavianum neque fuerit, neque sit unquam inter divina scripta referendum, cum tamen in illo conscribendo, aliquid, non humano consilio, sed prope divinitus datum esse videatur, non secus ac in ejus conservatione; cumque invitis quamplurimorum doctorum conatibus, longè tamen a pluribus defendatur, utque genuinum habeatur: ad ejus defensionem quam in me jam suscepi, maxime pertinere videtur, si quemadmodum illi, qui scripta divina genuina esse probant, has rationes sequuntur; sic etiam ego eundem rationum ordinem consequar in isto Flavii Josephi testimonio recuperando. Neque mihi quisquam

quisquam posthâc dicam scribat, quod libros Josephi cum Sacris Scripturis hac ratione quodammodo contulerim. Nam si quis recte perpendat, quantum intersit fidei Christianæ, ut eventus vaticiniorum Jesu Christi adversus Judæos probè intelligatur; nullus dubito, quin statim mecum sentiat, quandoquidem nemo meliùs calamitates cladesque Judæorum exponat quam Josephus, a quo ceu fonte, quicquid est scriptorum inter Christianos qui de his verba faciunt, sua omnia mutuò accepisse constat, quapropter non sine divino consilio, quod nos partim providentiam divinam, partim vero afflatum, vocare solemus, cautum esse videtur, ut Josephi scripta non tantum ederentur, sed & accuratè per omnia Ecclesiæ sæcula conservarentur, ut quædam minora fidei, veritatisque monumenta.

At vero cum Flavii hujus testimonium de Christo, quod inter cætera ejus scripta quodantenus eminet, ideoque a multis, neque immeritò ut egregia quædam gemma spectatur; utque fieri solet, cum diversa plerumque sint hominum studia, sic altera parte non desint qui id non minus vili pendant, eorum rationes cum mihi displiceant, statui mecum, hoc pro fide Christianâ non leve argumentum stabilire, & ab injuriis adversariorum tutari, idque eo modo ac ratione, quibus solent sacros defendere codices. Hac itaque oratione

C

quic-

quicquid ad Ecclesiæ doctorumve consensum, variamque hujus testimonii fortunam spectare videtur, edisseram; & de usu testimonii defensionisque necessitate, ac in quanta, si verum, apud nos auctoritate sit habendum, denique, de Auctoris fortuna consilioque dicam; altera vero, ex ipso dicendi genere, totius orationis tenore, modoque conscribendi, & sententia, adeo Josephi esse proprium ostendam, ut ne quidem ad quenquam alium pertinere possit.

P A R S

PARS PRIMA, LIBRI I.

De varia Testimonii FLAVIANI fortuna.

I. PRIMUM quod est mihi pertractandum, est
Ecclesiae doctorumve consensus, in testi-
monio Flaviano tum citando, tum etiam com-
probando. Atque hic universo consensu, ex
quo primum usu venit aut necessitate, ut ci-
tari ceperit, semper & agnitum & lectum est
hoc testimonium: necessitas enim huius usum
introduxit, ut frustra sint qui expectaverint
citari testimonium eo tempore, quo vel nulla
erat ejus necessitas, neque tum satis scripto-
rum Josephi usus apud posteros ei scriptori au-
ctoritatem conciliaverat. Ut ut vero hæc sunt,
non solum apud gravissimos auctores, per om-
nia ferè sæcula, sed & in omnibus tum græcis
tum latine versis codicibus, constantissime
perlegitur, attestantibus quoque ipsis adver-
sariis.

2. Eusebius Pamphili, Cæsariensis, primus est, quantum scimus, qui citaverit; in cujus scriptis non semel hoc testimonium legitur. Eum autem ducentis non ampliùs, post ætatem Josephi annis floruisse certum est, eoque tempore vixisse, quo passim in Bibliothecis occurrebant scripta Josephi. Jam tum enim Christiani, non ampliùs Cæsarum furorem pertimescentes, summa Constantini gratia, per orbem invitis æmulis, dominabantur, & Episcopi, rerum potiti, studia sua cum fructu exequi poterant. Ideoque ipsis ad omnes Bibliothecas erat accessus. Duobus hic locis testimonium citavit: Demonstrationis Evangelicæ Libro tertio, capite quinto; deinde Historiæ Ecclesiasticæ libro primo, capite decimo: ubi sanè hoc testimonium sic producit, ut non longè a vulgata Codicum Archæologiæ lectione recessisse videatur: Adeoque audacter proferuntur utrobique verba testimonii, ut omnino Eusebium bona fide egisse compareat; adeo, ut illum vel dolo, vel negligentia, aliquid immutasse ne nos quidem cogitare patiatur: tantum abest, ut aliquid fraudis subesse sit suspicandum.

3. Verumtamen adversus hoc Eusebii, viri gravissimi testimonium insurgunt multi, ut eum minùs fidelem in citandis testimoniis, vel minùs cautum in exhibendis probent. Sed & exortus est aliquis, qui asserat, hanc esse ipsius

fius Eusebii imposturam. Quo quidem iudicio ego nihil audacius, ne quid dicam de temeritate, unquam vidi. Tria igitur, ut memini, Eusebio super hac re obijciuntur. Primum est, Eusebium, ut ceteros quoque Patres, bene factum existimasse, si adjutum irent celestem figmentis suis veritatem. Sed ego nullam iniquiorem istac unquam vidi suspensionem. Fuerunt hoc sæculo & superiore homines, qui cum se horum Patrum auctoritate premi in quibusdam viderent, ut hic se illico expedirent, omnibus ingenii viribus sunt conati, Patrum istorum auctoritatem levare. Licet autem multa primis istis sæculis sint conficta Evangelia, Actus Apostolici, Apocalypses, & similia; ausim tamen dicere, neminem in Ecclesia Catholica Patrem vel Episcopum fuisse, qui his opem tulerit vel fingendo, vel diu etiam comprobando. Omnia ista erant, ab hæreticis obtrusa, utpote quorum faeces atque pravitatem sententiasque redolerent. Quo factum est, ut jam sæpius ab Ecclesiæ Catholice Patribus rejecta, fere penitus exoluerint. Non mea est hæc sed perantiqua querela, & observatio, eo tempore facta, quo has fraudes D. Blondellus valuisse potissimum profiteretur. Qui hac de fraude queritur est Hegesippus, cujus verba excerpfit Eusebius, quasi ad suam olim prævidisset defensionem profutura: *καὶ τὰ λεγόμενα ὅτι ἀπὸ τῶν ἑταίρων, ὅτι*

ὅτι ἡ αὐτὴ χεῖρας πρὸς τοὺς αἰπελίκους ἀνα-
 πλάσσει τὰς τῶν ἰσχυρῶν. Non decet itaque
 fraudes hæreticas patribus istis objicere, quasi
 religionem Christianam mendaciis stabilire
 voluissent. Falli potuisse Patres facile conce-
 dimus; sed fallere quenquam voluisse religio-
 nis ergo, id fortiter pernegamus. Causam Si-
 byllinorum aliorumque monumentorum, quæ
 damnavit Blondellus, hic agere non decrevi-
 mus, neque Hermetis Trismegisti scripto-
 rum; quamvis quædam partes eorum ante
 natum Christum pervulgatæ fuisse videntur,
 ut etiam satis essent aptæ ad juvandum reli-
 gionis causam, cum ostendant de Messia illo
 plurimorum expectationem, & de religionis
 Christianæ veritate sententiam; antequam
 Messias ille hujus religionis auctor nasce-
 retur.

4. Alterum illud crimen quod Eusebio ob-
 jiciunt, inde natum est, quod quibusdam pa-
 rum fidus in citandis auctoribus, ipsoque
 nominatim Josepho, cujus res hic præsertim
 agitur, esse videatur. Hoc ut probent, ali-
 quot, duos scilicet aut tres, ex illo producant
 locos, ubi non satis bene capit mentem Jose-
 phi; qualis est ille, ubi de vocibus in Templo
 auditis ante urbis exodium, Josephus loqui-
 tur; quod cum Eusebius, & post eum Hiero-
 nymus minùs caute dicant post Jesu Christi
 passionem accidisse, (licet hoc etiam sit verum,) quidam

quidam tamen nimis urgent, & inclementer interpretantur Eusebii verba, quasi ille dixisset : has voces in Templo fuisse auditas die ipso Pentecostes, proximè passionem sequenti. Nam Eusebio sufficit, si hæc paucis post Christi mortem annis acciderint, ut ostendat quod erat ipsi comprobandum, Templi nempe Judæorum vastationem, Jesu Christi neci fuisse subsecutam. Alios quoque locos profert Tanaq. Faber, de Therapeutis Philonis, & de Carnificina puerorum Bethlemi, & denique de censu sub Cyrenio, in quibus Eusebius non satis recte verba Josephi capit. Sed quid hoc quæso ad rem vestram ? Si ea verba quæ citat Eusebius in Josephi scriptis non extarent, vestra hæc oratio aliquid haberet ponderis : sed cum hoc solum crimen Eusebii fuerit, quod ista verba non sint ejus ad quam illa produxerat probatio ; si quid commisit, peccavit errando, humanum est. An ergo ea omnia quæ ille citavit perverse, dum sensum eorum male intelligeret pro spuriis sunt habenda ? Quid hoc est argumenti ? In his hærere quemquam pudet sane pigetque. Certe Dallæus, quem testimonio Flaviano non valde amicum fuisse constat, in alia controversia, Ignatiana scilicet, ut auctoritatem Eusebii qua se premi sentiebat elevaret, noluit hoc uti argumento ; & ad alia ejusdem scriptoris loca excurrere & exempla aliorum σφαλμάτων conquirere, in quæ

ille fatentibus eruditus incidit *. Nunquam quidem hoc facturum, si quidquam ad causam suam pollere credidisset. Aliud enim est sensum auctoris male capere, aliud verba supponere, quæ ille nunquam locutus est aut scripsit.

5. Ad tertium illud crimen jam venio, Eusebium hanc periocham in scripta Josephi intrusisse; quod si verum non fuerit, malitiam quandam summa cum temeritate in accusatore prodet. Quo crimine ut Eusebium alliget T. Faber accusator, tantum abest ut aliquod iudicium habuerit, ut ne quidem levissima Eusebium accusandi suspicio vel ratio subsit, neque ipse quicquam protulit accusator: Sed cum stultus & temerarius sit Eusebius, teste Fabro, in citandis quibusdam testimoniis, ideo sibi videri hunc esse hujus fraudis auctorem. Mirari subsit mihi perpendenti quale demum sit eorum iudicium, qui de fraudis hujus auctore pronunciant, antequàm ullam fraudem inesse constet. Siccine quenquam esse adeo præcipitis iudicii, ut de rei qualitate loquatur, priusquam de rei existentia certam habeat cognitionem? siccine jura sinunt ut reus quis agatur antequam crimen ullum commissum esse cognoscatur? licet enim Tan. Faber de hac re ita sit locutus, ut neminem amplius dubitare sinat,

* Lib. II. Cap. 35.

finat, adeo firmis rem istam se credidit fuisse rationibus confectum : at vero nondum factis rem in plano constituit, ut non multi gravissimi Viri etiam post illum scriberent, atque fraudem inesse huic testimonio pernegarent.

6. Ego vero, uti spero, eam orationem de periocha ista sum habiturus, quæ inviti consensum accusatoris extorqueat ; licet autem in altera parte de fraudis hujus auctore falso suspecto verba sim facturus, attamen quia necesse est ut Eusebio, quem primum esse qui citaverit videmus, sua constet auctoritas, quædam in antecessum de hoc crimine dicam. Quapropter verbis Henrici Valefii Tanaq. Fabrum percontabor ; *Cui bono id Eusebius confingere voluisset ? An ex testimonio Josephi pendebat divinitas Christi ? Annon Eusebii ætate libri Antiquitatum Josephi in omnibus Bibliothecis visebantur ; quibus prolatis facillimum fuisset Eusebii fraudem convincere ?* Quasi non fuerint tunc temporis multi Gentiles, apud quos etiam extarent Josephi scripta. In conscribenda Historia sua usus est Eusebius Libris ex Hierosolymitana Bibliotheca, ut ipse fatetur, desumptis. Vides igitur quot & quantas regiones peragraverit iste Codex Archæologiæ Josephi, antequam in illa Bibliothecâ Româ delatus deponeretur ? idcirco frequen-
tia

† Not. ad Euseb. Histor. Eccles.

H. Ecc. Lib. VI. cap. 21.

tia hujus fuisse exemplaria verum est. Hunc itaque scriptorem, Romæ statuum ob ingenii gloriam meritum, cujus libri in Bibliotheca publica repositi sunt, ab ipso Imperatore Tito subscripti, ne fraus subesset, quisquam ausus esset interpolare? denique ut nullus sit dubitandi locus, infra probabimus habuisse alios alibi scriptores Josephi historiarum codices, in quibus hoc extaret testimonium, quod etiam alterius accusatoris, Blondelli, conjecturam, sæculo nempe Christianismi secundo hanc fraudem, quam inter pias numerat, fuisse confictam, penitus destruit.

7. Sed quid verbis opus est? laterem fortasse lavo, dum studeo Eusebii crimina falso objecta diluere: nam licet inculpabilis esset, *ejus tamen testimonium, utpote hominis ducentis annis Josepho recentioris, nullam vim habere*, erunt fortasse, qui Dallæ iexemplo prætendent, Nemo enim adhuc hoc objecit, contentus Eusebii auctoritatem destruxisse reliquis argumentis, quæ Dallæus sequi noluit in controversia Ignatiana. Nequis itaque dilutis criminibus, auctoritatem Eusebii in posterum cupiat convellere, isto quem proposuit modo Dallæus; erit operæ pretium, ut hac quoque parte eum restituam in quem meretur locus, Quid ergo spectatis o boni! ut vobis producam auctores Eusebio antiquiores, cum nulla his esset necessitas ad Josephum provocandi? nemo

mo ante Eusebium negabat extitisse Christum, cuius adhuc tum erat recens memoria, supererantque tum nativitat, tum passionis ejus publica monumenta, ad quæ tum provocare & poterant, & solebant, Christiani Patres, ubi primum de ejus existentia dubitari coeptum est, ibi sufficit, ut producat Eusebius, quæ hoc dubium ab hominum mentibus auferre possent. Sed id genus argumenti, quo negant, quemquam post cujusquam scriptoris mortem de ejus scriptis liquido testari posse, quale demum vocabimus? An ergo non vera sunt quæ protulit Eusebius auctorum loca, licet nemo præter eum horum meminerit? cum cætera omnia sibi invicem satis accuratè respondeant; veritas rei scriptæ, Codicum fides locique citati; quid jam quæso objicimus, nullam esse auctoritatem citantis si modo annis post ducentis vixerit? Non enim quæritur an Eusebius viderit Josephum scribentem; tum enim nihil esset hujus testimonium longe post alterum nati; qua sola suppositione nititur objectio; sed id quæritur: utrum Eusebius hoc testimonium in Archæologiæ quos tum vidit codicibus, legerit? Quæ cum ita sint, an ergo non sufficit Eusebii auctoritas, ut probet, hoc testimonium in sui ævi codicibus lectum fuisse? nihil amplius opto. Hoc si concedant, aliunde veritatem testimonii probabo, ut ipsi adversarii id tandem aliquando verum

verum esse fateantur. Hastenus quidem de Eusebii auctoritate, quæ hoc testimonium firmat, satis est hoc loco dictum, quæ mea quidem sententia satis ad firmandam hujus periochæ auctoritatem valeret.

8. Huic tempore proximus est D. Hieronymus, qui laudat testimonium Flavianum. Quæ duo autem in hoc negotio plurimum pollent, vir erat doctissimus, censor accutus, & fere inculpabilis, quodque magis pro nobis facit, Judæorum Magistris addictior quam par est. Attamen in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, cum posuisset Josephum, ejus etiam testimonium de Christo exhibet sine ulla suspensionis notâ : quod utique nunquam fecisset, nisi vel genuinum esse credidisset, vel etiam in suis codicibus legisset. Græcos Archæologiæ Judaicæ codices habuisse constat, & ex A. Cassiodori libro de divinis lectionibus discimus ; tradit enim, Hieronymum de vertendis illis in linguam latinam cogitasse, sed operis magnitudine deterritum, mutavisse sententiam. Ergo cum nondum versa essent Josephi scripta, ipse suam hujus periochæ versionem dare coactus est. Postea quam enim multa honorifice de Flavio Josepho edisseruisset, nosque quædam quæ aliàs nesciremus docuisset, his periocham istam subjungit.

9. Hunc itaque tam preclare de istac periocha testantem ut nobis surripiant, eodem quo
Eusebium

Eusebium crimine onerant, primò quidem, quod iste falso alibi citet Josephum, cum non satis rectè mentem ejus capiat. Deinde huic quoque vitio vertitur, quod incautè Eusebium errantem plerumque sequatur. De primo crimine satis dixi pro Eusebio, quæ hunc quoque tegant. Quod ad alterum illud attinet, quod aiunt Hieronymum, cum Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum conficeret, exscripsisse Eusebii collectanea, ideoque Eusebio erroris comitem se dedisse; nunquam quidem injustius vidi crimen cuiquam obijci, cum cuivis legenti, vel istum de Josepho articulum, planum sit, immane quantum differre codices Archæologiæ Eusebianos ab illis Hieronymi, ut satis ex hujus versione patebit. In illa enim duo sunt, quæ nullo modo nos dubitare de codicum varietate patiantur. Nam ὁ Χριστὸς ἐστὶν *lū* ab Hieronymo vertitur, & *credebatur esse Christus*; deinde vero *ὁ δολίξ* huic latine sonat, *invidia*. Facile erat emendare & mutare vocem istam in hanc scilicet, *indicio*; sed cum codices omnes manu exarati, & qui descripsit hoc testimonium ex Hieronymo Freculphus, sic constanter legant, neutiquam sinunt ut ad mutandam antiquam lectionem sola suspitione moveamur.

10. Rufinus Aquileiensis Presbyter, æqualis Hieronymo, in eorum numero est ponendus, qui hoc testimonium suis suffragiis comprobârunt;

runt; hic enim Ecclesiasticam Eusebii historiam versionis libertate quasi fecit suam. Pluris autem facio hujus, & Hieronymi auctoritatem quam alii; eam enim certiores faciunt ortæ inter illos iræ atque similitudines. Quod si quid alteruter horum in his rebus innovasset, paratum habebat æmulum, qui hanc audaciam satis acriter reprehenderet. Ergo sapienter & modestè uterque progreditur, dum alterius reprehensionem veretur.

II. Verum enim nescio, annon supra Hieronymo, & Ruffino, præmittere debuissim quem Hegesippum vulgò vocant, sed Ambrosium rectius nuncupares. Huic enim potius, quam illi, malunt Docti Viri libros de Excidio Judæorum tribuere, aiuntque, versos ex Josepho, vel saltem confarcinatos fuisse, cujus nomen sub ficto Hegesippi latitare suspicantur, vel ab ignaris quibusdam corruptum esse librariis. Etenim hujus rei fidem faciunt codices manu exarati, qualis est ille Cantabrigiensis, cui ad finem Libri primi hæc scribere notula est adjecta, *Beatissimi Ambrosii translatio ex Josepho. Liber primus explicit.* Uti que vero non est absimile, Ambrosium juvenem in hac se palæstra animi gratia exercuisse. Iste vero Ambrosius non solum totam hujus testimonii sententiam proponit, eamque suo modo circumscribit & interpolat, sed etiam

etiam ostendit, quam probabile sit, Josephum hæc dixisse, adeo, ut quasi primus hujus testimonii defensor haberi mereatur. Ita, inquit, *mente devius fuit; ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiae suæ fidem, quia fallere nefas putabat, non credit id propter durtiem cordis, &c. plus addit testimonio quod nec incredulus & invitus negavit.* Habemus igitur hic codices Mediolanenses, ut & supra Orientales Æliæ, Aquileienses Ruffini, præter illos quos apud se habuit Hieronymus: qui omnes ducentis aut aliquot amplius annis post ætatem Josephi, in ejus Archæologia judaica hoc testimonium exhiberent, sine ulla imposturæ suspicione. Quorum auctoritas annon sit omnibus novorum hominum conjecturis & nudis fere judiciis anteferenda, judicent, qui in his rebus aliquid sapiunt præter vulgi modum. De aliis etiam alibi per Orbem sparsis codicibus jam videbimus.

12. Isidorus Pelusiota, Johannis illius Chrysostomi discipulus, hoc etiam utitur testimonio: cujus auctoritas ideo magis est spectanda, quod quidam mirentur, Johannem illum, in illis quos contra judæos libris scripsit, sive potius habuit pro concione orationibus, tametsi laudet & in medium proferat ex Josepho testimonia, non tamen usum esse hac periochâ. Hinc factum est, ut qui omnia quantum possunt

sunt & quasi mordicè arripiunt, ut huic testimonio malefaciant, fere concludant, doctum istum & pium *Χρυσόστομους* de hujus fide vel auctoritate dubitasse. Sed omne dubium tollit hic Isidorus ejus discipulus; qui nunquam usurpasset, si magistro sensisset hanc displicere. Is autem Epistolarum Libro quarto N. 225. quamvis agnoscat Josephum fuisse summum legis judaicae Zelotam, ex ipso tamen hoc producit testimonium, & producendo comprobat.

13. Hos excipit Hermias Sozomenus, qui in Ecclesiasticae Historiae Libr. I. capite primo, hujus periochae illam dedit paraphrasin, quae maxime suspectas hujus periochae sententias comprobat. Sed obstat magis, ut quidam volunt, quam proficit hujus auctoritas: nam cum voluerit ex hac periocha concludere Christum esse Deum, nescio quo pacto id quod defendere debuisset, prodidit; Josephi enim auctoritatem in hoc negotio nimis urgens, nullam fecit. Sed dandum est hoc Sozomeno, aliisque Patribus, qui controversia cum Arianis concitati, & nimio calore disputantes, id credunt se videre quod non vident. Sic, quia Josephus *ἔτι γὰρ*, vel oratorio dicendi genere usus, de Christo loquens, ut eum laudibus efferat, quasi propter excellentiam vir non esset, isti protinus, quod parce tamen erat datum, nec aliter quam aliis quoque soleat

leat Josephus attribuere, volunt sibi quādam largitiā datum : quæ tamen, ubi quis diligentius animum advertit, multum eos non juvat.

14. His quoque addendus est M. Aut. Cassiodorus Senator, qui primus latine vertendam curavit Archæologiam Judaicam, quod ipse amicorum operâ factum esse memorat. Horum itaque Interpretatio locum hunc latine versum repræsentat ; & eo quidem modo, ut quo nos hoc testimonium, sic illos quoque ostendat in suis legisse ; adeo ut horum etiam tempore, sine ulla suspitionis notâ legeretur. Quibus etiam jungendus est ille Epiphanius hujusce Cassiodori amicus, qui quæ hoc jubente Tripartitam Historiam confarcinaverit ex Soerate, Sozomeno & Theodorito. Qui cum in Sozomeni Historiâ hanc periocham citari vidisset, sine censurâ totum hoc in suam sarraginem transtulit, sicque majorem huic testimonio conciliavit auctoritatem ; cujus opus ipse Cassiodorus, ut è præfatione constat, probavit.

15. His suppar. est Johannes Antiochenus Malala, qui hoc etiam testimonium laudat ; nec tamen eo quo Sozomenus modo tractat, sed pro more suo satis inconcinne, Libro Chronographiæ suæ X. pag. 319. at vero cum, nec hujus nec aliorum ætate minorum, magna sit apud doctos hujus ævi auctoritas, ideo

contenti erimus eorum nomina proferre qui vel hoc testimonium laudant, vel etiam simul ipsis verbis exhibent, ad renatas usque literas, hoc est fere ad inventionem typorum in libris edendis usurpatorum. Primus horum esto Nicephorus Calistus qui Historiæ Ecclesiasticæ, Lib. I. Cap. 39. totum exhibet. Huic fere proximus est Cedrenus Compendii Historici, Tom. I. pag. 196. Deinde Zonaras; nisi & hic sit cæteris anteposendus, non enim admodum sedulo temporum rationem in his non valde necessariis persequor; is autem Zonaras Annalium Lib. I. Cap. 4. Tom. I. edit. ultimæ pag. 267. hoc testimonium descripsit; & Michael Glycas Annal. Parte III. pag. 234; qui ad hoc videtur allusisse. Hisce omnibus addendus Suidas; quanquam is Sophronium, Hieronymi interpretem, per omnia secutus esse videatur.

16. Transeo jam ad alteram quasi partem, ut eos ex latinis scriptoribus enumerem qui hoc testimonium comprobant, quorum tamen, utpote recentiorum, auctoritate non multum hujus testimonii fides & veritas adjuvatur, nisi quod ostendant constantem doctorum de hoc testimonio sententiam. Horum igitur antiquissimus est, ut puto, Freculphus Episcopus Lexoviensis, qui Tom. II. Chronic. Libr. II. capite quinto ex Hieronymo hoc testimonium videtur esse mutuatus. Hunc sequatur

sequatur Johannes Saresberienſis qui claruit ſub Friderico Imperatore primo, quique hæc verba citat Lib. II. Cap. 9. Polycratici ſeu de Nugis Cur. ab initio teſtimonii ad hæc verba, *Chriſtus hic erat* : ex quo ſatis patet eum viſiſſe antiquam verſionem. Hunc excipit Vincentius Bellovacenſis circa A. C. MCCCXV. qui libro ſeptimo pag. 229. in medium id protulit ex eadem verſione ; & Petrus Comeſtor in Histoſiã Evangelicã capite XXIX. ex eadem quoque verſione, ut videtur ; & Baptiſta Platina in Libro de Vitis Pontificum.

17. Ad annum itaque Chriſti CIOO intermerata hujus teſtimonii fides manſit & auctoritas, multiſque etiam poſt annis, donec tandem exorti ſunt Hubertus Giſanius Juris C. & Lucas Oſiander Theologus, M. Lutheri partibus addictus, qui primi, quantum reſcire potui, de hoc auſi ſunt dubitare. Sed data tum portã, quod iſti leviffimã conjecturã negaverant, alii non modò negare, ſed & argumentis pro captu ſuo validiſſimis confirmare non ſunt veriti. Poſteaquam autem poſteriorum ſæculorum, hoc eſt decimi ſexti & ſequentis a Chriſto nato, hujus teſtimonii aſſeriores ac deſenſores enarravero, de illis quoque loquar qui Giſanium ac Lucam Oſiandrum ſecuti, non obiter modò ſed & data quaſi operã, vel partim etiam libris integris hujus teſtimonii fidem elevare ſunt conati ;

quibus nominatim quantum possum prolatis, eorum quoque rationes generatim ac leviter, tametsi fideliter in medio proponam; his vero excutiendis non solum hujus quod reliquum erit, sed alterius quoque tractationem sermonis reservo.

18. Cum in eo jam versemur ut primo tantum proponam eos qui hoc & superiore saeculo, vel non multo antè, hoc Josephi testimonium vel probaverunt vel etiam defenderunt, eos ceteris præponam qui id tantum nude proferunt, sed eo modo ut id etiam comprobare videantur. Nec tamen omnes hinc advocare possum, sed præcipuos, eosque quorum notitia ad me pervenerit: quibus non solum temporis ratione, sed & nobilitatis prærogativa præpono Johannem Picum Comitem Mirandulanum, nec minùs etiam doctrina clarum. Consultatur ejus Epistola ad amicum ignotum, quæ sic incipit, *Quisquis es, &c. In Josepho Græco scio, inquit, esse quendam, quæ de Christo & fidem & honorificam faciant mentionem.* Petrus Galatinus ex Judæo factus Christianus Libro primo de Arcanis Catholicæ veritatis, capite quarto, quo de Judæorum scriptoribus, quos paulò post Christum passum esse contigit, & quid de ipso senserit peroravit. Iste vero non modò hoc testimonium profert, sed & ostendit quales sint illi Judæi qui de Christo nostro prout Josephus sentiunt, de quibus in
hoc

hoc sermone infra dicemus : quæ quidem viri docti verba si accurate aduersarii nostri penitassent, nunquam tam acerbè pro hujus testimonii suppositione contendissent. Centuriatores Magdeburgenses hunc etiam locum laudant, utque verum citant Lib. I. Centur. I. Cap. 10. Sebastianus Munsterus in notis ad Libr. V. Cap. 44. Gorionidis, testimonium Flavii vocat, *magnificum præconium*. Sic quoque Sixtus Senensis Tom. II. Libr. IV. Bibliothecæ sanctæ de Josepho loquens, inquit *eum fuisse Christianorum amicum, quanquam Judæus esset, Dominumque Jesum insigni elogio celebrasse*. Hunc ordinem sequitur Cæsar Baronius Cardinalis Annalium Ecclesiast. Tom. I. ad Annum Christi XXXIV. hæc Josephi verba referens, simul etiam se credere profiteretur, *hunc non nisi Dei virtute compulsam atque coactum fuisse ut hæc scriberet*. Quam autem, ut suspicor, videret quosdam hoc testimonium rejecisse, id sibi negotii dedit ut aliquatenus vindicaret. Quamobrem ad A. C. XCVI. Sermonem de hoc Flavio repetens de illo sic disserit, ut etiam contra Osiandrum defendere videatur. Ne quid hic dicam de Johanne Gabriele Bisciola, vel de Joh. Spondano, qui cum hujus Annales ad Epitomen redactos ediderint, nemo non videt illos ad hanc classem esse referendos, Antonium quoque Possevinum ea de causa Bibliothecæ suæ Lib. XVI.

Cap. XIV. Baronium secutum prætermitto. Vincentius Lupanus in notis suis ad Librum quintum Historiarum Taciti hunc locum tum legisse ostendit, tum etiam comprobasse. Similiter Franciscus Feuardentius, in notis ad Irenæi Librum IV. Cap. XIV. ubi cum asserat Irenæus, oportere veritatem accipere testimonium ab ipsis extraneis, hoc ipse inter alia refert Josephi testimonium tanquam ab extraneo.

19. Pluris fieri, & quidem jure, solet iudicium eorum, qui de rebus controversis agunt, circa res ipsas de quibus est orta controversia, quam eorum qui res tantum obiter pertractare videntur. Quamobrem Isaacum Casaubon. in Exercit. XI. ad Annales Baronii Ann. XXI. N. II. cum Baronio disputantem credere licet nusquam prætermisurum fuisse occasionem reprehendendi Annalistam in hoc negotio, nisi hoc esse verum testimonium iudicasset. Sed neque tacuisset, credo, Josephus Scaliger, cui Flavius Josephus admodum placebat, (si de hac suppositione quidquam ei suboluisset.) Tantum autem abest ut Casaubonus sic sentiret, ut contra potius testimonii veritatem vindicaret; annorum rationem in Flavio Josepho de Christo testimonium edente, quam nullam esse Baronius culpaverat defendit; asseritque facere hoc sæpissimè principes Historicos, Thucydidem, Polybium, Livium,

in

in iis præfertim quibus nolunt immorari, sed & in partibus legitimæ historiæ idem jus perſæpe uſurpare, neque tamen propterea quemquam illos redarguere. Quam ſane Viri docti rationem ſi perpendiſſent qui Guſanum Oſiandrumque ſequuntur Cenſores, non tam inſolenter ſe efferrent, cum tam acerbè noſtræ periochæ cum cæteris connexionem urgeant.

20. Gulielmus Schickardus vir in Judæorum ſcriptis exercitatiſſimus, quales hæc de cauſa nescio quomodo magis pronos ad omnia nuperorum Judæorum placita recipienda eſſe compertum eſt; quorum Judæorum porro non intereſt, ut hoc Joſephi teſtimonium admittatur: iſte inquam Schickardus nihil minùs quam Judæorum ſtat ſententiæ. Nam in proœmio ad Tarich, hoc teſtimonium produxit, ejuſque fidem ex ipſis Judæorum ſcriptis firmare conatur. In quo licet non ſatis cautè progrediatur; cum quem ipſi Joſephum admittant nescire videatur; ipſum tamen non movebat illa cenſorum ratio, quæ facit ut non credant Judæum ſacerdotem tam honorificè de Jeſu noſtro ſentire potuiſſe. In hac quoque claſſe collocandus eſt Georgius Calixtus in diſputationibus de veritate unica Religionis Chriſtianæ, Them, XXVIII. & Conradus Horneius diſputationum Theologicarum, Part I. Diſp. I. Sect. I. Theſ. XLVIII. qui Joſephum

asserit non alia dixisse quam quæ Judæi in suo Talmude fateantur; necnon Gregorius Gregorii Francus in Lexico sancto Num. LXXVIII. qui rectius quam illi etiam quos jam supra memoravi, super hac re sentiens, nostri Flavii asserit majorem esse quam vel Gorionidis Rabbini, vel etiam Talmudis auctoritatem. Quinetiam huc referendus est Theodorus Hackspan in Assertionem Passionis Dominicæ adversus Judæos & Turcas; Judæum enim introducit confitentem, se si neget Jesum nostrum in crucem fuisse actum ex ipso Flavio suo falsi fore arguendum. Ad easdem quoque partes vocandus est Paganus Gaudentius, qui de progressu Philosophiæ apud Romanos Cap. LXXVII. perorans, adversus Salianum & Augustin. Mascardum defendit Josephum, ejusque testimonium ut verum vindicat. *An cœperunt, inquit, videre Salmeron, Salianus, Mascardus, quod cernere non potuerunt tot Sapientissimi viri.* Cui comitem se dedit Georgius Hornius Historiæ Philosophicæ Libro quinto capite secundo, ubi saniores Judæos in magna æstimatione Christum asserit habuisse, quod ex Josephi Eulogio, ut ipse dicit, insigni constat. Nec aliter Joh. Conrad. Daunhawerus Act. I. Dramat. Sacri Theatr. I. Phænomen. II. qui id egregium vocat elogium. Has quoque partes sequitur Joh. Micrahius qui Libr. IV. Judæ,

Dialogo

Dialogo secundo, hoc testimonium adversus
 Judæos citat & defendit, necnon Jacobus Of-
 ferius Armachanus Tom. II. Annal. Ætat.
 Mund. VII. ubi lectionem quam exhibet
 Hieronymus lectioni vulgatæ & Eusebianæ
 præfert. Cum Micrælio consentit Antonius
 Hulsius Lib. I. Part. I. de Adventu Messie,
 Sign. VIII. & pariter defendit. Medius quasi
 inter hos & censores testimonii incedit Jo-
 hannes Hoornbeck Lib. III. contra Judæos
 Cap. V. sed eâ tamen ratione ut lubens tan-
 quam verum admitteret, nisi certioribus ar-
 gumentis uti maluisset. At verò Jacobus Al-
 ting Lib. IV. de Schilo, capit. 29. id non
 concessit, sed adversus Judæos tanquam veris-
 simum, & Evangelio consentiens urget.

21. Quid plura? vereor ne mea nimis ex-
 crescat oratio, si longior fuerim in recensenden-
 dis pro testimonio sententiis, Johannis Tobie
 Majoris in Act. Apost. Cap. ii. 22. Johan.
 Gerh. Vossii de Historicis Græcis Lib. II.
 Cap. 8. Johan. Cocceji, Virdungi, Hadriani
 Junii, Uchtmanni, Cælestini Capucini Sacræ
 Historiæ Lib. IV, Art. 5. fol. 400, Martini
 Alphonsi Vivaldi in glossis ad Petri della Ca-
 valleria zelum Christi contra Judæos, &c.
 Num. 1014. Josephi Voysin in Disput. Theo-
 log. Orthod. de sanctissima Trinitate adv.
 disceptationem Hæretici Antitrinitarii, D. de
 Luignè in Dictionario Historico voce *Joseph*,
 Auctoris

Auctoris Ephemeridum Gallicarum ad Ann. CIOCLXVII. mensemque Januarium, Severini Waltheri Sluteri in Propylæo Historiæ Ecclesiasticæ; quorum plerique non citant modò, sed defendunt. Difficile enim admodum videtur homini Christiano amplissimum hoc testimonium ab ipsis Christianis levissimâ de causâ rejectum videre, neque simul indignantem defendere conari. Quapropter ne mirum sit quamplurimos ex his quos nudè testimonium citasse dixi, unâ quoque operâ propugnare, licet admodum leviter hoc sit factum.

22. Ad alterum jam ordinem pervenimus eorum qui hoc testimonium non solum comprobant sed & partim obiter, partim data opera, justos ad ejus defensionem ediderunt libellos. Inter quos primum ponimus Sebastianum Lepusculum, cui nomen Huberti Giffanii J. C. debemus, quemq; primum accepimus de hoc testimonio suspicatum fuisse, quo vero scripto vel an ore tenus hoc acceperit Lepusculus, nondum mihi constat. Hujus itaq; sententiam evertere conatur Lepusculus in Epistolâ ad M. Severinum Ertzbergium Scripta Basilea A. C. CIOCLIX. die xxiv. Febr. quæ inter Epistolas Philologicas Goldasti Num. LXI. habetur. Hunc sequi videtur Robertus Bellarminus Cardinalis, qui in libro de scriptoribus Ecclesiasticis, posteaquam memorasset Josephum

Josephum Hebræum, cujus mirabile quod reddit de Christo testimonium non laudat modo, sed & adversus Hebræos defendit; nullos enim nōsse Christianos videtur Bellarminus, qui de hoc testimonio dubitare fuissent ausi; firmissimum ex Eusebii & Hieronymi auctoritate profert indicium, atque veritatis argumentum. *Certè, inquit, D. Hieronymus & Eusebius, viri doctissimi fuerunt, & omnes penè veterum scriptorum libros perlegerunt: Et nunquam hoc testimonium de Christo, Josepho tribuissent, nisi scivissent, verè ab illo auctore ita scriptum fuisse.* Hucusque Bellarminus. Aubertus Miræus a Photio memorari scribit, quod an verum scit infra videbimus, sic tamen iste quoque defendit. Michael Waltherus in præfatione Commentar, in Epist. ad Hebr. Num. IV. testimonium istud, quod planè insigne, auro contrà carius iudicio suo existimabat, defendit, & D. Joh. Mullerus Part. I. Judaismi Libr. I. Cap. 29. Num. VIII. lingua Teutonica editi in eadem Palæstrâ se exercuit. Atque hi quidem obiter.

23. Nunc de aliis quoque, quorum plerique fere justos super hac re tractatus edidère, videamus. Atque hinc primos eos nominabimus quorum Philologicas Epistolas simul congeffit Christophorus Arnoldus, ediditque A. C. CIOCLXI. Noribergæ, cum respon-

responsionibus adversariorum. Primus autem in hac congerie est Christophorus Adamus Ruperrus quem ad scribendum movit Johannis Cloppenburgii cum Ludovico Capello altercatio. Triplici hic suam firmat observatione sententiam. Afferit enim primò è criticorum regulâ nihil esse corrigendum, expungendum, infarciendum ; nisi vel Manuscripti codices veteres, bonique fideique addixerint, vel conjecturæ claræ, liquidæ, certæ sint. Secundò, non omnes Judæos fuisse cæcos & hostes nominis Christiani. Non videri alienum ab instituto Josephi, qui se aliàs satis æquum Jacobo fratri Domini præbuit, hoc de Christo testari, præsertim cum multi fuerint in aula Domitiani Christi sequaces. Tertio, inconcussam esse Eusebii & Hieronymi auctoritatem. Deinde periocham connexionem omnino carere negat, & Phorii silentium nihil esse contendit, quæ duo Sebalduſ Snellius moverat.

24. Proximus inter istos, qui pro testimonio steterunt, est Thomas Reinesius, quem doctissimum Germanorum sui temporis fuisse, sunt qui dicere non verentur. Hic autem licet obiter tantum id tangat, attamen Josepho non ita defuit, quin ipsum prout in testimonio habetur sensisse credat & comprobet. Quin etiam Abrahamus Whelocus in Epistola sua vehemens est in defendendâ periochâ, vult enim

ut tollatur e medio potius atque penitus e mundo
 Flavius Josephus, quàm ut illam à Christianâ
 Ecclesiâ geminam, illam intelligit periocham tolli
 patiamur. Nec minus fortiter Thomas Lan-
 sius, qui semper, ut ipse protestatur, in eâ ste-
 tit sententiâ firmus, Josephum singulari divini
 numinis impulsu de Jesu Christo veritatem scri-
 psisse. Hos excipit, alieno tamen nomine non
 suo, Johannes Christophorus Wagenfeil, is re-
 gulam a Ruperto positam ex amici sententiâ
 tueretur; deinde fatetur, licet primo aspectu
 verba majus quid præ se ferre videantur, quam
 ut a Judæo sint prolata, accuratiùs tamen con-
 siderantibus talem sensum admittere, quasi
 non ex sui animi, sed assaeclarum Christi sen-
 tentiâ loquatur: Denique ipsum dicendi ge-
 nus Josephi phrasin quam maximè redolere,
 & verbum *ἐν τῷ νόμῳ* hoc sensu Josepho passim
 usurpari. Hæc inquam ille ex amici senten-
 tiâ; nam ipse tum temporis dubius erat men-
 tis. Nomen amici non comparet, quod qui-
 dem male factum, cum rem acn prope attigisse
 videatur. Ultimus verò in Arnoldi colle-
 ctione est Thomas Bangius qui censet elo-
 gium illud, ut varietati judiciorum exposi-
 tum, ita dignum ut ejus sinceritas tutiùs in-
 vestigata defendatur contra hodiernos Judæos,
 qui cum nequeant totum Josephum Chri-
 stianis eripere, nobile hoc tantum mem-
 brum de Christo invident. Atque hætenus
 ex

ex Arnoldi collectaneis ; ad reliquos festinemus.

24. Posteaquam David Blondellus & Tanaq. Faber, quorum ille doctrina & auctoritate, multum hic ingenii vi & acumine valebant, hujus testimonii suppositionem pro viribus asserere fuissent conati, quasi irritassent crabrones, ingens virorum doctorum numerus in eos insurrexit, ut ipsos hoc pro religione Christiana præsidium eripere vetarent : neque minus quam duodecim notitiam ad me pervenire contigit. Primus fuit Gulielmus Spencerus S. T. P. qui per commentarios omne genus eruditionis refertos in Origenis Libros contra Celsum à se editos satis orbi literario innotuit, is autem in suis annotationibus verba Origenis, quibus maxime præter stilum moveri Faber videtur, nihil tamen contra hoc testimonium facere ostendit, cum eorum sensum non bene intellexisset Faber, non enim ea mens fuit Origeni, ut vellet Josephum contra Christum scripsisse, quæ vana est Fabri suspicio ; sed non credidisse in Christum tanquam Judæorum Messiam. Porro ejus testimonium esse ita intelligendum, prout nonnulli Jesum pro Christo & Messia haberi voluerunt. Hæc ille ; noluit enim ut mihi videtur ultra Origenem suum latius pervagari.

25. Eodem

25. Eodem tempore, hunc enim pede pressio sequitur Henricus Valesius, qui cum videret hujus suppositionis crimen in Eusebium, quem tum edebat in lucem, a Tan. Fabro impingi; utrumque & Eusebium & Testimonium Flavianum conatus est defendere. Tollit itaque in notis suis objectionem ex Justinii Martyris silentio, Origenis verba explicat, testimonii mentem aperit, Eusebii crimen ut falsum diluit. In eodem campo se Franciscus Regius Juris Cons. Andegavenfis exercuit, & dissertatione peculiari hoc argumentum ventilavit. Fertur etiam id fecisse Sutlandus Anglus, & Bosius Germanus, cum de edendis Josephi operibus meditaretur: nec non Fridericus Spanhemius in Epitome Hagiogica ad Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti, Natalis quoque Alexander in Historiâ Ecclesiasticâ Veteris Testamenti Tom. VI. diss. X. Tanaquilli Fabri dissertationem adhuc quasi novam Isaacus Vossius in Chronologiâ Sacrâ, scripto de LXXII. Interpretibus subjectâ, pedetentim sequitur confutatque. Dixit etiam aliquid de hoc testimonio in Libro de Sibyllinis Oraculis, nullibi tamen respondet objectioni a stylo petitæ: ut mihi quidem adhuc integra servata esse videatur. Confutationem Fabri ulterius prosecutus est Vir doctissimus Daniel Huetius, Episcopus Sueffionum designatus, in magno opere

opere de Demonstratione Evangelicâ, Propositione III. Num. II. ubi nullum non movit lapidem ut hoc testimonium vindicaret. Huetii institutum etiam persequitur Samuel Parkerus, Episcopus Oxoniensis, sed Anglico sermone, in Demonstratione Religionis Christianæ, & adversus Fabrum ingeniosè testimonium defendit. Hunc excipit Tillemontius in Historiâ Imperatorum ad sæculum sextum, ejusque rationes urget, & P. Pagi in dissertationibus ad Annales Baronii, qui cum agmen horum omnium qui testimonium defendunt, claudat, stat Huetii rationibus & Lambecii, de quo jam sum aliquid dicturus. Iste enim Tomo octavo Catalogi Bibliothecæ Cæsareæ pagina 4. & sequentibus; longam instituit dissertationem de hoc testimonio, in qua ut illud defendat longè aliam à cæteris omnibus insistit viam: omnia enim hujus testimonii verba in pejorem partem explicat: ut quibusdam fatius videatur, vel plane rejicere, vel saltem interpolatum agnoscere quam defendere modo Lambeciano. Hoc autem fecerat Lambecius, ne Josephus nimis Christianè loqui videretur. Sed vanus est hujus metus; nihil enim est in hac periochâ quod dici a Josepho, in eo quo fuit statu, haud potuerit. Atque hætenus ista satis de fautoribus Flaviani testimonii dicta sunt.

26. Quoniam vero quidam sunt qui velut medii inter eos qui hoc testimonium prout nunc legitur in Archæologia Judaica recipiunt, illosque qui prorsus averfantur damnantque ut suppositum, incedunt; ideò placuit medios istos hîc reponere. Sunt autem illi qui hoc de Christo testimonium scripsisse Josephum volunt, sed esse tamen quædam, quæ nunc in hoc leguntur, interpolata. Primus eorum, ut dignitate sic etiam ætate præcipuus, est Richardus Montacutius olim Episcopus Norwicensis, qui in notis ad Eusebii Demonstrationem Evangelicam Lib. III. de verbis *ὁ Χριστὸς ἦν ὁ υἱὸς*, proculdubio, inquit, *glossema est & marginalis cujusdam Christiani lectoris annotatio, licet habeatur in scripto codice, & in Josepho.* Huic succinit, sed ultrà tantisper progreditur Johannes Henricus Ursinus, ut totam periocham non insertam, sed alicubi interpolatam potius divinaret. Videri planè Josephum de Jesu Nazareno honestam aliquam fecisse mentionem; non tamen ejusmodi, qualis hodie legatur. Non probare se Fabri institutum, sed existimare aliquid veri, ut ab Historico, & in laudem Jesu fuisse scriptum. Possem hîc de Johanne Henrico Boecclero dicere aliquid, cum sit in ea sententia ut dubitet quidem, sed non planè rejiciat. Inter hos quoque censendus Joh. Hispanicus, in Libro, quem Gallicè editum ipse vocavit

E Shibboleth.

Shibboleth. Denique multa quidem præclara de Josepho, & hoc præcipuè testimonio expectari potuissent a Stephano Le Moyne, qui per viginti annos Josephi editionem fertur esse meditatus. Sed cum is summum obierit diem antequam voti fuisset compos, standum est illis quæ in notis ad Hippolyti Librum dixit, ubi se Montacutii quam protuli sententiam sequi profitetur. Idem quoque de Thoma Ittigio dicendum videtur, qui quædam verba, & nominatim illa, *ὁ Χρῆστος ἔταλιν*, censet esse interpolata. Is autem est qui ad nuperam Josephi editionem prolegomena concinnavit; nisi in alia classe sit ponendus.

27. Jam verò illos, qui adversæ Testimonii fortunæ auctores perhibentur esse, videamus. De quibus, ut ordine progrediatur oratio, dicendum nunc est. Quod ut fiat perspicuè, illi in tria genera sunt distribuendi. Primum genus est eorum qui silentio ipso, hoc testimonium damnavisse feruntur: alterum genus est Judæorum, quorum interest scilicet ne Testimonium istud admittatur ut verum: tertium denique genus est eorum inter Christianos, qui primò quidem palàm & apertè de Testimonio dubitare, postea verò adversus etiam sustinent scribere. De illis itaque primo loco dicam, quorum silentium ab istoc tertio genere trahitur, ut falsum & supposititium esse hoc testimonium combrocent.

28. De Justino Martyre primo loco dicendum est. Nam cum iste de hoc Testimonio tacuerit, in eo Dialogo quem cum Tryphone Judæo habuit, licet, ut isti volunt, magni fuisset momenti hoc Testimonium in ea Controversia produci; hinc concludit Faber Justini tempore Testimonium, quod jam legimus non fuisse in Archæologia scriptum, sed aliud plane contrarium, nequaquam Christo honorificum. Huic verò silentio sic respondeo: nihil certi generatim ex silentio posse comprobari, præsertim cum Justini Opera omnia quæ scripsit non habeamus: & licet neque hic neque alii, de quibus postea, hujus loci meminissent, certi tamen nihil inde posset elici. Deinde nihil ponderis habere potuit hoc Testimonium adversus Tryphonem. Aliud longè erat Justini institutum, qui non ex Auctoribus profanis, sed ex ipsis Prophetarum Libris Christianam Fidem & Divinitatem Jesu Christi voluit adstruere. Ad hanc rem nihil adjumenti Testimonium Flavianum conferre potuisset. Denique nimis recens erat Scriptor Flavius Josephus, nec minus à Christi morte quam Justini ætate remotus, quo fortasse nato nondum excefferat è vita Josephus; eratque præterea Judæis etiamnum fortassè invisus nimium, multisque nominibus, ut apud Judæum aliquid auctoritatis haberet. Saltem, fuisse quendam Jesum a quibusdam ut Prophetam

E 2

agnitum,

agnitum, & postea per primores Populi crucifixum, & quem jam multi ut Christum reciperent. Non negabat Tryphon, ea quæ in Testimonio continentur, quo minus necesse fuit id producere Justino, sed divinos Jesu Christo honores esse tribuendos: circa hoc enim Justini præcipuè versatur oratio.

29. De T. Flavio Clemente Alexandrino proxima lis esto. Is autem licet in Libro primo Stromatum profiteatur se consuluisse Josephum; nusquam tamen hoc citavit ex eo Testimonium. Sed neque alias eum citavit, ubi tamen sæpius optima se offerebat occasio. Vel itaque non habuit Clemens hujus Libros vel saltem non tanti duxit, ut sæpius laudare fuerit necesse, in re presertim ubi Josephus Clementem non multum adjuvare potuisset. Nemo tum negabat Christum extitisse; & fortasse produxit in illis qui deperditi sunt Libris. Sed neque eos, qui adhuc supersunt, integros habemus.

30. Tertullianum, sicubi pro se facere videtur, allegat Faber; ubi secus, vel negligit, vel etiam planè deserit. Sane ubi Tertullianus citavit Josephum, ibi aliquid poterat, ejus auctoritas, cum scilicet in Apologetico defendit Judæos ex Josepho, quod cultus eorum religiosus irrideretur. In aliis, ut negotio de Christo, ampliora habuit testimonia Tertullianus. Ad ipsos Imperatorum Senatufque Com-

Commentarios publicos provocat. Sed ridet eum Faber & jactat quod nimium avidè credulus fuerit Tertullianus: Jure ne an injuria, non est hujus loci disputare. Sed hoc affirmo; licet Tertullianus hujus loci meminisset, eitamē non haberet fidem Faber, ut a proposito vel minimū hujus auctoritate commoveretur, quem in aliis non probat. Instant verò, licet non citaverit in Apologia Tertullianus, cur non utitur hoc Argumento adversus Judæos? Sed facilis est responsio, nempe quia hi neque Josephi auctoritate moventur ut ea credant, quæ in hoc Testimonio reperiuntur; præsertim cum eo tempore de Christi existentia nemo dubitaret.

31. Nunc ad Origenem ventum est: quem Tan. Faber non modò de Testimonio siluisse contendit, sed & contra illud scripsisse; adeo ut prout ejus fert sententia, Origenes sit ad eorum classē, qui creduntur contra hoc Testimonium scripsisse, revocandus. Contra autem scripsisse creditur, quod aliud Faber planè huic Testimonio contrarium in Archæologia sibi legisse videatur. Ex eo duos excerpit locos Faber, quibus præcipuè adductus est, ut contra hoc Testimonium scriberet, Primus est ex ejus Commentariis in Matthæum, qui Græcè sic sonat, καὶ τὸ θαυμαστὸν ὅτι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἡμῶν ἔκαταδὲξάμην. καὶ τὴν Χεῖρὸν, ἐδὲν ἥτις ὁ Ἰακώβος διηγοισαμένη ἐμαρτύρησε τοσαύτην. λέγει δὲ ὅτι καὶ

ὁ λαὸς πάντα ἐνόμιζε διὰ τὸ Ἰακώβον πεπονθέναι.
 Græca ista non vidit Faber, sed Latina tantum, quæ amplius quid sonare videntur; sic autem se habent; *Quodque mirum est, cum non probârit hanc sententiam, Jesum nostrum fuisse Christum, nibilo secius Jacobo tam magnificum Justitiæ Testimonium præbet, &c.* Alter est è Libro primo contra Celsum, ὁ αὐτὸς, καὶ παρὰ ἀπιστῶν τῶ Ἰησοῦ ὡς Χριστοῦ. Sed ex his nihil aliud effici potest nisi hoc, Josephum non fuisse Christianum, quod quidem omnes lubenter fatentur. Neque quisquam adhuc est, quod sciam, qui Testimonium aliter explicaverit, si paucos excipias, & eos qui huic malè esse volunt. Neque sanè hæc verba ὁ χριστὸς ἔπος ἐστίν, ut infra videbimus, statim supponunt eum qui proferat Christianum esse, hoc est, agnoscere Jesum pro Christo, eo modo quo alii Christiani solent; sed solummodò ex vulgi captu vel consuetudine locutum esse. Sic ipsi quoque loquuntur adversarii aliis in rebus; quemadmodum ubi, verbi gratia, Salmasius & Blondellus quem repudiabant Ignatium, ut falso nomine sic vocatum, Ignatium tamen sæpiùs nuncupant. Quapropter jure, ut sibi videtur, carpit Hammondum Dallæus de scriptis Ignatii p. 445. quòd sic loquentes sententiam mutâsse dixerit. Quod quidem etiam de nostro Flavio dici poterit, quem injuriè

juriè Christianum esse vellent, quod in isto Testimonio dixerit, ὁ χριστὸς ἔτος λω.

32. Sed ut ad Origenem Fabrumque redeamus. Quandoquidem hic & alii tantopere Origenis auctoritate commoveri, siquidem ipsis liceat ut volunt interpretari ejus verba, videantur: quidni mihi, quod his liceat, quando se Eusebii atque Hieronymi auctoritate premi sentiunt; ut nempe Origenis ipsius auctoritatem hac in re nihili faciam, quòd hic non satis accuratè Flavii verba legisse reperiatur, siquidem verba Josephi de Johanne Baptista & Jacobo Fratre Domini eo trahit, ut nequeant cum verbis Flavii, prout nunc leguntur, convenire; & eodemquidem loco, ubi de Christo Josephum male sentientem fuisse asserit. Ideoque cum verba Josephi tam male accepisse constet, cur non etiam Testimonium de Christo male intellexisse censebitur? Ait enim, ut ipse ex Josephi sententia loqui profitetur, Johannem in peccatorum remissionem tinxisse; deinde propter Jacobi necem Urbis excidium contigisse. At vero neutrum horum, si verba Josephi diligentius perpendantur, ita se habet. Dicendum est igitur, Origenem verba Josephi in rem suam torquere voluisse: quo fit ut in talibus minùs valeat ejus auctoritas. Rectè itaque quod Eusebio nostro objecerant his repono. Tantum enim abest ut inde quis jure concludat Origenis Co-

dices hoc Testimonium de Christo aliter ac
 nunc legisse, & minus Christo honorificè; ut
 potius si verba de Christo in Codice Origenis
 ejusdem farinae atque coloris fuerint cum illis
 que de Johanne Jacoboque referuntur; tum
 quidem necesse est ut inde quis jure concludat
 Origenis Codicem hoc Testimonium sic extu-
 lisse, ut ne minùs ac in cæteris fuerit Evange-
 lio congruum. Adeo ut ego quidem potius
 contrarium eorum quæ illi præ se ferunt, eli-
 ciam. Quæ cum ita sint, de locis Origenis
 sic mea fert Opinio; Origenem non fuisse
 quidem ignarum Testimonii Flaviani, ut nunc
 legitur; neque aliter ac nos id intellexisse;
 sed cum videret Josephum narrationem de
 Christi nece sic esse in hoc Testimonio conse-
 cutum, quasi ejus Passio nihil ad Gentis exci-
 dium aut dedecus pertineret, cum tamen ad
 illam Jacobi perventum esset, non potuisse Jo-
 sephum adeo tacere, quin factum illud Primo-
 ribus Gentis Regique displicuisse fateatur:
 hinc ultrà tendens Origenes credit Josephum
 de hujus nece tanquam excidii causa perorasse.
 Atque sic satis compertum est, nihil adversa-
 riis prodesse Origenis auctoritatem; sed Te-
 stimonium ab eorum objectionibus inde peti-
 tis esse liberatum. Verum, ut ingenuè fatear,
 Origenes ex sola memoria mihi Josephi verba
 aut sententias citasse videtur.

33. Origenis solidum, ut isti putant Judicium, illustrare conatur Faber istis Verbis Theodoriti ex parte postrema Commentarii in Daniele defumptis, quæque Fabro Johannes Dallæus in causæ Subsidium suppeditavit: Ἰωσήφ. ὁ ἑβραῖος. τὸ μὲν χριστιανιστὴν ἐδεξάμενος. κήρυγμα, πλὴν ὃ ἀλήθειαν κρύπτειν ἐκ ἀνεχόμενος. Per me licet, ut Origenes ex his verbis lucem accipiat; at verò cum extrema verba, Josephum non potuisse Veritatem occultare dicentia, (quæ fraude in his rebus non ferendâ, quia causæ suæ noceant reticet Faber) pleno quasi ore clamitent, Theodoritum hoc Testimonium de Christo vidisse; ubi enim gentium, nisi hoc in loco, Veritatem istam agnovit Josephus; tantum abest ut Theodorus ac Origenes contra nos faciant, ut jam clarè persuasum habeam utrumque hoc Testimonium legisse; de Theodorito vero rem esse certissimam.

34. Ingentem edunt strepitum Faber, & alii nonnulli quoniam Photius de hoc Testimonio filere videatur. Aiunt vero si Photius vidisset, utique & annotâset; deinde si vidit, nec tamen annotavit, magnum argumentum esse ipsum existimâsse fraudem hîc inesse. Sed nunquam id efficient quod volunt. Nolo hîc eo confugere ut dicam, non semper ex hac Bibliotheca nosci posse Photii sententiam; siquidem verum sit quod olim Hadrianus Valerius

sus

sius erat pollicitus probare, hanc non esse om-
 nem Photii, sed tertiâ & ampliùs parte inter-
 polatam. His respondebo quasi universa fu-
 isset a Photio confarcinata. Primum ergo ro-
 go, quid si hoc non in Photii Lectionibus per-
 legatur. An ergò falsum aut suspectum esse
 debet quidquid ille dicere præterit. Ecquid
 non sufficit, tot alios ipso vetustiores huius
 Testimonii meminisse. Tantundem est ac si
 quis diceret, quod etiam rectius ut mea qui-
 dem fert sententia dici possit, ea omnia esse
 supposita in Sacro Codice quæ Josephus narra-
 re neglexerit. Præsertim cum in Archæologia,
 quæ in Sacris Judæorum Literis habentur, ipse
 profiteatur isthæc velle se consequi. Photius
 verò excerptoris partes tantummodò agit;
 omnia se pertractare velle non profitetur. Sanè
 ubi Photius Archæologiam legebat, non tam
 notatu digniora excerpere videtur, quam sin-
 gulorum Librorum nuda Argumenta perscri-
 bere, quò factum est ut hoc excerptum adeo
 sit jejunum, ut nequidem ullam de Johanne
 Baptista, aut etiam Jacobo, mentionem faciat.
 Quæ tamen vera esse plerique adversarii faten-
 tur. Quin & Excerptorum hic mos est ac
 consuetudo, ut multa etiam prætereant nota-
 tu dignissima; præcipuè que nota & pervul-
 gata sunt. Hic itaque cum videret Josephi
 Testimonium omnibus notum citatumque ce-
 lebrari, noluit hic excerpere. At verò alia
 illi

illi alibi mens fuit, nec enim de Testimonio tacuit, ut jamjam videbimus.

35. Urgent porro; Photius * iste justum Tiberiensem perstrinxit, quod communi Judæorum vitio laborans nullam prorsus de Christo faciat mentionem. Postea verò dicit † Librum *περί τῷ παντός*, non videri sibi esse Josephi, quod Liber iste de Christo loquatur ut vero Deo, & modo inenarrabili generatum esse asseveret. Responsio verò est in promptu; nam cum hæc scriberet, nondum viderat Archæologiam, ideoque credidit eum eodem quo justum Tib. laborasse vitio. Utcunque tamen rectè putavit Librum illum, qui est Hippolyti, non esse Josephi, quia nimis Christianè loquitur; quodque non eâ solâ ratione factum est quòd Christus ibi nominetur, sed quòd Verba fiant de ineffabili ejus generatione tanquam Dei Filii. Ergo si fortasse præ oculis Archæologiam habuisset, cum hoc de Justo Tib. judicium ferret, aliam esset viam consecutus. De loco ubi Photius credi possit Testimonium Flavianum legisse videamus. Codice CCXXXVIII. clara fit de Jesu Christo mentio, quasi ex Josepho, his verbis, *ἐφ' ᾧ καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἡμετέρων ἡρώδης παρθενικῆς ἀποτίχεται μητρας, καὶ ἡ μάγεις Ἡρώδης, τῷ μὴ δεῶν τε δήμεσαι, φονδὶς ὅτι πολλῶν νηπίων γίνεσθαι*. Dixi, quasi ex Josepho, Photius

* Cod. XXXIII.

† Cod. XLVIII.

Photius enim excerptum Josephi tantummodò videtur excerpere, ait enim, ἀνελνώθη ἰωσήφου ἡ ἀρχαιολογία ἢ ἡ ἐκλογή, ὅσα τέ ἴσμεν περὶ ἡρώδου. Licet ista aliter quoque accipi posse videntur: quasi non suprà, sed nunc: non integram Archæologiam; sed Herodis facta Bibliothecæ suæ mandare voluisset. Agnosco tamen lubens Photium istud ex sua sententia addidisse: sed cum postea de Johanne Baptista hæc subsequantur, ἕως ἐστὶν ὃ τὴν μέγαν ἀνελὼν ἰωάννην τὴν πρόδρομον δεδιὼς Ἰωσήπος φησὶ, μὴ τὸ ἔθνος αὐτοῦ διασπῇ. Utcumque priora huius sententiæ Verba sint Photii, ejusque solum de Precursore isto sententiam contineant, isthæc tamen quæ sequuntur, non ex ipsius modo Photii confessione, sed per se ipsa Josephi esse compertum est. Nam illa ratio, Johannem in carcerem fuisse conjectum, & capite pœnas dedisse propter Herodis metum, ne Judæos ad rebellionem concitaret, prorsus est Josephi propria & Evangelio contraria. Quo fit ut etiam quæ sequuntur, κατὰ τὴν ἐν τῷ σωτήριον ἐγγράφῳ παύσῃ, non minùs ex Josephi sententia, visoque Testimonio dicere poterit Photius, licet eam suis quodammodò verbis obumbret: cum & illa quæ sequuntur de Anano qui curavit lapidibus cædi ad necem, Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου, ad Josephum quoque pertinere sit verum. Quæ tria notatu dignissima sunt fere præcipua & sola de quibusdam

busdam fidei nostræ Principibus viris testimonia, quæ Josephus cum Evangelistis communia habere videatur. Quidcunque verò dicant, de Josephi Testimonio Photium non prorsus siluisse jam patet: nam cum ita cædem Johannis Baptistæ & Jacobi describat, ut ipsum Josephum secutus esse videatur; tametsi illa ferè suis verbis more excerptium efferat, quidni & Passionem Christi juxta eundem consequeretur. Aut si Testimonium Flavianum de Christo non vidit, cur tamen de Christi Passione loquitur, aut cur non monet Josephum non minùs ac Justum Tiberiensem de Christi Passione tacuisse. Quod ultimum cum Photius nusquam fecerit, restat ut eum Testimonium de Christo Flavianum perlegisse fateamur. Miscuit equidem sua quædam de Christi natalibus; sed quid vetat excerptem censoremque, ne sua quandoque interponat alienis. Sunt qui suspicentur Photium, dum alibi Archæologiæ Librorum Argumenta scriberet, rem ita de Industria implicare; fortasse ut consulatur iis, quæ suprâ scripserat de Libro *περὶ τῆ παλός*, ne sibi forte nimis apertè contradicere cognoscatur. Sed vanus est hic metus ac suspicio, cum hîc eam de Christo mentionem faciat, quam alibi sicco pede præterierat, brevitati proculdubiò consulens. Quæ cum ita sint; tum quidem Photius noster est.

36. Sed neque adhuc relinquimus Photium; quin prius, quod nobis objiciunt ex eo silentium, in ipsos adversarios retorqueamus. Etenim si verum est quod ipsi dicunt, Photium silentio suo Testimonium damnavisse, id enim subnotare neglexisse ea de causa, quod spurium esse tum crederet; cur non ergo Photius, dum tot alios perlegeret, qui id Testimonium pro vero agnoscerent, confutat? Dignum sanè fuit isthanc imposturam suâ censurâ, si quidem eam esse imposturam credidit, perculisse. At verò cum hoc nullibi fecerit, hinc pari jure, ac equidem potiore concludamus, eum quoque non minùs Flavianum Testimonium comprobâsse. Ergo in posterum sibi caveant, ne damnosum istud silentium, nobis vero utilissimum objecerint.

37. Ad alterum adversariorum genus quod & in ista recensendum Oratione pervenimus. Hi autem sunt Judæi. Nemo autem negabit quin eorum intersit, ne Testimonium Flavianum admittatur. Quapropter haud mirum esto, si uno ore omnes hoc Testimonium respuant. De omnibus differere neque possum, neque statui. Fatetur Menasses Ben Israel in Literis ad Arnoldum datis, hoc Testimonium esse *Apocryphum* (sic enim loqui amant) communem Judæorum fuisse sententiam. Quamobrem duo tantum hîc monebo, deque illis solum, quæ ad rem istam maxime pertinere visa

visa sunt, differam. Primum enim cum observavisset Baronius ad A. C. XXXIV. in per-
 vetusto Judæorum Codice Historiæ Flavianæ e
 Græco in Hebraicum Sermonem translata abra-
 sam esse periocham quandam; quamque ipse,
 hoc esse de Christo Testimonium, suspicatur:
 quo fit ut in Editione Munsterianâ hiulca sit
 oratio, velut observavit Cloppenburgius; hoc
 avidè arripiunt nonnulli, ut fraudem Judæorum
 suggillent. Faber autem acutè ut omnia, licet
 minus cautè, conatur in rem suam vertere;
 aitque, ei qui hoc abraferit, fraudem scilicet
 suboluisse: iste Codex Romanus cum sit pro-
 culdubiò Josephi Gorionidis inter Judæos ho-
 diernos satis noti, non mirum esset si de Chri-
 sto hîc taceret. Nunquam tamen ego addu-
 car ut credam, in isto Gorionidis, vel alio
 quovis Hebræorum Codice extitisse hoc de
 Christo Testimonium. Omnes in atra caligine
 versabantur & Andabatarum more pugnabant,
 qui de hac periocha ex Romano Codice abra-
 sa verba faciebant; donec exortus sit Vir in Li-
 teris Hebraicis doctissimus Johannes Christo-
 phorus Wagenfeil, qui ex Editione Hebræa
 Cracoviense & Germanica Versione Pragæ per
 Judæos editâ, ostendit in istis verbis; hinc
 sublatis & abrais, illinc omis-
 sis sermonem esse de Tiberio Cæsare Pilatoque, qui statuas
 in Urbem Hierosolymorum noctu est conatus
 inducere, quibus Plebs Judæorum valde fuit
 com-

cominota. Quæ verba cum sint in Tiberium paulo duriora; ne hodiernos Imperatores offenderent, partim ex ineditis Codicibus sunt sublata, partim etiam in editis quibusdam commissa a Judæis Germanis; licet alii in suâ Sarmatiâ, Cæsaris iram non pertimescentes, hæc verba reposuerunt. Hinc cognoscite quàm periculosum sit, ut observat quidam, de loco aliquo corrupto aut genuino, sine Codicum auctoritate, iudicium facere, vel fidem aliis habere.

38. Vir doctissimus me comiter monuit per literas, Judæos ipsos fraudem nostri Testimonii comprobâsse; imò pugnâsse locum non extare in antiquissimis Josephi manu exaratis Codicibus Mediceis; idque Cosmo I. Etruriæ Duce fuisse compertum. Hæc enim narrare Auctorem Portæ Veritatis M. S. qui floruit & scripsit circa A. C. CIOCCXXX. Quamquam difficile sit de illis loqui Codicibus, quos nunquam vidi, habeo tamen quædam non spernenda, quæ huic Judæo opponam. Primò enim satis constat, Judæos cum de Josepho loquantur, eum intelligere, quem in manibus versant, Gorionidem scilicet Hebræum; de quo ut ait R. Menasses Ben Israel, eundem esse cum Flavio Josepho, nunquam fuit inter Judæos lis suborta: quoniam unanimiter credant, Flavium ipsum, scriptorum Hebraicorum quæ sub Nomine Josephi Gorionidis vo-

litant

litant, auctorem esse. Hunc vero Gorionidem non mirum est præteriisse testimonium de Christo. Sed & Gorionidem esse, quem hic Judæus laudat Veritatis Portitor, Hebræum, vel saltèm Hebraicè scriptum, nullus dubito; cum nostrum Flavium, cujus Archæologia Græcè extat, omnes penitùs Judæi hodierni rejiciant, prout infrà comprobabo; Gorionidem suum solumque admittant. Sed quem Josephum? Judæum quidem, sed nugatorem, impostorem, ignarum, impudentem, multò recentioris ævi. hominem, utpote quem constet non ante IOCC annos scripsisse, cujusque nemo Judæus ante CCCCLXX annos meminit. His enim eum ornat laudibus Scaliger. Quinetiam probat, Turonensem Francum fuisse; & produnt eum sua scripta. Hunccine igitur iste Veritatis Portitor nobis obtrudere pro vero & genuino Flavio? Nihil tamen hic facit, quod non ab aliis in hoc negotio factum sit priùs: fertur enim, hac ratione * Isaacus Abarbanel Flavii auctoritatem negligere, *non enim, inquit, sic extat in Libro F. Gorionis, qui inter nos est.*

39. Quantumvis autem iste Veritatis Portitor asseveraret extare Codices M S S. Flavianos,

F

Græcè

* Commentar. in Daniel. vid. Observation. Gul. H. Vorstii ad
 R. David Ganzii Chronologiam.

Græcè vel Latinè, in Bibliotheca Medicæ, illi tamen nullam fidem haberem, cum asserat in illis non comparere testimonium de Christo Flaviano. Nam cum Isaacus Vossius, Vir candidus & in tractandis id genus literis peritissimus, decem aut circiter, nec amplius annis post hunc Portitorem, & eodem quoque tempore Emericus Bigotius, iisdem laudibus dignissimus, omnes Bibliothecarum Florentinarum forulos excusserint; ac ibi etiam duos codices M S S. Flavianos contulerint, & secum invicem communicaverint; quis dubitat Vossium siquid hujusmodi sibi compertum esset, non fuisse tacitum? Sed & omnes qui de hoc scribunt testimonio, uno ore clamitant hoc testimonium in omnibus legi codicibus, etiam antiquissimis. Neque hoc negavit Blondellus, sed aliunde vim horum omnium conatur eludere. Usquedum vero amplius constet de Florentinis Codicibus; oppono istis Rabbinicis & antiquissimis quod aiunt Flavii Josephi M S S. exemplaribus, primo quidem Codices Eusebii, Ambrosii, Hieronymi, Rufini, Cassiodori, aliorumque vetustissimos fideique non temerata: deinde & alios qui adhuc extant; qualis est ille in Bibliotheca Cæsaris Græcus, ab Augerio Bulbequio olim Constantino-
poli comparatus, quemque ad partes Lambecius advocat: atque etiam dua alii Latinè versi,
in

in eadem Bibliotheca, membranacei; qui omnes hoc testimonium repræsentant. Postea verò etiam oppono codices quibus usi sunt Isaacus Vossius & Emericus Bigotius, partim græcos, partim verò latinos; quorum unum habuit Is. Vossius, nugatore Gorionide antiquiorem, hoc est jam ante octo sæcula exaratum, qui quidem antiquam versionem exhibet: Denique Codicem Peirescianum, quem vidit Henricus Valesius: nisi & hunc quoque viderit Bigotius. Eum autem satis esse vetustum credo, quia adscripta habuit Scholia in Testimonium Flavianum, ex quo unum Scholion infra describam.

40. Restat ut jam tertium genus adversariorum, hoc est Christianorum, recenseamus, qui partim de fide hujus Testimonii dubitare, partim etiam contrà scribere, & insertum ab aliena manu probare sunt conati. Quem verò primum omnium qui de hoc testimonio dubitasse feruntur, falsumve pronunciasse dicam, nondum statui: mens enim inter duos eodem tempore florentes, Hubertum scilicet Gifanium, Juris Cons. & Lucam Osiandrum, Theologum hæret dubia. De Luca Osiandro primo loco perorabo; quia ejus liber in quo adversus Testimonium scripsit, ad manus meas pervenit; de Hub. Gifanio, quem tamen antiquiorem fuisse credo, fando tantum audiui;

F 2

neque

neque ipse fortasse literis commisit sententiam suam; fierique potuit, ut neuter alterius rationes contulerit cum suis. Lucas Osiander quando floruit, ex eo licet conicere, quòd teste * Thuano, A. C. CIOIOLXIV. colloquio Maulbrunensi de controversia Eucharistica interfuerit, Notarius ex parte Virtembergicorum delectus, cui socius sit adjectus Gulielmus Xylander è partibus Palatinorum. Deinde † A. Christi, CIOIOLXXXI. cum M. Crusio junctus, disputationem instituit contra Hieremiam C. P. Patriarcham. Is igitur Osiander cum Historiæ Ecclesiasticæ Epitomen ederet, relictis || Centuriatoribus Magdeburgicis, de hoc testimonio sic pronunciat: *Testimonium Josephi de Christo, ego omnino suppositivum esse credo, & ab aliquo sciolo ipsius libri insertum. Si enim Josephus ita de Christo sensisset, ut testimonium illud præ se fert, Josephus fuisset Christianus, cum tamen in omnibus ejus scriptis nihil prorsus, quod saltem Christianismum redoleat, reperiri queat. Hæc quidem leviuscula est, tamen est ratio: sed Hubertus Gifanius nullam prorsus suspicionis suæ dedit, quantum potui cognoscere, rationem. Audiamus Sebastianum Lepusculum.* *Hub. Gifani-*

* Thuani Histor. Lib. XXXV. † Thuani Histor. Lib. LXXIII.
|| Cent. I. Lib. II. Cap. 7.

us J. C. omnium disciplinarum & antiquitatis studio ornatissimus, existimavit hunc locum esse spurium: & a Christiano quodam Patre, qui Judæis & Christianis factum vellet interpositum. Quid non licebit, si suspicari modò sit satis ad evertendam scriptorum fidem? Hic sanè nihil, præterquam suspicatur.

41. Hos sequuntur Jacobus Salianus, Alphonsus Salmeron, & Augustinus Mascardus; & æquis propemodum passibus ^a Jacobus Capellus, cujus verba pariter atque sententiam sequitur ^b Ludovicus Capellus: cui etiam magna fuit de hoc loco cum Johanne Cloppenburgio controversia; quamvis uterque idem de suppositione Testimonii sentiret; sed de modo & ratione lis erat, altercabanturque de rei qualitate, prius quàm de existentia constaret. Istis quoque temporibus hoc Testimonium damnasse feruntur sequentes, (non enim puto sententiam suam palàm fecisse, quod cum ita sit, eorum nomina ex aliena fide coactus sum recuperare.) In hoc itaque numero statuunt Daniele Heinsum, M. Z. Boxhornium, Claudium Salmasium, Johannem Fredericum Gronovium, Guilielmum Henricum Vorstium, Johannem Freinshemium, Theodorum Grafwinkelium, &

F 3

Johan-

^a Comm. in Act. Ap.^b Compend. Hist. Judaicz.

Johannem Dallæum: quibus addi potest, Christophorus Noldius, qui Capellum sequi videtur, ejusque comprobare rationes.

42. Isti quidem non multum mali Testimonio Flaviano fecissent, nisi Sebalduſ Snellius, & Christophorus Arnoldus, in Germania rem istam aggressi, in eo opere tantis ingenii conatibus defudavissent, ut Testimonium propemodum confecisse videantur. Ille duo tantummodo præcipua objicit; primò quidem connexionis defectum, deinde Photii silentium. Hic vero quasi sibi diffusus, opem amicorum imploravit, quorum sollicitatis sententiis, in causæ subsidium advocavit; præsertim autem D. Blondelli, atque Tanaquil. Fabri, qui, dum cæteri in Germania litem inter se agitent, in Gallia Judicio constituto, Testimonium prorsus rejicere & damnare voluerunt. Cognoscite igitur quibus rationibus freti, tam insolenter se extulerint, ut ne quidem amplius quemquam de suo judicio dubitare patiantur. Hæc verò proponit D. Blondellus adversus testimonium: Primò, quòd desit connexio, cum non cohæreat Testimonium neque præcedentibus, neque subsequenter. Secundò, falsum esse, quod dicatur de Christo, quasi ille multos Gentiles ad se traxerit. Deinde tertio, in id quoque animadvertit, quod Christus vir esse dubi-

dubitetur; quia mirabilium operum erat effector. Quarto, negat Blondellus, Christianos ex gentibus ac Judæis promiscuè collectos, dici *φύλον* potuisse. Quintò denique, absurdum esse, Josephum a Christianismo alienissimum, & ad Gentiles potius inclinantem, prædicare Christum resurrexisse, & in illo completa fuisse divina vaticinia. Habet iste quoque quid peculiare; nempe, cum illud quod occurrit in Archæologia de Johanne Baptista testimonium, rejiciat. Sola vero huic est ratio, quòd nec ista bene cum cæteris cohærere videantur.

43. Tanaquilli Fabri dissertatio est longiuscula, cumque illa multa complectatur, ut falsitatis hujus testimonii probationem consequatur, rationum capita & argumenta, hic subnectere non gravabor. Primo quidem loco objicit; multa hic dici, quæ Josepho dicere minimè conveniat, Phariseo, sacerdoti Judæo, religionisque avitæ tenacissimo. Secundo; stylum testimonii negat esse Josephi proprium, sed laxum & hiulcum, secus ac Josephi soleat esse. Tercio vero culpat, quod de Jesu dicatur Ἰησοῦς πρ, & mox εἰς ἀνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, sine iudicio censet scripta, his enim vult innui Jesum fuisse Deum, cum tamen Messiam non alium quam hominem expectarent Judæi. Quarto; quod hujus testimonii auctor non satis Gentilium Lectorum, quibus præcipuè scrip-

ta est Archæologia, in scitiæ consuluerit. Quinto; quod desit mentio præcursionis Johannis Baptistæ. Sexto; quod desit connexio periochæ cum cæteris, ut jam intrusa videatur. Septimo; conjicit ex Hieronymi versione, huic suboluisse fraudem istam. Octavo argumento, utitur silentio Justin Martyris, Tertulliani, Clementis Alexandrini, Origenis, Theodoriti, & Photii. Nono, producit ex Origenis Commentariis in Matthæum, & Libris contra Celsum, binas sententias, quibus oppugnat testimonium, quale nunc legitur, & contrarium potius in Origenis codicibus scriptum fuisse primus docet. Tandem vero decimo loco, conatur Eusebium, cujus auctoritate testimonium nititur, futilem scriptorem, vanumque comprobare, denique, auctorem & insertorem esse testimonii conjicit.

44. Quinetiam audio extare quendam librum, ab Hispano quodam latinè scriptum, duasque dissertationes continentem: alteram, de nomine Jesu, alteram verò de hoc testimonio, cujus fraudem ex antiquitate conatur detegere. Videant illi quibus est ad manum. Elias Dupinus, auctor nuperus, nihil habet de suo, nec ipse nova se conferre jactat: aliorum argumenta, quæ quidem scopum attingere visa sunt, ad sex capita reduxit; cætera neglexit ut minùs valida. Primum ex stylo desumptum

tum est; secundum, quod integra Periocha, cum interrumpatur orationis connexio, post exactam Historiæ seriem inserta fuisse videatur. Tertium argumentum hinc petitur, quòd verba testimonii per se sumpta satis ostendant, Christianum hîc induci loquentem, Jesum vocari Deum, agnosci ejus miracula, resurrectionem, vaticiniorum in ipso completionem. Quis hoc credat dicere Josephum, qui de miraculis in Veteri Testamento scriptis, quodammodo dubitare soleat? Quartum, quod non sit verisimile, ut Josephus addictus Judæis, tam honorificè de Christo sit locutus. Quintum, debuisse Josephum cum de Jacobo verba faceret, annotare se loqui de fratre ejus, quem prius in Historia memoraverat. Sextum denique, ignotum hoc esse Veteribus testimonium. Sic ille. Hîc etiam collocandus videtur Thomas Ittigius, qui quantumvis censeat testimonium esse alicubi interpolatum, non tamen satis hoc defendi posse existimat, nec satis validas esse Huetii, nec Lambecii rationes putat, nihil tamen ampliùs affert quod non ab aliis dictum sit priùs.

45. Amici beneficio venit etiam ad manus meas scripta dissertatio cujusdam Sorbonici de hoc Testimonio. Circa quam non est quod diu laborem, cum nihil insit quod Dupino sit intactum, cum quo fere videtur rationes suas contulisse:

tulisse: & habeat insuper hoc cum illo commune, ut testimonium de Johanne Baptista rejiciat. Atque hactenus de utraque hujus Testimonii fortunâ, tum secundâ, tum adversâ. De cujus fide & auctoritate, si per defensores atque adversarios judicemus, pro Testimonio reperiemus defensores numero quidem plures, ætate vero omnium antiquissimos; cum admodum sit recens quæ adversus hoc Testimonium commota lis fuit. At verò, siquidem res non sola agitur auctoritate, alia quoque ad ejus defensionem sunt argumenta revocanda.

 PARS SECUNDA, LIBRI I.

 De Ufu & Auctoritate Testi-
 monii FLAVIANI.

I. **A**D alteram orationis nostræ partem transeamus, in qua dicere statui de usu Testimonii, & defensionis necessitate; & in quantâ, si verum esse reperiatur, apud nos auctoritate sit habendum: quanquam autem id præclarum esse debet, nec sine honore colendum, quod tot & tanti viri per omne ævum non indignum esse suis laboribus ac laudibus iudicaverunt: quia tamen illi qui illud flocci faciunt, ut a se hujus negligentiae invidiam amoveant, dictitare solent, non multum posse religionem Christianam hoc Testimonio promoveri, huic enim non habere fidem Judæos, nec Josephum capere arbitrum: quæ dubia sunt vel falsa rei Christianæ obesse potius quàm prodesse, cum ad religionis veritatem comprobendam, quasi vera sint, proferantur: nihil esse commune luci cum tenebris, Christo cum malo Dæmone; veritatem

veritatem religionis Christianæ cum fraudibus meticolosæ pietatis conjungi non debere: vultisse Paulum Apostolum ne spiritus impostor quicquam, licet verum, de se prædicaret; non enim egere se hujus testimonio, qui mendax ab initio fuisset repertus: Paulum in eo secutum esse Magistrum suum, qui Dæmonia ipsum pro Christo agnoscere, palamque profiteri vetaret: hæc omnia cum prædicent; ideo, ne operam in hisce dissertationibus perdidisse videar, his respondendum esse aliquid existimo, quo demonstrem, nonnihil usûs esse, ut hoc Testimonium fervetur & adhibeatur; nec tam vili ejus auctoritatem esse faciendam.

2. Nemo negaturus est, siquidem verum fuerit hoc Testimonium, quin pro argumento firmissimo possit usurpari contra omnis religionis hostes, quales sunt Athei, & quos nunc Theistas vocamus, præcipuè autem contra Judæos, & maximo cum emolumento; nisi, ut olim nimis erant iniqui Josepho Flavio, sic & nunc solerent ejus scripta contemnere. Judæos itaque, si quis humanis ratiociniis confutare voluerit, nequid hîc dicam de divinis auxiliis, illi laborandum est primùm, ut ad meliores priscorum Judæorum opiniones fidemque revocentur. Nam ex quo alias amplexi sunt opiniones, quæ sui non admittebant patres, qui nec tanto Christianorum odio flagrârunt, cum necdum ex Christianis mali quid-

quidpiam essent passi, difficilior est eos conver-
tendi ratio. Multa enim nunc recipiunt tan-
quam verissima, quæ nostris conatibus adversa
fronte repugnant. Quæ quidem licet antiquis
Judæorum opinionibus sint contraria, ab istis
tamen admittuntur, quia nempe contra Chri-
stianos facere posse maximè visa sunt. Quod
ut facilius intelligatur, & ne qua fides dictis
desit, quædam eorum hîc apponam, præcipuè
illaquæ nostrum Flavium propiùs respiciunt.
Sunt autem hujusmodi, ut his admissis nihil
polleat Evangelium, nihil Josephus, aut quis-
quam bonæ notæ liber. Nam quale est illud
quod aiunt, Davidem ipsum non fuisse vatem,
neque Daniele? Nunc-Judæos gentem esse
sapientem atque prudentem, hoc sibi quod
Deus * priscis attribuit conferentes. Non li-
cere cuiquam rationem inire de venturo Mes-
sia; hæc enim, præter illam mendaciorum far-
raginem, quam traditionum avitarum nomine
recipiunt, nisi penitùs ablegent, non est quod
quisquam de horum salute sperare possit. His
quoque addo, ut opinionem illam putidissi-
mam deponant, quâ nullis præterquam suis
Scriptoribus, nedum Historicis se credere fa-
tentur. Nos, inquit † R. Dav. Ganzius, *Sanctus*
cætus Israelis non credimus historicis, qui non sunt
è filiis Israelis. Quamobrem eouſque insanix
pro-

* Deut. IV. 6. † Zemaeh David Lib. II. pag. 169.

progressi sunt, ut ipsum Mosem Ægyptium Maimonidem, quod videatur quandoque Talmudis auctoritatem contemnere, & Christianorum interpretationes in locis quibusdam propheticis statuminare, perhorrescant: & passim ab istiusmodi superstitionis ejus libri flammis adjudicentur, qui insensiore sunt erga Christianos animo. Ergo adlaborandum est, ut Josepho Flavio melius velint: quem si in aliis etiam sequerentur, citius faciliusque ad religionem Christianam amplectendum adducerentur. Prava enim præjudicia iste excuteret, neque ipsi tam benè de hodiernis Magistris sentirent. Pergamus igitur, ac perpendamus, quæ adversus Josephum, tum Judæi generatim obijciunt, tum etiam speciatim alii quoque, contra usum ac necessitatem testimonii. Hoc est, ut ipsius Testimonii fidem atque veritatem confirmemus, Josephi fides est primo loco stabilienda. Multi enim, licet hoc Josephus scripserit Testimonium, in eo tamen acquiescere se velle negant, neque Josephi auctoritatem flocci faciunt, neque tanquam testem idoneum ac fide dignum admittunt. Quas igitur Flavio faciunt injurias, erit operæ pretium nobis Testimonii defensoribus repulisse.

3. Prima quæ sit injuria Flavio Josepho est, quod cum Judæorum Gorionide conferatur, a plerisque vero Gorionides iste Flavio præponatur. Sed frustra; neque enim de hoc Gorionide

onide inter Judæos adhuc convenit. Johanni Pico Mirandulano plures Hebræi sunt confessi, notha esse & adulterina quæ ab illo de variis Judæorum rebus scripta sunt. Ex quo is concludit, illorum Josepho Gorionidi fidem nullam habendam esse. De suo tamen Josepho aliter sentit * R. Dav. Ganzius, aut sentire videtur, sed in eo paucos habebit consentientes, si de Flavio intelligatur prout iste græcè scripsit; sin aliter, omnes probum esse scriptorem fatebuntur, & Flavio anteponendum. Nam Flavium Apostatam † Isaacus Abarbanel non veretur vocare. Minime itaque illi esse credendum, quia displicent ea quæ de Danielis Hebdomadibus scripsit Flavius, cum quo non conveniat Gorionides, qui inter ipsos est. Ego sanè nullam hîc inter Flavium & Gorionidem Planum comparationem instituere decrevi. Siccinè enim hujus Annales Volusiani cum Græco Livio, uti loquitur Hieronymus, conferentur? Hinc verò solum illud deprehendo; Judæos istos natura quidem ad miseriam esse natos, ut abjectis bonis literis, quæ cum veritate solent consociari, errori & mendacio credant, nec nisi quisquiliis, anilibus fabulis, crassissimæque nebulâ delectentur. Auferendi sunt itaque Judæis Gorionides, alique similis farina

* Zemach David Lib. I. Mill. IV. ann. 829. † Comment. in Dan. Font. 10. palm. 7. vide notas J. H. Vossii ad Ganzii Chro. pag. 286. &c.

farinæ nugatores; qui nisi auferantur, nunquam erit de eorum conversione sperandum. Optima igitur fuit illa Cæsarum ratio, qui Judæos perlegere suos scriptores, præcipuè autem compilatores traditionum vetabant. Hoc nisi fiat, cur ipsos semper eadem falsissima legentes, sententiam mutatueros esse sperabimus? At verò cum hoc nimis fuerit difficile ac pene impossibile, strenuè laborandum restat, ut tandem aliquando malè de suis scriptoribus sentiant.

4. Posthabitâ igitur hâc comparatione, quæ Flavio Josepho nequit esse honorifica, Judæos, condonando ipsis quod petunt, pressius urgeamus; ut nempe Flavius idem sit cum Gorionide. Licet autem Ganzius, || doctissimus eorum scriptor Annalium, maxime æstuet, ut exponat, quomodo Gorionides qui se Julio Cæsare Imperante, vel saltem anno Julii Cæsaris XIX, natum fuisse annos LXX scribit, ad excidium secundi Templi pervenire potuerit, quo tempore ducentessimum exegisset annum ætatis: quoniam tamen ipse auribus pronis hanc excepit fabulam, demus Judæis & Gorionidem verum esse scriptorem, & eundem esse quem nos Flavium nuncupamus, qui & græcè & hebraicè Belli Judaici historiam perscripserit, eoque modo, quo & apud
nos,

nos, & apud illos, habetur. Hinc itaque sic ad hominem, quod aiunt, argumentabimur, ideoque Judæos suo sibi jugulabimus gladio. Ferunt enim Annales Judæorum, nec non, Digesta Talmudica, teste ipso Ganzio, Josephum Gorionidem, hoc est Flavium ipsum, dictumque Josippum, fuisse fratrem Nicodemi filii Gorionis Sacerdotis: huncque fuisse ditissimum omnes fatentur. Quid, quod * R. Eliezer in Capitulis asserit, hunc fuisse Judæorum Virum primarium, & supremum inter magnates Hierosolymitanos locum obtinuisse; adeo ut & nominis & temporis conditionisque ratione, iste Nicodemus nequeat alius esse a Nicodemo illo de quo Johannes in Evangelio, idque duplici loco, satis longas & honorificas habet digressiones. Iste vero Nicodemus etiam coram de Christo præstantissimum dedit Testimonium, atque Flaviano simillimum. Et postea Christo accusato ac superstite, non secus ac passo, reverà ostendit quanta fuerit apud se Jesu Christi existimatio. Si igitur Nicodemus tam honorificè de Christo senserit, palamque sit professus, ut testatur Evangelium; quidni & Josephus frater pariter sentiret; cùm, ut dixi, nihil similis Testimonio Flaviano quam sit illud Nicodemi in Evangelio. Aut negent ergo Testimonium

G

Nicodemi,

* Pirk Eliezer cap. 2.

Nicodemi, aut utrumque admittant. Sed de hac comparatione hoc satis esto, cum hanc tantummodò obiter attigerim, ut alias in altera dissertatione hac uti possim tanquam causâ integrâ.

5. Sed quid mirum, Judæos hodiernos tam malè Flavio velle, qui eorum causam nihil prorsus juvare soleat; cum & ipsi Christiani, aut saltèm non pauci inter hos, Flavio parum sint æqui censores. Quoniam non omnia scilicet dicat, quæ cum dixisse vellent; aut aliena prorsus ab ipsorum rationibus referat. Is enim certè mos est hominum iniquissimus, qui utilitate quam ad suam causam conferri cupiunt, sic etiam scriptorum auctoritatem prebent. Sanè morosos hic habet censores, qui neque loqui quæ voluit, neque tacere quæ isti vellent dicta, patiuntur. Quidam in Josepho culpant summam ac intolerabilem mentiendi libidinem; quidam negligentiam; alii fraudem & adulationem; nec minima est eorum querela, qui acriter in eum insurgunt, quod antiqua Mosis & aliorum miracula elevare videatur. Sed qui sic judicant, ferè Josephum, aut ejus consilium se nescire fatentur. Quum doctissimi, hoc, & superioribus sæculis scriptores, de Josepho aliter sentiant. Etenim † Theophylacto audit *φιλανθρῶς*. Quem
hic

† Theoph. in Matth. XXI. 7. Ed. Roman. p. 93.

hic laudo, quia suspicor eum nunquam hoc de Josepho dicturum fuisse, nisi etiam legisset Testimonium de Christo, pariter ac ceteri græci scriptores. At vero Josepho Scaligore non solum *παράδοξος* appellatur, sed & diligentissimus omnium scriptorum, cui tutius credatur quam ceteris quibuscunque, tum græcis tum latinis scriptoribus. Hoc etiam addo; licet nulla hujus Testimonii ratio haberetur, si tamen Judæi Flavium admitterent, ejusque scripta legerent, tanta sunt ac præclara in illis veritatis indicia, scripturasque sacras sine præjudiciis legendi studium, ut fieri nequeat, quin Judæi pertinaciâ suâ depositâ, statim ad partes nostras transirent. Sed ad objectionem illam redeo, quæ rem nostram propius attingere videtur: non enim statui generalem hîc Josephi defensionem suscipere, sed illorum, quæ tantummodo cum Testimonio de Christo quadam affinitate conjuncta sunt.

6. Esto sanè ut Josephus de transitu Herodorum per mare Erythræum desiccatum loquens, hoc *παράδοξον*, sic enim ipse vocat, cum transitu Alexandri magni per Pelagus Pamphylum comparaverit, quo magis ei haberent eundem lectores Gentiles, qui hoc factum esse nuperis de gestis Alexandri scriptoribus legissent; an ergo dicendum est, Josephum miraculis non credidisse Mosaicis? An quia

Hugo Grotius Vir doctissimus, idemque acerrimus ac diligentissimus pro veritate Religionis Christianae propugnator fidem de Christi resurrectione, petitis aliunde ex Historicis profanis exemplis stabilire conatur, ergo miraculum resurrectionis Christi censendus est elevare voluisse? non vident isti quantum haec adversa fronte pugnent. Culpant quod de Christi miraculis, ut veris, sit locutus, cum etiam dubitasse de Mosais conqueantur. Esto sane demum ut neutra vel utraque crediderit Josephus. Quidni igitur & haec pariter ac illa in Historia sua fideliter recensere potuisset? Ut ut vero de utrisque est locutus, dispar tamen est utraque narrandi ratio. Affero eum miracula Mosais credidisse, Christi miracula credidisse dubito. Mosais enim effusa oratione persequitur, Christi vero pede sicco transit & subsultans attigit. Quemadmodum fidum quidem decuit scriptorem, sed Judaeum.

7. Tertio verò, licet Judaei Gorionidem cum Flavio Josepho confundant, illumque nugatorem, quod pro ipsis stare videatur, magni faciant; Flavium tamen, hoc est, Archæologiae Judaicae graecè conscriptae auctorem, rejiciunt stultitiâ nullatenus æquiparandâ, & servulum adulatorem, assentatoremque aulicum vocant; varium denique ac desertorem, eadem prorsus ratione, qua Daniele e Vatum numero expungunt. De Daniele testem

audio

audito * P. Cunæum, Nempe audio, inquit
quia in aula atque in regum cultu etatem egit,
quia politicus fuit & vatem professus non est,
cujus conjecturam fulcit ea Judæorum senten-
tia, tempore persecutionis, ac præsertim quando
servitur gentibus cessare vaticinandi facultatem,
ideoque neque captivum, neque servum, neque
exulem aut sui non compotem, vatem esse posse.
De Josepho quoque Flavio sic Isaacus Abar-
banel, & alii inter Christianos, qui quod
Josephus fuerit aulicus, neque fuerit se Chri-
stianum professus, de Christo testatum nolunt,
neque usquam audiendum esse. Et hæc quidem
est ratio eorum certa ut utrumque abdicent;
sed vera est, quod stantibus eorum rationibus,
causa protinus Judæi cadant. Sic igitur, quia
contra istos, quod cum ratione dicant, nihil
habent, ad hoc tandem confugiunt, ut satis
sit illis, si utrumque assentatorem aulicum
possint, quo jure quæve injuria, nuncupare.
At vos Judæi, quæso cur Gorionidem ve-
strum admittitis quem fuisse Flavium illum
confitemini? Si vester Gorionides non fuisset
servus, esset fortasse quod Flavium cum qua-
dam rationis specie culparetis; at vero, cum
eadem fuerit & similis utriusque fortuna, cur
hunc disertum atque verissimum, impostori
vestro nugacissimo atque stultissimo posthabe-
retis?

retis? Aut quid tandem causæ cum ratione
 afferetis? Vos certe O Judæi ea ratione qua
 Josephum ablegastis, iniquiores ipso Porphy-
 rio, vestræ haud secus ac nostræ religionis
 hoste infensissimo, videmini. Nam iste, cum
 ausus non esset pro Vate non agnoscere eum,
 a quo tam multa, & tam clara fuisse prædicta
 sciret, ad id tandem diverstitur, ut neget a
 Daniele scripta esse Vaticinia. Vos vero, qui
 non inficiamini ejus esse Auctoris, cujus no-
 men præ se ferunt, facti estis ipsis religionis
 vestræ hostibus pervicaciores, eademque per-
 tinacia Josephum horretis, quod æquus saltem
 erga Jesum nostrum eousque fuerit, ut de eo
 aliquatenus honorifice sit locutus. Quæ cum
 ita sint stulte atque injuste comparata, quid
 aliud, O miseri, nisi summam amisso pudore
 cum pervicacia stultitiam proditis?

8. Sed quid vobis tandem O Christiani di-
 cam, qui cum Flavio Josepho præclarum hoc
 Testimonium invidetis, ut illud simul ex-
 torqueatis, creditis multum effecisse dicendo,
 Josephum fuisse aulicum Virum, nihilque
 veri testari potuisse: quia semel iterumque
 adulatus est Hero Imperanti & adhuc super-
 stiti, dum beneficii summi memoria recentis-
 sima maneret, neque periculum transisset;
 nunquam postea mutare sententiam potuisse,
 ut vel semel sine fuce loqueretur, daretque
 non valde amplum, dignissimum tamen veri-

tati

tati Testimonium. Quasi qui semel adulando quid dixerunt, in illa plerumque falsissima, & ad tempus saltem necessitate recepta sententiâ permanere cogerentur. Abjicite in posterum omnium quæ ad hanc pervenerunt ætatem Historias optimas, cum plerumque conscriptæ ab aulicis sint viris. Quasi quisquam alius gestorum consiliorumque veritatem istis melius scire possit? Nunquam ergo in posterum credite Jac. Aug. Thuano, vel Paulo Servitæ; Huic Historia Concilii Tridentini, Illi vero sui temporis generali clarissimis, quia maximi Principis ille favore frueretur, hic Reipublicæ Augustissimæ consiliarius esset. Atque in sua uterque Republica longe plus polleret quam Flavius Libertus. Quod si quosdam Romanæ Ecclesiæ filios multa ingenuè contra matrem scripsisse contigerit, negate demum viros aulicos eo modo de Ecclesia cui isti addicti fuerunt, loqui potuisse; si enim locuti essent, utique popularibus suis dedissent pœnas. Siccine igitur iniqui estis Josepho, ut ne semel quidem contra Judæos, aut bene de illis quos Judæi oderunt, dicere voluisse concedatis? Quasi mores aulicorum vel semper essent mali, vel etiam scriptoribus omnem amorem adimerent veritatis,

9. Contra usum hujus Testimonii quarto loco surgit Tanaq. Faber, asseritque adversa-

rii Testimonium vel mendacis non esse recipiendum, cum Christus ipse, & Paulus Apostolus, Dæmoniorum Testimonia rejecerint, quod eorum ope non indigerent. Imo verò & adversarii & mendacis Testimonium admitterem, præsertim ubi contra se testatur: maximamque veritatis inde firmatæ potestatem fuisse concluderem. Sic enim licet aliquando Christus detraxerit Dæmoniorum Testimonium, sed aliam prorsus ob causam atque eam quam assignat Faber, id tamen modestiæ indicium in magistro, Evangelistæ, ac discipuli gloriæ Christi consulentes, noluerunt tacere; quodque Christus præ modestiâ, vel alia de causa, pro tempore admittere noluit, id isti in omne ævum prædicare voluerunt. Sed & passim Apostoli omnes, adversariorum Testimonio seu confessione maxime innituntur; speciatim autem Petrus, * ad ipsius Pilati judicis Testimonium de Jesu Christi innocentia provocat. Verum enim, Tanaq. Faber, è quo tu Rhetore hoc didicisti, non prodesse adversariorum confessionem: vel quomodo probas esse prorsus ab omni fide alienum, ut adversarius illa, quæ contra se faciant & aliis profint placeantve, fateatur? Quem tu Theologum hîc produceres qui diceret, per Evangelium, aut Christi Apostolorumve exemplum, non
licere

* Act. III. 13.

licere adversarii confessionem ad veritatem
 stabiliendam advocare. Tecum certe non sen-
 tit Irenæus cum ponat, * *Oportere veritatem ab*
omnibus accipere Testimonium, & esse iudicium
in salutem quidem credentium, in condemnatio-
nem autem non credentium. Neque Novatia-
 nus qui lib. de Trinitate, *firmum* appellat,
genus probationis, quod ab adversariis sumitur,
ut veritas ab ipsis veritatis inimicis probetur.
 Cujus verba mihi, licet sibi ignoto, suppedita-
 vit J. Ernest. Grabe, quem honoris ejus, at-
 que grati animi ergo hîc nomino: Ad te au-
 tem T. Faber redeo. Quod enim causam tu-
 am exemplo Pauli fulcire tentas, frustra es;
 neque melius Lucam intelligis quam Josephum
 Nam cum per dies plusculos malus Dæmon
 Paulum & Silam sua garrulitate, vera quidem
 confessione, sed importuna, vexavisset; per-
 tæsus ille, dæmonem non a Testimonio dan-
 do coercet; sed puellam ab infesto socio libe-
 rat. Neque magis prodest exemplum Christi.
 Non enim tum expediebat ut fama de Jesu
 spargeretur. Ad tempus itaque tantum vetat:
 alioquin omnes a prædicando Evangelio, &
 Christi miraculis fama efferendis prohiberen-
 tur; quia Christus id semel atque iterum ex
 instituto consiliove speciali prohibuerit fieri.
 Si falsum esset hoc Testimonium reipsa, aut
 non

* Lib. IV. cap. 1 4.

non esset Iosephi genuinum; aliqua subesset ratio, cur nullus ex eo usus esset futurus. Sed a vero aberrant, qui hoc asserunt, ut altera oratione sum probaturus. Quid erit igitur, cur ab usu hujus Testimonii deterreamur? Equidem credo, me hujus facti causam cognoscere. Nam cum isti ideo falsum esse hoc Testimonium asserant, atque Iosepho insertum, suppositumque ab iis qui Christianæ religioni bene vellent; vel saltem, ut ipsi putant, contumeliosa in Christum verba ab antiquis Christianis fuisse commutata, qui meticulousa quâdam feruntur pietate laborasse: sic & isti nuperi censores usum præstantissimi hujus Testimonii non magni æstimant, licet verum esset, ne quis se haud satis bene velle religioni Christianæ suspicetur. Atque hanc ego puto veram Tanq. Fabri fuisse rationem. Ferunt tamen bonos esse viros, qui sic sentiant, & optimè alias de religione Christianâ, tum doctrinâ tum pietate meritos. At quid id meâ? itane parati sunt suâ negligentia vel socordia veritatem prodere? certè qui partes nostras produnt nimia indulgentia, vel non satis strenuè defendunt cum melius possint, ii non aliter ac hostes quidam sunt habendi. Injustè igitur ita comparatum est, resimèque religioni Christianæ consultum, ut cum quis è viris doctis aliquid adversariis concesserit,

cesserit, id nemini postea liceat iis objicere. Quod si feceris, tum nihil eos pudet eo nomine tantum id rejicere, quod doctus aliquis è partibus nostris concesserit, tanquam debile & infirmum argumentum. Quasi id minus nunc suâ naturâ sit verum, quod quis alius olim aut nunc male defenderit. Apage igitur hanc socordiam & damnosas concessiones, quæ nihil prodesse quidem, sed multum fidei nostræ obesse quandoque possint.

10. Quæ cum ita sint, quid mirum est, si denique quinto loco etiam ultra objiciant, licet verum fuerit hoc Testimonium, non tanti tamen esse, ut quis tantopere pro eo laboraret; quia periculum est, ne si verum non fuerit, adversarii rideant, & in malum potius vertatur male concinnata defensio. Enimvero Ego illos meticulosos valere jubeo; nam si rejicienda sunt omnia illa ex adversariorum, vel gentiliū confessionibus desumpta Testimonia, quæ pro religione nostra in subsidium præter cætera possint advocari, quia de illis est quandoque dubitatum, nihil restabit, quo Christianorum fides adversus negantes confirmetur: de omnibus enim fere dubia sunt mota, quæ ad religionem quidquam conferre posse visa sunt. Sibyllina, quæ Veteres Ecclesiæ Patres toties cum fructu producebant, jam vilescunt, & tanquam tramæ putridæ spectantur.

tar. Tiberii præstantissimum de Christi miraculis Testimonium, negat esse verum Faber. Acta Pilati, antiqua illa & genuina; quæ ipsi quoque Gentiles admittebant, jam fere pro falsis habentur. Sed neque pauci Epistolam M. Antonini intactam relinquunt. Nec desunt, qui Luciano suum Philopatridem auferre vellent. Multi ea de causa, & fere sola, si res accuratius introspiciatur, Aristeam rejiciunt, ut omnibus Ecclesiæ Patribus os sublinant, aut sublitum esse monstrent, pariter ac Josepho cæterisque omnibus, quæ Judæis, quæ Christianis Veteribus; sicque Patrum istorum auctoritatem nullam esse probent. Alii vero etiam propius grassantur; quas enim summâ veneratione excepit Ecclesia prisca, virorum Apostolicorum Epistolas, aut tanquam supposititias damnant, aut interpolatas censent; idque ea ratione, ut quæ inde contra se proferuntur, haud datâ aliâ contemnere possint. Quorsum enim hæc omnia, nisi quia velut multi sunt, qui nollent hæc dicta fuisse, quæ ab Apostolicis viris dicta feruntur, sic etiam plures nollent ea dixisse Judæos prius, aut profanos scriptores, quæ Christianorum fidem firmare possint. Dabimusne igitur his manus, ut rejectis externis præsidis atque testibus, tandem sicubi Evangelistas & Apostolos coram sistemus, istos plausibiliore quoque

quoque prætextu respuant, ut minus idoneos in sua causa testes. Quamobrem verum est, quod vir doctus de horum Testimoniorum fortunâ optimè pronuntiavit, Christianorum esse culpam, impunè permittentium, ut quælibet scripta & quælibet Testimonia, quibus præcipuè nostra nititur religio, veluti spuria & nullius fidei, non contemnantur modò, sed & palam explodantur, & cenculcentur. Nec defunt qui asserant, ea esse certè signa quædam *ὀλιγομεστίας*, quæ non carent infana impietate. Quæ cum ita sint, vanusque sit metus eorum, qui ne Testimonium Flavianum sit supposititium suspicantur; quid vetat, ut Testimonium illud contra Judæos & religionis hostes citari possit? Non rectè fecisse eos, qui aliquem fidei articulum inde certò stabilire conarentur, agnosco: & qui controversiis finem hinc statuere satagerent; quasi verba Josephi *εἴ γε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ*, Arrianorum dogmata ferirent. Neque committendum est, ut solis exterorum testimoniis, ut fragili & incerto nitantur fundamento, quæ nos credimus; cum copias testium confertas habeamus. Sed hinc illustrari posse factorum quorundam, quibus nostra nititur fides, & circa quæ præfertim versatur, certitudinem contendimus. Et cum exteri nobiscum simul eant, & ad nostram quasi sententiam transeant, multum id

id conferre ad conatus hostium frangendum,
impudentiam & proterviam compescendum,
erroresque refutandum. Usquedum igitur
Judæi suum abjiciant Gorionidem nebulo-
nem, & Flavium Josephum, verè suum at-
que nostrum, audire velint testantem sat ho-
noricè de Jesu Christo; usurpetur saltèm
hujus Testimonium adversus Atheos, cate-
rosque religionis hostes cum fructu & emolu-
mento; neque sine summo eorum pudore, si
tamen eos unquam contingat pudere, rejicia-
tur.

PARS TERTIA, LIB. I.

De Consilio FLAVII JOSEPHI
in Testimonio conscribendo.

1. **V**Entum aliquando est ad tertiam hujus orationis partem; in qua, ut ad ipsum Josephum jam propius accedam, de ejus consilio in Testimonio de Christo conscribendo statui perorare, ut cognoscamus, quale fuerit ejus consilium, eumque in ea conditione positum fuisse probem, ut de Christo nec aliter loqui, nec ullo modo tacere posset; tantum abest, ut quoniam Judæus esset, Pharisæorumque sectæ, ut isti volunt addictus, vel de Christo tacuisse ut plurimi, vel contra ipsum atrociter ac contumeliosè scripsisse, cum Tan- naq. Fabro sentiam. Objiciunt quidem Photii quandam regulam, quam ipse potissimum Justo Tiberiensi, Flavii nostri acerbissimo æmulo applicat, commune esse Hebræorum vitium, ut de Christi adventu aut miraculis nullam facere soleant mentionem; atque ideo suffecisse

suffecisse contendunt, ut Photius hoc in Justo Tiberiense perfringeret, ne si idem apertè in Flavio faceret Christianorum odia in se provocaret. Cum itaque Photius de Josepho taceat, credendum esse Photio eam mentem fuisse, ut innueret, Josephum eodem vitio laborasse. At vero quam iniqui hac in re sint Photio supra ostendi. Si tamen isto Photii de Justo Tiberiense iudicio aliquid etiam de Josepho esset statuendum, cum iste Justus, fuerit perpetuus Josephi æmulus & inimicus, adeo ut in omnibus fere dissimiles essent; vel hoc satis fuit Josepho, ut de Christo scriberet. Neque dubito, quin cum Justus de Christo tacere voluerit, contra Josephus honorificam de Christo mentionem vel solo æmulationis studio abreptus fecisset, quandoquidem alius esset utriusque scopus, nec iisdem vel auctoribus vel amicis uterentur. Ille enim Judæos habuit benevolos, Josephus vero potissimum ac solis nitebatur Romanis, quorum plurimi in ipsa Domitiani Regia, & quidem præpotentes, erant Christiani. Quamobrem posset hic quis asserere, Josephum in eorum numero collocandum esse scriptorum, qui ambiguitate quadam lectores ancipites quasi suspendunt; dummodò alieni, modò rectè sentire videntur. Quale genus hominum in aula fuit admodum frequens, postea quam facti sunt Cæsares Christiani, quosque modò

modò Gentiles, modò vero Christianos esse credebant. Nec defuerunt scriptores qui inter hos erant numerandi; qualis Procopius Historicus; & de Hesychio Milesio, idem quoque perhibet Suidas. Alii quoque hujusmodi fuerunt, de quibus olim, & nunc, a viris doctis sunt dubia mota. Hoc isti fecisse censentur, tum ut sibi Cæsarium gratiam conciliarent, tum quod de religione loqui nollent, quam ipsi quidem non amplectebantur, sed a Cæsaribus & aliis non sine magna veneratione erat recepta. Quam quidem fuisse Josephi conditionem, quibusdam mutatis, statim comprobabo.

2. Quales sint Judæi nunc dierum, satis est compertum: at vero ætate Josephi quales fuerint, & superiori ævo, plerique qui de hoc Testimonio dubitant, vel non assequuntur, aut saltem non assequi se simulant. Isti tamen de veteribus Judæis sic judicant atque pronunciant, quasi satis esset sibi perspecta eorum conditio, quasque de nostri ævi Judæis res ageretur. Cum tamen ex præconceptis hac ætate, aut etiam postquam Christiani rerum sunt potiti, opinionibus, atque propter mala quamplurima quæ sunt passi, odio in Christianos concepto, longe alieniores animo, & Christo & ejus doctrinæ facti sint; quis non videt aliam esse ac diversam utrorumque conditionem. Quapropter, cum sine exacta ho-

H

rum

rum consideratione fieri nequeat, ut rectè de Josephi consilio judicemus, hinc ordiendum est, ut satis explorata sit priscorum Judæorum conditio atque sententia, quantum sane ad Christum attinet; liquidòque cognoscatur, qualis fuerit Josephus, tum superstitie republicâ, tum etiam postea subversâ. Quod ultimum, ut etiam plenius fiat, erit operæ pretium cognoscere, quales quoque fuerint illi, ad quos Flavius scripserit, tum & illi, quorum hortatu & auctoritate Archæologiam edidit.

3. Primores Judæorum, a Jesu Christi tempore ad urbis excidium, in duo genera dividi possunt. Primum genus est eorum, qui vel cæteris hæresibus, hoc est, ut plurimum reipublicæ factionibus studentes, vel metu Romanorum, ne quid novi affectare suspicarentur Judæos, omnes gentis seditiones statim compescere cupiebant. Hi non adeò de Religione solliciti, quam suæ potentiæ ac reipublicæ saluti consulentes, cum Christianos tanquam rebelles, rerumque novarum studiosos, legisque Mosaicæ subversionem appetentes spectarent; quo jure, quaque injuriâ sectam Christianorum pessumdare cogitabant. Tales fuerunt Sacerdotes primarii, Caiaphas, alii, & Ananus, qui Josepho teste, Jacobum Jesu Christi fratrem curavit sine jure perimendum. Cujus quidem facti rationem à Josepho improbari, non minus ac bonis omnibus, ut ille videretur

videtur innuere, clarum est. Neque enim his tantopere legum Mosaicarum honos fuit cordi, ac sui honores, & apud plebem existimatio curæ fuit. Cum enim plerique Sadducæorum sectæ se applicarent, quos ego quandam Theistarum, ut nunc vocamus, speciem fuisse suspicor, quique tantummodò divina scripta recipiebant specie tenus, ne nimis plebi forent invisi; patet hinc Primores istos non tantam religionis curam habuisse, ac studio vultuque simulabant. Ideoque horum sibi mores Josephus displicuisse profitetur. Quæ cum ita sint, mirari soleo, quî factum est, ut quisquam Flavium Josephum de incredulitate erga Mosis miracula accusare sustinuerit. Cum Josephus à Sadducæorum commercio & sententia abstineret, qui Mosis scripta & auctoritatem propemodùm pernegarent. Cum itaque in hoc genere non sit censendus Flavius, videamus in qua potius classe sit collocandus.

4. Erat igitur alterum genus eorum, qui cum bonâ fide Mosaicam religionem admitterent & amplecterentur, ideoque Messiam expectarent, tanquam spem Israelis optimam atque firmissimam, corde atque animo reverà, quæ alii simulatè tantùm, recipiebant. Hi de providentiâ divinâ, ejusque promissis in Vatum commentariis contentis, bene sentientes, non credebant fore, ut Deus quamvis perniciosam sectam contra populum suum valitu-

ram esse pateretur. De consilii ac causæ bonitate ex solo ferè successu, hoc est aperto Dei auxilio judicantes. Qui contrà, si malus esset, tum etiam malam causam putabant malumque consilium; præcipuè vero in negotio de adventu Messiae, ex quorundam malo fato verisimillimum iudicium consecuti. In eorum ego numero pono Nicodemum, deinde & Gamalielium illum, Pauli Apostoli præceptorem, virum apud suos magnæ æstimationis, nec minoris potentiæ & auctoritatis. Quem virum, si fatis urbis superfuisse contigisset, atque videre, quante in honore & existimatione jam tum Christi nomen ætate Domitiani erat, Dei beneficio Apostolorum prædicationi faventis; non dubito quin optimè de Christo, ac ejus religione sentientem audivissemus. Nam id probum esse sentiebat, cui Deum reperisset secundum. Hunc cum Josephus impensè laudet; credendum est, ei hujus rationem, vitæ modum, sententiamque placuisse. Quamobrem ego puto, Josephum stante republica, in horum numero fore collocandum. An vero necesse sit, ut qui de Christo bene sentiunt, statim etiam fiant Christiani, atque rejiciant legem cæremoniasque Mosaicas, alia res est. Cum multi tanquam prophetam Christum reciperent, qui tamen ut cæremonias relinquerent Mosaicas, nondum adduci possent. Cujus rei præstantissimum & indubitatum habemus

mus exemplum in Johanne Baptista. Quem quidem omnes ut vatem agnoscebant, licet ejus consilium de vita novè instituenda, & recipiendo Messia, nondum probarent. Idem quoq; plurimis, Jesum vatem maximum esse putantibus, contigit. Quem licet agnoscerent, non tamen ejus sectæ dabant operam. Ejus quidem doctrinam, ut bonam ac præclaram, atque tanquam legis Mosaicæ quandam adjunctionem, spectabant: quam tamen recipere, abjecta Mosaica institutione, non fuerit necessarium, sed cuique liberum vel amplecti, vel in medio relinquere. Denique, esse instar earum institutionum, quas nonnullæ Judæorum sectæ sequebantur; quasque liberi erat arbitrii cuilibet vel probare, vel repudiare; Quod autem Josephus, sæpius sectas Judæorum enumerans, non ponat Christianos, id eâ factum est de causa, quia Christiani plurimi essent ex Gentibus profanis. Noluît itaque inter sectas Judaicas censere Christianos, quod secta eorum non esset Judæorum propria, sed etiam communis gentium. Atque in ea acerbissima fisci Judaici exactione, de qua infra dicam, Christianos Judæis accensere tantundem esset ac si ad fiscum Flavîus detulisset. Est autem Josepho cautio, ne quid invidiæ plenum scribat. Ad Judæorum Primores redeo. Minus illud quod dixi mirum videri debet de illis, qui excisæ Urbi, Temploque

diruto superviventes, non parùm adducerentur, ut ampliùs de Christi religione consulerent. Quanquam autem non omnes adeò lumine divino illustrarentur, ut plena fide Christum agnoscerent: eousque tamen afficiebantur, ut saltem de Christo bene sentirent; fierentque quasi semichristiani; cum admodùm esset arduum, totum semel & simul exuere Judaïsmum. Neque vetus hoc aut nimis rarum est exemplum, cùm & nostra ætate, patrumque nostrorum memoria, multi fuerint, qui cum suam religionem apertè colerent, ad alienam tamen aliquantum fuerint proniores: neque tamen eousque, ut pro ista alteram illam & avitam relinquerent. Hi igitur cùm scribant, soliti sunt hac de causa alteram non sine honoris cujusdam præfatione ac nota nuncupare.

5. Restat ut examinemus, utrum necne ea fuerit Josephi conditio, ut in horum numero, rectè ponendus esse videatur? quod ut rite procedat, est altiùs nobis Flavii Josephi vita repetenda. Fuit autem Josephus Matthiæ sacerdotis filius, ex Ephemeria prima, ipse sacerdos, natus anno Caii Cæsaris primo. Cum annum ætatis decimum & quartum egisset, tantos in disciplinis Judaicis progressus fecerat, ut tùm etiam laudem maximæ in legibus peritiæ à Primoribus urbis obtineret. Hic cum sectarum suæ gentis Philosophicarum rationem

nem tentare vellet, Bano Esseno per triennium dedit operam; sed annum agens decimum nonum, cum videret Phariseos in Republica plurimum posse, ad hos se appulit. At verò cum etiam postea, natus annos sex supra viginti, Felice procurante proficissetur Romam, ut quosdam sacerdotes in carcere detentos liberaret; in itinere submersa nave in medio Adrio totam noctem pernatavit, ubi tribus aut non multò plus annis Paulus Apostolus eandem fracta nave fortunam expertus est. Re feliciter peracta, & ad pristinum cum Phariseis commercium reversus, cum vir rebus gerendis idoneus videretur, præfectus est Galilææ, virilem ætatem, hoc est Annum trigesimum adeptus. Ibi Vespasiano bellum Judæis inferente, expugnatisque Jotapatis, in manus victoris captus adducitur. Sed Ulysseâ prope modum versutiâ usus, imperiumque Vespasiano pollicitus, manumittitur; & in honore summo apud Vespasianum habetur. Hinc illi Flavii nomen est impositum. Missus est ab isto cum Tito filio ad urbis Hierosolymæ obsidionem, sæpe vitæ periculum adiit, Judæis eum ut desertorem capere maxime cupientibus, ut extremo supplicio afficerent. Ipsisque Romanis quoties aliqua clades eis accideret, id Josephi proditori imputantibus, Titoque continenter acclamantibus, ut tolleretur proditorem. Urbe Temploque captis ac di-

rutis, agro in Judæa à Victore donatur; deinde Romam perductus, civitate. Quem tantis honoribus excepit Vespasianus, ut etiam suarum ædium, quæ sibi privato civi propriæ fuerant, participaret. Honorem & emolumenta à Patre Vespasiano concessa Josepho, Titus filius continuavit; auxit etiam Domitianus. Quæ munera ut olim per Poppæam negotium de sacerdotibus liberandis confecerat, sic etiam nunc per Domitiæ gratiam sibi servavit. In quo patet ejus sapientia seu verfutia, ut foeminas ad suum commodum flecteret; cujus ipse meminisse non veretur. Anno Domitiani decimo tertio, ætatis suæ sexto supra quinquagesimum, Archæologiam Judæicam, quam ei fuerat auctor Epaphroditus ut ordiretur ac scriberet, feliciter absolvit, & Epaphrodito dicavit; mox etiam librum de vita sua.

6. Videamus jam & altera parte, qualis fuerit conditio eorum, ad quos scripsit, quorumque potissimum hortatu, & gratia, Archæologiam suam edidit. De ipso Domitiano primum verba faciam. Hunc infensissimum Christianorum hostem fuisse tradunt multi: idque avidè ab adversariis nostris arripitur. Si generis humani dixissent, aliqua inesset ratio. Sed eum * Henricus Dodwellus, vir celeberrimus,

* Dissert. Cyprian. XI. §. 16.

rimus, hoc crimine partim absolvit. Persecutio quæ ab eo fuit commota, adeo brevis fuit, ut vix unum annum impleverit. Nam statim extinctum tradit Lactantius. Cœpta demum est, cum annos fere quindecim imperium tenuisset, hoc est, juxta clariss. Dodwelli rationes, A. C. XCV. quo tempore Flavia Domitilla in exilium est relegata. Postea vero suum impetum ipse Domitianus repressit, exulesque revocavit. Eum stupendo miraculo Johannis, in oleum conjecti, salvi que prodeuntis deterritum, in innocentes sævire desiisse idem suspicatur. Sed quid nos his movemur? cum satis constet anno ejus decimo tertio, quo scribere cessavit Josephus, absolutâ Archæologiâ, Domitianum nondum cœpisse persequi Christianos. In Davidicam sobolem, hoc est Christi cognatos, inquirere voluit; sed pauperes compertos contempsit, & edictum adversus Christianos abrogavit. Cum itaque Domitiani odium in Christianos, perfectâ Archæologiâ, nondum flagraret; ideoque vanus sit metus eorum, qui Josephum pro Christianis bene locutum negent, quod sibi à Domitiano metueret: videndum est, an magis æquus aut mitior in Judæos fuerit, ut hac de causa iste se Judæum profiteri maluerit; tantoque magis in Jesum sævire maledictis. At verò testis est Suetonius, præstantissimus hoc imperante,

perante, * *Præter cæteros Judaicum fiscum acerbissimè actum esse: ad quem deferebantur, qui velut professi, Judaicam intra urbem viverent vitam, vel dissimulata origine, imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse adolescentulum se meminit idem, cum a procuratore, frequentissimo consilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset. Quam fisci Judaici calumniam sublatam S. C. Nerva Imperante demum refert Dio. Agnosco, Josephum à Domitiano ἀνέλεαν, ut ipse refert, obtinuisse. Sed licet res ita se haberet erga Josephum, cur jam sopitum sibi leonem suscitaret Josephus, nimia vel intempestiva, & pertinace religionis suæ confessione, cum alienæ exprobratione, quam ipsius fortasse amici colerent? nam usquedum in Christianos sæviret Domitianus, plena erant omnia, Christianorum apertè religionem suam profitentium. Ipsi Cæsaris cognati sua Christo nomina dedebant; adeo, ut religio Christiana in maxima tùm auctoritate fuisset videatur.*

7. Quæ cum ita sint, duo hîc Testimoniis Flaviani inimicos rogâsse vellem. Primum est, cur Josephus hoc taceret, quod cæteri Judæi olim & nunc quoque palam confitentur? de præcipuis rebus quæ in hoc Testimonio continentur, intelligo. Tria enim in isto conti-

nentur;

* Sueton. Domit. Sect. 12.

nentur: Jesum miracula fecisse, fuisse Chri-
 stum, surrexisse è mortuis postquam passus
 est sub Pontio Pilato. Jesum Christum fecisse
 miracula, Judæi fatentur: nam cum aiunt,
 eum miracula fecisse læva manû, fatentur ta-
 men. De fine ac modo miraculorum tum
 enim sola lis erit. Deinde, Christum fuisse
 qualem qualem agnoscunt, atque gentibus
 idoneum profitentur. Licet autem sibi alium
 Christum expectent, habemus tamen (verè)
 confitentes adversarios, & nostrum Christum
 vaticiniis divinis quadam ex parte respondisse.
 Tum denique negant quidem Christum refur-
 rexisse, sed neque hoc clarè asserit Josephus,
 sed ait eum apparuisse suis discipulis. Sic illi
 affirmant; penes eos fides esto. At verò cum
 necdum cessavisset vis Apostolorum mirifica,
 quid vetat ut Josephus his credidisse censea-
 tur, licet non eousque progredieretur, ut pa-
 lām quoque penitusque fidem nostram ample-
 cteretur. Ego sane semper existimavi, Jose-
 phum semichristianum esse potuisse. Cum
 autem ipsi adversarii quandoque concedant,
 Josephum non valde res Judæorum curavisse;
 cur ergo illum alibi prædicant in religione
 sua fuisse tam pertinacem; aut etiam adeò fe-
 rocem & iniquum in nostram, ut odio nostri,
 & amore suorum, malè de nostra loqueretur,
 etsi sciret sibi capiendos fore inimicos homines,
 potentes, cognatos Cæsaris. Sed de his plura
 inferiùs

inferius, ne si omnia hîc prius occupem, sequentia nimis sicca videantur.

8. At verò, cum & nonnulli sic fere crepent, Josephum ad Gentiles in Archæologia scripsisse: ideoque summo studio cavisse, ne quid minùs credibile diceret; quo factum est, ut de Veteris Testamenti miraculis loquens, sæpe quasdam excusationes misceat, quasi neque ipse fidem his haberet, aut timeret, ne fides suis dictis apud gentiles deesset. ὁ Ἰωσήφος καὶ δεδοικὸς ἔοικε, καὶ δὲ λαβὴν μὴ προσκρύσειεν ἔλληνσι, inquit Philostorgius in * Suidæ collectaneis. Eum igitur qui sic cautè agat, non decere illis se intermiscere narrationibus, quas nec ipse crederet, nec lectores esse credituros putaret. Hos itaque qui sic cogitant secundo loco rogatos velim, cur Josephus ea Græcis dicere veretur quæ ipsi de aliis non minus fidem omnem spuerantibus crederent? cur christum extitisse dubitarent, de quo Pilatus ad Tiberium Cæsarem, Cæsar vero pleno in senatu, de collocando inter Deos, ipse retulisset? An miracula fecisse negarent, quæ neque Celsus, neque Porphyrius, neque Julianus ipse Cæsar, multis post annis negare potuerunt? Et recens erat tum memoria prodigiorum ab Apostolis editorum, quæ fidem Christi miraculis astruerent, quorum in Annalibus

* Voc. φλέγων.

nalibus suis mentionem fecerat Phlegon, Hadriani Libertus, teste † Origene. Ipsi vero Gentiles scriptores, de miraculorum patratoribus ad nauseam usque narrationes oggerunt. An negarent de Christo loqui potuisse Vates, quod ipsi de Vespasiano verum esse dicebant; ad quem, Iosephum fortasse secuti, vaticinia de Rege venturo referre solebant? *Percrebuerat, inquit || Suetonius, oriente toto vetus & constans opinio, esse infatis, ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano quantum eventu postea prædictum patuit, Judæi ad se trabentes rebellârunt.* Hunc etiam refert idem morbos quoque sanavisse. An denique Christi resurrectionem, ex Apostolorum fide recitatam, ablegarent Gentiles, qui de similibus factis, multa in suis scriptoribus legerant? hujusmodi enim narrationes exhibent Herodotus, Plato, Valerius Maximus, Plutarchus, Plinius, Diogenes Laertius, Galenus, denique Theodosius Macrobius. Sed & Domitiano Imperante, fertur Apollonius Tyanæus elatam ad funus puellam ad vitam, in ipsa quoque urbe, revocasse. Si itaque Gentiles hoc de Christo Testimonium culpæ voluissent, utpote minus verisimile; fane id tum fecisset Iosephus, quod & alibi fecisse reperitur, cum transitum Hebræorum
per

* Lib. II. contr. Cels.

|| Sueton Vespas. Sect. 4.

per mare Erythræum expeditioni Alexandri M. per Pelagus Pamphylium similem facit. Eos enim, qui sibi hanc narrationem de Christo ex fide Apostolorum vitio verterent, tunc etiam ad suas Historias amandâsset. Nequis autem vim hujus argumenti, quod partim Josephi auctoritate & exemplo comprobavi, eludere conetur, aut minùs validum esse sentiat, adjiciam quoque Origenis sententiam, qua possit in tuto satis collocari. Nam cum Celsus Judæum introduxisset de Christi resurrectione dubitantem, respondet Origenes, inconsideratè hoc esse factum ab eo, quasi res esset impossibilis è mortuis aliquem cum eodem, quod prius habebat, corpore resurgere: hancque addit rationem; * ἐκ αὐτοῦ γὰρ εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος ταῦτα, πιστεύων τοῖς ὅτι τῇ τελευτῇ τοῦ Βασιλεῶν ἀναστραμνύοις, καὶ τῇ τεταρτῇ ᾧ παῖδαίον. ὡς δὲ μὴ ἐπεὶ Ἡλίας ἀνέστησεν, καὶ ὁ λοιπὸν ὁ Ἑλισαῖος. διὰ τούτου δ' οἶμαι καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐκ ἄλλω ἔθνει ἐπιδημηκέναι, τοῖς ἐθέσι γυμνοῖς πρὸς τὰ ᾧ δόξα τῇ ᾧ δέσσει τοῦ πεπρωμένου πρὸς τὰ ᾧ αὐτῷ γυμνοῖς καὶ ᾧ αὐτῷ ἰσορροῖς, ὅπως ᾧ δέξωνται, ὅτι ἔτος, ᾧ ὅν γέγονε μέγιστα, καὶ ὑφ' οὗ ἐπιπλέσθη ᾧ δέξοντα, πάντων ἐκείνων μετ' ὧν ἰω. Hoc ratiocinium, ut de Judæis verisimium, sic etiam, licet renitente Origene, gentilibus qui multa fidem superantia admittebant,

* Origen. c. Celsum, Lib. II. pag. 95.

tebant, ut supra ostendi, aptissimè potest applicari. Josephus igitur, neque quoniam Judæus esset, neque quia ad gentiles scriberet, quidquam debuit metuere, ne sibi vitio verteretur, si quædam de Jesu Christo vel mirabilia, vel cum nonnulla honoris præfatione, aut veritatis confessione literis mandaret. Præcipuè verò cum neque tunc pertinax Judaismi confessio, aut contra Christianos defensio cum provocatione ac jurgio, quicquam proficeret; neque quemquam offenderet confessio veritatis: satisque proni essent Gentiles ad audiendum cum voluptate illa de Christo mirabilia, modestè tamen narrata, æquè ac illa quæ Josephus de Mosaicis, aliisque narrationibus mirabilibus in sua scripta retulisset. Nam pauci erant scientiæ cupidi, qui non etiam tunc scire cuperent, quis aut qualis esset Christus ille, de quo tam late nomen esset cum laude celebratum: *cum etiam, ut ait * Cicero, fictas fabulas è quibus utilitas nulla duci potest, cum voluptate legerent.*

8. Porro quoniam jactare solent, adulandi causa Josephum ea, quæ de Christo prædixerint vates, Vespasiano tribuisse, cum libros de Bello judaico conscriberet, adeoque vix esse verisimile, eum postea cum Archæologiam e-deret, mutavisse sententiam: erit operæ fortasse

* De finibus Bon. & Malor. Lib. V.

tasse pretium si perpendamus, annon etiam adulandi gratia, ea quæ de Christo in Archæologia sunt scripta, literis mandaverit. Primum enim omnium satis constat, Epaphrodito auctore & impulso, Flavium nostrum ad gentis suæ Historiam literis tradendam edendamque se appulisse. Hunc ipse Flavius in procæmio asserit doctum fuisse virum, tum omne genus disciplinarum, tum etiam rerum gestarum scientiæ imprimis avidum, ut qui ipse in maximis negotiis, variisque fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam indolem præ se tulisset. Istum verò Epaphroditum, Neronis Libertum fuisse docet † Tacitus, eumque || Suidas *σωματοφύλακα*, sed rectius fortasse *a libellis* Neroni & postea Domitiano fuisse scripsit * Suetonius; à quo etiam capitali poenâ damnatus est, atque Dione teste necatus. Cujus necis causâ factam esse conjurationem idem tradidit. Licet Suetonius ob necem Flavii Clementis, maturatum fuisse Domitiano exitium asserat. Fortasse utrumque verum est. Et ut morte conjuncti sunt, sic etiam in vita erant amicitia & necessitudine vincti. Hunc igitur Epaphroditum constat in aula Imperatorum, non sine magna omnium existimatione ad extremum Domitiani annum

com-

* Tacit. Annal. Lib. XV. p. 259.
† Neron. Sect. 49. & Domit. Sect. 14.

|| Vo. *Επίκλησις*.

commoratum, a quo propter suspiciones levissimas, ut erat omnium suspiciosus Domitianus, utque suos ab audacia simili deterreret, (ferebatur enim Epaphroditus Neroni manus intulisse) est interemptus. Josepho fuerat auctor uti dixi Epaphroditus, Archæologiam edendi; ea autem est edita duobus aut circiter annis, antequam tolleretur Epaphroditus, hoc est anno XIII. Domitiani.

9. Erit autem videndum, annon hic Epaphroditus sit ille, de quo Paulus Apostolus aliquoties in Epistolis suis meminit, quique Paulo in vinculis suis multa signa ac notas benevolentiae præstitit. Hunc sane eundem fuisse cum illo Neronis Liberto, suspicatus sum; quoniam utriusque conditio & tempus maximè conveniunt. Atque hujus meæ suspicionis aliquot indicia & argumenta, quæ hoc admodum esse probabile ostenderent, habebam. * Paulus enim in Epistola quâ de Epaphrodito loquitur, etiam innuit in aula Neronis, aut si malis, in ipsa familia fuisse plurimos Christianos. Epaphroditum vero illo tempore servili fuisse conditione probant, tum quod Paulus asserit, † eum in vincula fuisse conjectum, & σωμαὶχμάλωτον, tum quod fuit Phryx, ejusque nomen decurtatum servili modo proferatur. Præter hæc, ubi Paulus

I hujus

* Philip. I. 13, & IV. 22. † Philem. v. 23.

hujus nomen decurtatum per *Επαφρᾶν* extulit, || ibi quidam Codices Orationum Johannis Chrysostomi legunt *Επαφροδίτου*. Hinc quoque rectè conjiciemus, *Επαφροδίτου* atque *Επαφρᾶν* unum esse nomen, ut voluit H. Grotius, qui etiam ostendit, isthæc nomina contracta esse è longioribus. Iste autem Epaphroditus, primò quidem Neronis servus, ac postea libertus, in Cæsarum familia perstitit, donec jubente Domitiano plecteretur. Sic itaque & nomen & conditio, atque etiam fortasse patria, utriusque fortunæque, non minùs ac tempora congruunt, ut eundem esse suspicemur.

10. Posteaquam hæc omnia è mera suspitione ac conjecturâ orta, sic tamen congruentia reperissem: commodum affuit * Abrahami Berkellii plena affirmatio, quæ animum meum statim explevit: hunc Epaphroditum, libertum quidem Neronis, Epicteti vero Philosophi herum, esse proculdubio recensendum inter illos Christianos, in ipsa Neronis familia degentes, & esse ipsum qui Paulo victo, etiam lubens, nec advocatus, astiterit: atque propter eum, hoc est Christi nomen, fuerit carceri mancipatus. Nam quod ait Paulus eum esse *καθολολοσάμενον τῇ ψυχῇ*, † hæc verba non sunt ita intelligenda ut vulgò solent, quasi
Epaphro-

|| Coloss. IV. 12. * Præfat. in Epicteti Enchirid. † Philip. II. 30.

Epaphroditus in morbum incidens de vita sit periclitatus: cum & illud ἀδενείν, quod ibidem quoque usurpatur, sit *pati persecutionem*, ut observavit aliud agens * Johannes Chrysostomus: sed eum tam audacter coram Hero Nerone Pauli causam egisse, ut ipse truderetur in Carcerem. Ideoque, ut in codice Puteani vertitur teste † Casaubono, *Parabolatus fuit de anima sua*. Nihil enim obstat quod alii testantur ibi legi, *Parabolatus fuit de anima sua*; * alii denique, *Parabolatus est animam suam*; quæ eodem spectant. Nam Parabolani non sunt qui morbo ægrotant, sed qui sponte suâ vitæ discrimen ineunt, ut aliis opulentur. Quo sensu etiam Josephus usurpat vocem παραλόμῳ, maximè propriè, ut omnia, in libro de vita sua, † ἐκεῖνα ὃ παραλόμῳ χρῆσθαι πρὸς πάντας. Cui suffragantur Grammatici. Ex isto Epaphrodito, Christiano ut videtur, vel etiam ex Paulo ipso Apostolo, quo cum consueverat Epaphroditus, eorumque colloquiis de fide Christiana, fortasse etiam & commentariis, sua omnia vult ac conjicit Epictetum hausisse Berkelius, quæ doctrinam redoleant Christianam. Epictetus enim servus quoque fuit Epaphroditum, Neronis liberti, & σωτηριώτης illius quem laudat

I 2

Paulus;

* Orat. XXV. in II. ad Corinth. † Epist. CCCCXXXVIII.
 † Joh. Crojus in obs. ad N. T. p. 118. * Hugo Grotius. † pag. 1010.

Paulus; uterque Phryx, Epictetus Hierapoli, Epaphroditus Colossis, prope Laodiceam atque Hierapolin oriundi. Phryges verò atque Asiatici Romæ plerumque servi, ut tum penè proverbio sit notum, quod usurpat Cicero, † *Phrygem plagis fieri solere meliorem*, & * alibi apud eundem legimus, *Venales Asiaticos*. Quod verò dicatur Epaphroditus in Epistola Pauli, Apostolus seu Nuncius Philipppensium, id de illo sic exponendum est, qui Paulo horum nomine pecuniam numerari curaverit. Nec obstat, quod de illo Paulus loquatur, quasi in potestate sua quodammodo fuisset, non autem Heri; ut ejus ministerio Paulus uti posset; nondum enim ad id fortunæ culmen quo post illa pervenerat. Et cum primam Neronis iram atque ferociam evitasset, liberum ei erat quamvis legationem aut negotium subire. Licet subisse non constet, sed forsan Romæ mansit, atque Nerone usus est multò quam antea mitiore.

II. Huic igitur Epaphrodito quod esset Christianus blandire cupiens Josephus, hoc de Christo Testimonium & potuit, & voluit suæ Historiæ interserere. Id enim aulicorum est ingenium, necessitasque eos premit, ut multa ad aliorum mentem cogantur, vel dictis vel scriptis, quanquam non averso animo, sæpe tamen

† Orat. pro Flacco. * In Verr. V.

tamen præter animi sui sententiam, persequi. Eam autem esse aulicorum in his rebus conditionem, quotidie videmus; ac nisi videremus, vel ex isto Epaphrodito facile possemus assequi: cujus vitæ ratione cognitâ, cum necessariorum, & eâdem fortunâ utentium simul, unum plerumque aut simile sit studium, similisque sententia, de Josephi quoque sententia poterimus judicare. Quamobrem usus erit, ut hic apponamus quæ ex ore Epicteti decerpita narrat Arrianus, de Epaphrodito isto Epicteti Hero. Sic autem ille in || dissertatione de modo quo tractandi aut colendi sunt Tyranni. Εἶχε πῶς Ἐπαφροδίτου σκυτία, ὃν δὲ τὸ ἀχρηστον εἶναι ἐπώλησεν. εἶτα ἐκέλευε καὶ πῶς δαίμωνα ἀγροεῖσθαι ὑπὸ τῆς τῆς Καίσαριανῶν, τῆς Καίσαρος σκυτῆς ἐγγεῖτο. εἶδεν ἄν, πῶς αὐτὸν ἐπύθετο ὁ Ἐπαφροδίτου. τί περὶ αὐτοῦ Φηλικίων ὁ ἀγαθός, φιλοῦσε. εἶτα εἰς ἡμῶν ἐπύθετο, τί ποιεῖ αὐτός; ἐλέγχετο, ὅτι μετὰ Φηλικίων ἐβλόμειται παρὰ τῆς. Ergo cum Josephus hunc Epaphroditum Christianum coleret, oportet etiam, ut de Christo bene sit locutus. Non satis erat tunc Domitiani gratiam captare, nisi Epaphrodito, qui erat à Libellis, etiam adularetur. Ea enim est aulicorum conditio, ut idem observat Arrianus, non solum ut Tyrannos colere debeant, sed & eorum cubicularios. Quapropter

licet Domitianus non esset Christianus; neque ideo fuerit opus Josepho ut de Christo loqueretur honorificè; cum tamen Epaphroditus Flavii amicus esset, atque Christianus, nolentem eum ac quasi invitum adduxisset ut scriberet. Neque hic obfaret quidquam impensus amor religionis Judaicæ, quem tamen alibi negant in Josepho fuisse.

12. Nequis autem putet me hæc omnia eo fine tantummodo excogitasse, ut hoc Testimonium defenderem; neque quidquam inesse huic argumento virtutis aut roboris, ut aliquis mutavisse putetur sententiam pro variâ fortunâ, vel prout cum variis fuerit versatus, quorum opinionibus ac consiliis ipse loquens aut scribens sua quoque verba accommodaverit, atque sententias; producam aliud exemplum in D. Hieronymo, viro magno, & ut ita dicam, in suo genere Josepho pari, cuique propter opiniones singulariter admissas gravissima fuerunt cum multis Ecclesiæ Patribus jurgia. Hunc autem, qua ego ratione Josephum explicare, quo modo Judæus cum esset, honorificè tamen de Christo sit locutus, eadem quoque tum defendere, tum etiam frequentiores ejus de auctoritate, ac inspiratione interpretum LXXII. contradictiones explicare conatur Arnoldus Bootius, acerrimus Hieronymi contra Morinum & Capellum defensor. Verba ejus quæ totum hoc negotium mirificè illustrant

strant hæc sunt; * Nihil igitur mirum, quum adeo immuni ob novam suam translationem flagra-
ret invidia Hieronymus, si ad illam amoliendum aliquid interdum locutus est, contra quam ipse sentiret. Sed & cum amicis suis sic agere so-
lebat, ut quoties in eos incideret, qui ista de *Στοιχαστα* *ἡ* *ΛXXII.* opinione erant penitus imbuti, affectibus ipsorum verba sua accommo-
daret, quo facilius eos corrigeret, atque verita-
ti recipiendæ aptiores experiretur. Facilius enim credebant, solo veritatis amore illum nova mo-
liri, atque a veteri versione discedere, de cujus auctoribus ipse tam honorificè sentiret. Habe-
mus itaque Hieronymum, non minùs ac Flavi-
um nostrum versipellem, & pro temporum
vel hominum ratione mutantem; ideoque al-
terum in verbis ac sententiis Theramenem.
Nequis hoc novum esse in nostro Flávio cre-
diderit aut singulare.

13. Verùm enim, ut tandem huic orationi ali-
quem modum ac finem statuam, licèt Epaphro-
ditus iste non fuerit Christianus, quod tamen
ego verissimum esse credo, verum tamen Chri-
stiana erat Flavia Domitilla, tunc temporis,
cùm scriberet Flavius Iosephus, & postea ob
Christi confessionem in Pontiam insulam re-
legata. Erat etiam Christianus T. Flavius
Clemens, Consul, interfectus ob impietatem,

* Vindic. pro Heb. veritat. cap. XI. p. 109.

ut ferunt, hoc est, Christi fidem. Quem Domitianus tamen, quo scribebat tempore Josephus, impensè amabat; cujusque filios etiam tum parvulos successores palam destinaverat. Hunc cum Suetonius *contemptissima inertia* fuisse dicat, ego de summo Christianæ religionis studio intelligo; quam qui tunc colebant, hujus quasi vitæ contemptu, plerumque ferè rem publicam negligebant. Hoc Suetonius *inertiam* vocat. Istos Flavios coluisse nostrum, & magis etiam fortasse quam ipsum Domitianum, immanem atque intractabilem belluam, nullus dubito: ideoque voluisse coràm in os lædere malè de Christo dicendo, aut animo malevolo tacendo, nunquam adducar ut credam. Certè, Josephum magis est probabile Flaviis istis familiariter usum esse, ac Epaphrodito, quam ipso Cæsare. Quapropter ipsis potius adulatum esse constat. Josephus nemini non blandiebatur, qui aliquid apud Domitianum polleret; cum etiam de Domitiæ Longinæ, licet hujus uxoris, probri tamen plenæ, gratiâ gloriaretur. ἡ δὲ τῇ Καίσαρος γυνὴ Δομνίᾳ ἐδιετέλεισεν ἐργασίᾳς με, inquit ille Libro de Vita sua extremo. Aliorum igitur Flaviorum, Cæsarisque cognatorum gratiam neglexisse, non est verisimile. Quam si minimè neglexerit, sed omni conamine tentaverit consequi, non solum à maledicendo de Christo abstinuit, sed neque quidem tace-

re potuit. Non enim mihi videtur, Josepho de Christo tacere, fuisse liberum arbitrium. Neque hic quidquam Justī Tiberiensis exemplum valet. Aliud erat in scribendo Justī, qui de Christo tacuisse fertur, propositum; aliud Flavii Josephi. * Ille enim eo fine Historiam scripsit, ut veritati fucum faceret, cum esset vir malus, & Judæus Zelota, hoc est religioni suæ addictissimus, Romanorum ac Christianorum osor. Huic vero sola veritas erat cordi, quam ubique se cupere assequi profectur, quantum possit; etiam ubi contra se stet, nec tam religioni suæ addictum se ostendit, quin multa in se admittere deprehendatur sui prepositi gratiā, quæ non satis congruere cum illo judaico Zelo atque superstitione videantur. Cum itaque & rei veritas, & amicorum gratia, Josephum ad benè de Christo sentiendum, benè etiam atque honorificè scribendum hortarentur; quid nos miramur, illum de Christo Jesu hoc Testimonium scribere voluisse, aut etiam potuisse pernegamus?

14. Hastenus de consilio Flavii Josephi, cum Archæologiam scriberet, egimus; quò manifestum fiat, eum voluisse ac debuisse de Christo loqui. Nunc tandem ex ejus consilio, atque Historias describendi modo, cognoscite esse impossibile, ut quis totam hanc
de

* Joseph. de vita sua pag. 1001.

de Christo periocham Archæologiae interpolaret. Hoc si fecero ut cognoscatis, quid restat, nisi ut uno ore simul omnes hoc Testimonium tanquam verissimum excipiamus. Satis enim constat, facilius esse integrum aliquem tractatum, aut librum alicui supponere, quam verum insigni aliqua parte aut lacinia interpolare. Illud enim ut rectè fiat, nihil opus est, nisi ut quis, quod voluerit scribat, nomenque quod placuerit supponat. Deinde si temporum rationem accuratè observaverit; vel etiam scriptoris, si qua sint ejus alia scripta, stylum, & orationis colorem fuerit imitatus, omnia rectè se habebunt, & latebit dolus: fortasse tamen latebit; multa enim sunt non expectata quæ fraudem subolere faciant: Ut verò quis in verum cujusdam scriptoris librum aliquid novum infarciat, ei opus est atque necessarium, ut omnes per orbem hujusce libri codices scriptos immutet; aut saltem, ut codices ad paucissimos redactos in sua potestate habeat immutandos, aut supprimendos, illis editis qui foetum suppositum gestent. Hoc nisi fecerit, non est quod speret diù fraudem suam latere posse, cum adhuc supersint alii codices, quorum collatione fraus detecta citius apparebit. Hac enim comparatione, non solum interpolata patent, sed & omissa refarciuntur, & incautè sine dolo malo intrusa rejiciuntur. Videndum est itaque, an Josephus
non

non curaverit, ut multa fuerint suorum scriptorum exemplaria; quod ut asseram facit, quod libro de vita sua scripsit de suo more libros in publicum edendi. Ut ut enim hoc est de libris Belli Judaici dictum, nihil tamen obstat, quin eum quoque morem atque institutum in aliis servaverit. Ait enim se libros Vespasiano atque Tito obtulisse, quos Titus, manu sua subscriptos, in Bibliotheca publicari jusserit. Deinde & aliis quamplurimis, Regique Agrippæ eam Historiam communicasse. Hunc morem si in aliis quoque scriptis servaverit, eumque servasse nullus dubito; atque ut vidimus, ducentis post ejus ætatem annis horum exemplaria ubique prostarent dispersa, neque minima pars in manus gentilium pervenisset, quorum causâ eos edidit: quâ fieri possit, ut aliquis Christianus, eos insigni hac periochâ augetet; quam quidem exhibuisse omnes olim codices suprâ compertum est? Concoquant sane istam fabam adversarii, & quibus dura est ingluvies: mihi longè satius est, nunquam istam in me admittere stultitiam, quam missis ambagibus verum esse hoc Josephi Testimonium confiteri.

PRO
TESTIMONIO
FLAVII JOSEPHI
DE
JESU CHRISTO.

LIBER SECUNDUS.

De stylo ac vero sensu Testimo-
nii FLAVIANI.

1. **N**Eminem jam latet, quantum hæc quæstio
per omne genus hominum celebretur;
quorum ut vidimus plurimi locum esse spuri-
um contendunt. Hi labascenti opem veritati
se conferre credunt, licet aliquantum ab argu-
mentis, quibus fulcitur fides Christiana au-
ferre videantur. Ut autem Flavio Josepho
hanc

hanc extorqueant periocham, multa commi-
niscuntur etiam extrinsecus producta, quæ ut
ab illis gratis atque leviter sunt assumpta, fa-
cile quoque ut incerta refelluntur. Funda-
mentum vero incepti, ad quod tanquam ad
sacram anchoram nuperi censores Testimonii
confugiunt, præcipuum est stylus dictionis:
quem ut a partibus suis stare putant, ita *xei-
negor* in his rebus esse certissimum existimant.
Lubens hunc judicem accipio, eâ vicissim le-
ge, ut si à nostris stet partibus, tum protin-
us & hoc Testimonium ferè amissum recu-
peretur; & ad pristinas sedes, quas ei Jose-
phus in Archæologia destinaverat, in omne
ævum sine ulla dubitatione retineatur. Pri-
mum autem erit operæ pretium exquirere,
quomodo hîc se expediant, ut stylum esse
spurium, ac proinde totam *πῆν* esse supposi-
titiâ comprobent. Primus aut saltem præ-
cipuus adversarius, qui de stylo Testimonii
hujusce sic judicavit, quemque sine ullo ex-
amine cæteri postea sunt secuti, is est Tanaq.
Faber, qui edito super hac re libello, omnem
lapidem adversus hoc Testimonium movit;
de stylo vero sic decernit potius quam argu-
mentatur. *stylus verò*, inquit, * *stylus certissi-
mus in his rebus xei'negor, quam apertè, si nihil
aliud adjumenti haberemus, rem ipsam proderet!*

Nemini

* Tan. Faber. Lib. I. Epist. XLIV.

*Nemini profecto homini unquam minus cum altero convenit, quam Josepho secum, si hæc Josephi sunt. Ut frigidus! ut laxus! hæret, sudat, balbutit, neque proficit hilum. Male profecto de posteris judicavit, quisquis hanc neni-
nam tam probo scriptori affinxit, crediditque, fore neminem a quo doli tam male consuti explicarentur: saltem id accurate decuerat præstari: nam ut ait Comicus, Aliter catuli longe olent, aliter sues. Is quippe scriptor est Josephus, qui nihil remissè, nihil ignavè facere solet: quod hic contra fit. Mox inquit: quod nunc nobis præ manibus est, inerte ac putidè compositum. Hucusque ille, satis quidem pro imperio. Nam ut hoc confirmet leviculas affert rationes; & cum rationum pondere careat, nec veritate sit adjutus, in quasdam exclamatiunculas diver-
titur, quæ vices rationum suppleant.*

2. Mihi vero longè alia est sententia. As-fero enim filiam nunquam melius formâ suâ matrem referre, aut germanos fratres esse similiores, quam hæc periocha sit cæteris Josephi scriptis stylo & dicendi genere similis. Nam & verba, & phrasæ, & λέξεις καὶ ὀνόματα si spectes & invicem contuleris, ut purpura ad purpuram collata, sic & ista se mutuò illustrabunt, atque genuina ostendent. Verum tamen antequam de periochæ stylo speciatim tractare incipiam, aliquid generatim de stylo Josephi præmonendum, in rem nostram fore duximus.

duximus. Licet autem passim ac promiscuè voces istas, nempe stylum, ac dicendi characterem, & genus usurpaverim; stylus tamen propriè à dicendi genere distinguendus est; ut aliud sit stylus, aliud dicendi genus; cum per varia dicendi genera stylus idem manere possit, & genus dicendi sit fere rei proprium, stylus vero scribentis. Nam dicendi genus circa sermonis quantitatem, stylus circa qualitatem versatur. Dicendi genus non modo sententiarum & verborum pondus atque delectum spectat, sed etiam sensum. At vero stylus de sensu parum sollicitus, in sola verborum & phrasium electione versatur: quæ phrasium aut verborum electio cuilibet auctori sive casu, sive potius studio & exercitatione frequentius usurpatorum, in oratione characterem aut colorem inducit, quem stylum docti soleant nuncupare. Adest etiam quædam sermonis formatio & circumscriptio, hoc est verborum nominumque, una cum particularum orationis certa dispositione, eodem modo & ordine subinde quasi familiariter recurrentium, unumque totius orationis sonum, ut loquitur Cicero, efficientium, quem non solent alii observare: quique æquè varius est ac sint hominum ingenia, studiorumque rationes. Hinc fit ut ne quidem eidem homini constans sit semper stylus, mutatis rerum, temporum, vel studiorum rationibus. Nam licet dicendi genus
sit

fit vel tenue, vel mediocre, vel uber & magnificum, quæ sunt tria dicendi genera ab auctoribus usurpari solita; etsi quoque verba & phrasæ quædam sint propriæ cuique generi deligendæ, nullus tamen erit stylus manifestus, nisi easdem phrasæ & verba atque verborum phrasiumque formationes sæpius occurrentes reperiamus. Nunc vero isthæc omnia Josephus qua tractet arte videamus. Is autem Josephus est scriptor, qui politè atque ornatè loquitur, & græcarum literarum est peritissimus; ut nequeam eorum accedere sententiæ, qui eum judicant more Hellenistarum perorare; siquidem eos Hellenistas velint esse Judæos, qui non græcam phrasin, sed idiomate hebræo corruptam usurpabant. Josephus enim prorsus græcè loquitur, ut nequidem melius, ut mea fert opinio, quisquam scribere possit.

3. Quod ad ejus igitur stylum spectat, hoc est phrasium verborumque sæpius usurpatorum delectum, ut in dicendi genere, sic quoque in stylo varius est. Nam in libro de Maccabæis, ut passim in orationibus, & in quibusdam narrationibus, est sublimis atque magnificus. In aliis vero in mediocre dicendi rationem quandoque delabitur; in tenuem rarè aut nunquam; adeo, ut quod illi à quibusdam est attributum, græcorum Livius nuncupari jure mereatur. Quoad stylum verò, ut multa scripsit, ita quoque varius est; licet non

non fit admodum varietas ista manifesta. Factum est tamen ut in quibusdam libris quibusdam utatur phrasibus, quas in aliis negligit. Hinc est, ut ista diligenter excutienti comparuerit, alium esse styllum librorum de Bello Judaico à libris Archæologiæ, alium esse styllum quoque librorum contra Appionem, aliumque prorsus orationis de Maccabæis. Quodque non leviter est observandum, alius est stylus librorum Archæologiæ Judaicæ priorum, alius vero posteriorum: hoc est, verba quædam atque locutiones in posterioribus frequentius comparentes, rariùs in prioribus adhibentur. Quinetiam sæpe factum est, ut quibusdam libris quasdam interponat phrasés, quæ nusquam alibi observari potuerunt. Si qua tamen est in ejus stylo differentia, ea talis est, ut saltem ab eodem producta videatur: neque major est ac sint inter fratres geminos, aut iisdem prognatos parentibus oris forma & differentia. Quorum ne fides dictis desit, in sequentibus aliquot exempla subjeci; cum plura possem si tanti esset; utque omnem cavillandi ansam præriperem, si contigisset, quod tamen in hac periocha factum fuisse nego, ut in hac Josephus à cæteris ejus scriptis & oratione diverteretur. Tantum enim abest ut hoc illi contigerit, ut contrarium potius appareat. Quò proxima sunt alia scripta, eò quoque periochæ simillima.

4. Horum autem causas indagare, quemadmodum non inutile forsan erit; ita nec ab instituto nostro alienum. Quoniam multum interfit ea summâ conquirere diligentia, quæ vel nebulonis imposturam, si qua sit impostura, vel ipsius scriptoris indolem atque ingenium illustrare possint. Primum enim & locus, & tempus, & lectio varia, aliquid in sermone solent innovare. Deinde potest etiam Historiæ scriptoris stylum mutare, non modò rerum & materiæ differentia, sed & stylus modusque dicendi, quibus usi sunt auctores illi, quorum subsidio suam recentior comparaverit. Denique nonnihil huc confert, correctorum amicorumque sedulus labor & ingenium, qui si plures, aut vario tempore varii fuerint, prout cuique sua magis placent; sic quoque nonnihil à se invicem immutari necesse est ea, quæ iudicio sint submissa variorum.

5. Quæ quidem omnia in Flavio Josepho concurrunt, variæ lectionis studiorumque viro, variisque si quis alius fulto præfidiis, scriptorumque monumentis. Siquidem ea quæ scripsit in libris de Archæologia non modò sua non sunt, sed è peregrinâ quoque lingua conversa. Hebræi priorum materiam suppeditârunt, Græci vero posteriorum. Sed Historiam de Bello Judaico ipse composuit. Hinc & illa fortasse à cæteris aliquantum differt. Porro etiam, non omnia sunt eodem scripta tempore,

tempore, neque iisdem elaborata subsidiis. Varios denique correctores advocavisse certum est, quippe quod illud de se contra Appionem scribendo, jactans ut puto, profiteatur. Ait enim libro primo, χρησάμενοι τοι πρὸς τὴν ἐκείνου φωνὴν σωεργούς, οὕτως ἐποίησάμεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Quod si istos σωεργούς, non correctores voces, sed adjutores, jam mirum non esset, etsi major cerneretur in stylo differentia, quam sit ea quam nunc in ejus scriptis videmus.

6. Eum igitur, qui aliquâ periochâ Josephi libros suffarcire voluerit, horum omnium non solum fuisse acutissimum indagatorem, & observatorem diligentissimum, *sed etiam omnino memorem.* Quæ cum ita sint, periocham nostram à nemine interpolatam fuisse hinc concludo; nam hisce omnibus spectatis, ea cum cæteris Josephi scriptis accuratè convenit: proximis locis est simillima, nec est aliena à remotioribus. Stultè tamen aiunt hanc imposturam fuisse consarcinatam, licet Eusebium Pamphili, virum maximum auctorem habuerit. Ego vero sic sentio; si hæc sit dolo conficta, & Josepho confuta, assero, eum mirabili quadam arte usum esse, qui adeò dolum suum astu coluerit, ut quod longè post Josephi ætatem texturæ confutum volunt, potius unà cum subtemine contextum existinem. Ideoque periocha ista non alium quam Josephum

phum auctorem habere potuit; quia si fuisset inserta, fraus illa tam diù latere non potuisset.

7. Quoniam autem illi ad stylum, certissimum indicium, provocant, accipio conditionem; & vicissim rogo, ut postposito partium studio, ipsi non testentur de stylo, qui partes accusatoris occupant. Ne quod olim sunt professi, inviti negare recusent. Ipse de suo det testimonium opere Josephus. Eum ego & solum dabo testem amplissimum, & omni exceptione majorem. Hunc si testem admittant, nullius ego iudicium vel arbitrium detrectabo. Istam enim periocham, quam factum esse Josephi negant, ipse si revivisceret Josephus proculdubiò ut suam agnosceret. Quippe quod formam orisque characterem, quem Josephus indidit, non magis immutatum esse scio longo temporis intervallo, quam sint cætera, quæ ab ipso vel ab aliis ejusdem ætatis sunt auctoribus producta. Ejus formam qualis nunc est edita, qualemque sum defendere paratus, ut lectoris memoriam refricem, hic exhibebo. Γίνεσθαι δὲ καὶ τὸν τὸ χεῖρον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἶγε ἀνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ. ὡς γὰρ πολλὰ δόξαν ἔργων ποιήσας, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῷ ἔθνει καὶ τῇ παλαιᾷ δεχημένων, καὶ πολλὰς μὲν Ἰουδαίους, πολλὰς δὲ καὶ ἑλληνικὰς ἐπηγάγετο. ὁ Χρῆστος ἔτι τοιούτου. καὶ αὐτὸν οὐδὲν εἶδε τῷ πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, ταυρῶν ὅτι πεποιητότερον πλάττει, ἐκ ἐπάυσαντο οἷον πρώτων ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τελίῳ ἔχον ἡμέραν

παλιν

παλιν ζῶν, ἥρ' θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μύ-
 ρια θαυμάσια πρὸς αὐτὸς ἐρηγήτων. εἰς τε νῦν, ἥρ'
 χεισανῶν ἀπὸ τῆς ὁ νόμοσφύων, ἐκ ἐπέλιπε τὸ
 φύλον.

8. Hæc sunt verba quæ tam malè agitant
 quosdam viros, doctos quidem, sed nimis fa-
 stidiosos. Primum autem quæritur an debito
 hæc stent loco? Sunt qui hoc negent. Aiunt
 enim hæc debuisse ad finem capitis quinti re-
 jici: quæ cum alieno sint loco posita, & scrip-
 toris orationem abrumpant, pro supposititiis
 sunt habenda; ipse enim Josephus non huc
 illa intrusisset. Sed hoc commentum facile di-
 luitur. Nam cùm Christus sit passus sub Pi-
 lato, cùmque rebus Pilati gestis caput quar-
 tum & quintum Josephus tribuerit, si ad fi-
 nem capitis quinti Testimonium de Christo
 fuisset intrusum, necesse esset Christi passio-
 nem ad annum Pilati nonum vel etiam deci-
 mum referre: qui tamen multò ante passus est.
 Instant, divelli hîc duas narrationes calami-
 tatum quas passi sint Judæi; At quid hoc quæ-
 so ad rem? An etiam non satis dividuntur Hi-
 storix illæ duarum calamitatum, longâ illâ
 narratione de Paulinâ Romanâ, & Decio Mun-
 do, quæ nihil facit ad res Judaicas. Et illa
 erat pari rejicienda ratione. Quippe quod
 cùm isto de Christo Testimonio sexies sit am-
 plior, longè magis divellit Historix feriem.
 Sed lepida illa narratio, ne quid pejus dicam,

melius quorundam sapit palato quam luculentum de Christo Testimonium. Verum enim ut uno jam verbo hoc absolvam, hisce duobus capitibus non exactam rerum seriem complectitur, sed tres aut quatuor mirabiles eventus, nulla sibi invicem præterquam temporis ratione connexos simul refert. Et admodum jejuna videtur narratio eorum, quæ sub Pilato gesta sunt, quod utique vel deficiente rerum gestarum copiâ accidit, aut commentariorum defectu. Neque tamen hæ duæ calamitates adeo sibi invicem sunt connexæ, quin septem, aut etiam octo, inter primam & alteram anni sint elapsi. Non malè itaque rejicitur hoc Christi Testimonium medio temporis intervallo, cum Christus in cruce fuisse passus inter utramque videatur. Omnia igitur hîc rectè se habent.

9. Sunt, qui hæc objecisse non contenti, etiam ampliùs addant, atque se maximè in hoc argumento efferant, sibi videri hanc periocham post absolutam demum Historiam & orationem huic loco fuisse insertam. Quoniam apertum sit eam filum orationis interfecare. Siquis vero respondeat, ab ipso Josepho inseri potuisse: tum instant & acriùs urgent, hoc responsum suppositionis infimulare totam periocham, cum vel ab alio pariter ac Josepho potuerit interpolari; esse autem verisimilius ab alio esse interpolatam. Ego verò non sic respondeo. Neque licet concederem,
hanc

hanc periocham filum orationis interrumpere, ideo tamen & statim censerem quod periocha fuisset interpolata; cum non necesse sit, ut auctor Historiæ eo ordine semper scribat, quo res rem quasi protrudat, & gesta sibi invicem haud interrupta connexionem vinciantur. Thucydides sanè cujus laus in Historia ferè supra omnes reliquos effertur, hanc ob rem à * Dionysio Halicarnassensi ἀσαφὲς καὶ δυσπαρανοήτως nuncupatur. Nam ut ejus rationem, quæ sane præclara est atque huic loco aptissima, apponam, πολλῶν καὶ τὸ αὐτὸ διέρῃ. ἢ χειμῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις ὡς εἰκὸς τοῖσι, ἡμιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καὶ ἀλιπῶν, ἑτέρων ἀπτεῖται καὶ τὸ αὐτὸ διέρῃ ἢ χειμῶνα γιγνομένων. πλανώμεθα δὲ, καὶ ἀπὸ εἰκὸς καὶ δυσκόλως τοῖς διηγουμένοις ἀσχετοῦς καὶ ἀπὸ τῆς διανοίας. Dicit frequentius interrumpi rerum narrationem, quo factum est, ut lectores mente jam turbata, summâ cum difficultate res expositas consequantur. Quid mirum igitur si perturbentur isti, hac de Christo in Flavio digressionem quod orationis nexum quodammodo secare videatur. Quam ergo duri in Flaviū sunt censores, ut quod Thucydides frequentius commisit crimen, ejus ne semel quidem Josepho gratiam faciant,

10. Reponent fortasse, Thucydidem esse horridiorem & *σύμφακτος*, incultum porro atque negligentem. Hunc non sequi Iosephum, utpote qui sit tersus, politus, perspicuus, ut tanquam limpidum flumen ejus effluat dictio; denique sequi potius Herodotum quam Thucydidem. Quasi verò Herodotus non suas quoque habeat digressiones? Photium igitur audiant, cujus isti tantoperè & solâ ferè commoveri auctoritate videantur. Verba ejus hæc sunt, *κέχρηται δὲ μυθολογίαις καὶ παρεκβάσει πολλαῖς, δι' ὧν αὐτὰ ἢ κατὰ διάνοιαν γλυκύτης διαρρεῖ, εἰ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἰστορίας κατὰληψιν, καὶ τὴν οἰκείαν αὐτῆς καὶ κατὰλληλον τύπον, ἐνίοτε ταῦτα ὁπισθοῖ, ἐκ ἐπιθέσεως τῆς ἀληθείας μύθοις αὐτῆς ἀμαυροῦν τὴν ἀκρίβειαν, ἐδὲ πλέον τῷ περιστήρῳ ἀποπλανᾷ καὶ παρεκβάσει.* Hic itaque crebris utitur digressionibus quæ quandoque obscuritatem pariant, & accuratam in veritate subtilitatem obfuscent, cùm non liceat nimium à re proposita scriptorem digredi. At vero quidni semel iterumque liceret. Alibi Photius Ctesiam cum Herodoto conferens, ait, hunc *πρὸς ἐκτροπὰς τινας ἀκαίρους ἀπάγειν τὸν λόγον.* Sunt itaque in Herodoti ipsius scriptis diverticula quædam, quæ censoribus importuna videantur. An itaque *φορτῆς* non sunt illi & nimis acres censores, qui unam hanc ut isti putant digressionem importunam esse nimis censeant. Verum tamen magis ipsi importuni, qui hac
sola

solâ freti ratione hanc periocham ab aliena manu judicent esse insertam & interpolatam. Præsertim cum nulla intercedat ratio, vel norma ac scribendi consuetudo, quæ non sinat scribentes quandoque digressionibus secedere: à quibus diverti soleant & orationis nexum intercifum arripere, præmissis formulis ut sequentia ad superiora, tum quidem intermissa, referantur. * Observavit Isaacus Casaubonus, esse Historiarum principibus in more positum, variis observationibus, quas græci *ὑποσημαίνουσιν* melius appellant, suas narrationes ornare. Quamobrem dum varia conjungunt, ea minus concinnè lectori inter se cohærere videntur. Et maxime id fieri amat, si quando memorabile quidpiam subindicare volunt; tunc enim sermonem aliqua ex parte quasi abrumpere necessum est. Istæ autem digressiones cum ornent simul & onerent orationem, non idcirco tamen dicuntur contaminare, licet interpolare videantur. Nam cum digressionibus peractis ad consequentia dilabantur, voces quasdam præmittunt, quæ satis ostendant, narrationem abruptam hîc repeti; quasi simul dicant, interjectorum non habendam esse rationem.

II. Esto tamen non licere hoc aliis, quod tamen licere omnibus est probatum; at vero
hic

* Ad Annal. Bar. Exercit XIII. Sect. 63.

hic fane mos erat Josephi; tales enim digressiones, quas *ἐπιστάσεις* ille supra nuncupat, Photius vero *παρεμβάσεις & ἐκλεπτάς ἀγίους*, quandoque sunt ab ipso Josepho usurpatæ. Legantur modò quæ libri quinti capitibus decimo, undecimoque referuntur. In his enim post longas digressiones & quidem numero plures, nulloque alio nexu nisi tempore conjunctas, atque finitæ antea de bello quodam narrationi subjectas, sequitur alia de simili bello narratio, quam hujusmodi quoque qualem in Testimonio & post Testimonium reperimus, est formulâ consecutus. Nam cum dixisset capitis decimi initio, Palæstinos ab Israelitis exegisse tributum, è qua servitute Samson illos tandem recuperavit, cujus vitam & gesta Josephus digressionem longiuscula persequitur; deinde etiam capitis undecimi principio, post hujus necem rebus Hebræorum Elim Pontificem præfuisse monuisset: atque iterum in longissimam de Rutha digressionem esset collapsus, quæ nihil cum rebus Samsonis aut Palæstinorum communis haberet; ad aliud bellum enarrandum, cumque Palæstinis confectum revertitur, quasi prioris partem secundam, de quo sic præfatur, Ἑβραίων δὲ τῷ περὶ μέτων αὐτοῖς ὑπερεχθέντων πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι παλαισιναις. Ipsorum jam censorum liberum esto judicium vel arbitrium, an illa formula, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι, qua bellum istud
secundum

secundum cum illo superiore conjungitur, non prorsus sit similis illi, quam, absoluto per digressionem brevissimam de Christo Testimonio subjicit, καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς χεῖρας ἱερὸν τι θεῖον ἐδορύβει τὰς ἰουδαίους, ut hanc narrationem ad illam priorem, quæ de seditione sub Pilato tractabat, referre videatur. Sanè prorsus sunt similes; ideòque se mutuò firmant, ut ne quidem aptior defensio quam ex ipso Josepho possit adhiberi.

12. Possem hîc aliam eamque simillimam ex Josephi Archæologia digressionem producere, ubi scilicet de Johanne Baptista loquitur; sed cum ea in dubium quoque revoce-
tur, licet non sine summa injuria, hîc omit-
tere malo. Sed & plures hujusmodi digres-
siones, simili quoque formulâ exceptæ, quæ
sequentia ad antecedentia referant, in ipsa
scriptura sacra reperiuntur. Consulantur si
placet, quæ Judicum Historiæ Cap. XIII. 1.
extant, atque cum illis quæ Cap. X. 5. legi-
mus conferantur. Quod cum factum fuerit,
rogabo, cur non intermedia ista tanquam sup-
posita & intrusa confodiuntur: Prætereà, ne-
que nos fortasse rectè legimus, neque adver-
sarii satis intelligunt Flavij mentem. Nam
quid si non γινέται ὃ sed γινέται δὴ ut in codice
Cæsareo legamus? Quomodo etiam hanc par-
ticulam usurpavit Michael Glycas, ubi de
hoc Testimonio loquitur, τότε δὴ τότε Φίλων
ὁ σοφὸς

ὁ σφοδρὸς καὶ ἰώστης ἡ μαζον. Cum vero ὁ ἰω-
 tinè sonet *etiam*, tantum abest ut narrationem
 divellat hoc Testimonium, ut admissa hac
 particula, potius conjungere videatur. Sed
 levia sunt ista, ut & adversariorum rationes,
 tametsi hanc scripturam non admittamus.
 Quorsus igitur hîc nobis negotium facessunt,
 quasi novum hoc esset ac insolitum, aut sal-
 tem tanti, ut propter has leviusculas & ina-
 nes rationes præstantissimum hoc Testimoni-
 um, per tot sæcula in Ecclesia Christiana ce-
 lebratum, sit nunc tandem è sede sua prop-
 ter quorundam lubidinem rejiciendum.

13. Nescio certè, an hîc producere debeam
 Johannis Clopenburgii de suppositione hujus
 periochæ suspicionem; quoniam quo prodiit
 tempore à Ludovico Capello, viro clarissimo,
 est optimè solidèque refutata, licet Capellus
 non aliàs huic periochæ esset satis amicus.
 Nequid vero negligere videar quod ad rem
 faciat, pauca utrinque sum excerpturus. Ait
 autem Cloppenburgius, voluisse Josephum pa-
 rallelismo Paulinæ, sua opinione à Deo, re-
 verà à Decio Mundo impregnatæ, aut stupra-
 tæ, ridere fidem Christianam de conceptione
 Jesu Christi, & nativitate ex Virgine per ope-
 rationem spiritus sancti. Propter quam blas-
 phemiam, ita suspicatur, à Christiano aliquo
 castigatum & castratum fuisse eo loco Jose-
 phum, ut jam illa periccha sit ἀσυνδελφία. Huic
 igitur

igitur respondet Capellus, Josephum hanc præmisisse de Paulina narrationem, posteriori calamitati, quatuor millium Judæorum, in Sardiniam pulforum, ob insignem impostoris Judæi, religione sui Templi dolo malo abutentis fraudem. Nequis autem Romanus imposturam illam Judæis per convicium in os objiceret, præmittere voluisse aliam longè graviolem Equitis Romani religione sacrorum Templi Isis ad turpissimum facinus abutentis; ut si quis vellet Judæis imposturæ crimen objicere, illic in promptu haberent responsionem paratam. Hæc enim inter se argumenti similitudine atque affinitate cohærent, adeoque apertè à Josepho in Historiæ suæ narratione non sine studio connectuntur. In utroque facto impostura est hominum, religione suâ turpiter abutentium, & utrobique Saturninus est tum Paulinæ, tum Fulviæ maritus. Quam quidem viri docti rationem nemo non probabit, qui observaverit, quanto cum studio Josephus fategerit, ne illam de Fulvia per Judæos decepta narrationem exordiretur, priusquam hanc de Paulina per sacerdotes Isiacos constuprata præmitteret, ea de causa quam Capellus attulit. Sed & ipse narrationis ordo satis ostendit, istas narrationes se mutuò respicere. Ex quibus videre licet, Flavium nostrum in omnibus semper gentis suæ honori consulere.

14. Transeamus tandem, his de recta Testimonii positione præmissis, ad ipsum Testimonium, quod cum aliis Josephi verbis ac phrasibus simillimis componere statuimus: ut inde elucescat, quam genuinus sit Josephi factus, suisque fratribus simillimus. Hoc autem fiet, totam sedulò percurrendo periocham, singulaque verba atque phrasas cum paribus comparando verbis ac phrasibus, phrasiumque circumscriptionibus, in quibus styli consistit ratio & orationis character.

L ΓΙΝΕΤΑΙ. In stylo dignoscendo duo sunt observanda, frequens usus vocum atque phrasium modorumque loquendi, & similis vocum positio seu structura. Utrumque, ut rectè principium ponamus, de hac voce probandum est. Etenim non insolitum Josepho, sicubi filo orationis abrupto, in aliam rerum seriem transit, hoc verbum præponere. Sic enim libro Archæologiæ XVIII. cap. 12. cum superiore capite de imagine Caii Cæsaris in Templo Hierosolymæ statuenda disseruisset, ad res Babylonicas conversus his exorditur verbis, * Γινέται ὅ ὡς τὸ ἐν τῇ μεσοπλάμῃ καὶ μέλιστα πρὸ βαβυλωνίαν οἰκῶντας Ἰουδαίους, συμφορὰ δεινὴ. Sic libr. XX. cap. 2. † Γινέται ὅ πράξις αὐτῶν κατὰ φῶρ τοῖς ἑσπέραιοις. Unum tantum addam ex eodem libro cap. 6. || Γινέται ὅ καὶ τῶν καισαρείαν

* pag. 644. C. † pag. 688. B. || pag. 695. G.

καταίρειαν οὐκ ἔχοντων Ἰουδαίων, εἰς τοὺς τοὺς ἐν αὐτῇ
 σύγρ. Confer Lib. I. cap. 3. Archæologia
 pag. 6. D. & cap. 16. pag. 24. F. Lib. XX.
 cap. 5. pag. 691. E. & de Bello Jud. Lib. I.
 cap. 1. pag. 709. G. Et cap. 4. pag. 715. E.
 & Lib. IV. cap. 15. pag. 876. B. & iterum
 Archæologia Lib. III. cap. 6. pag. 82. F. &
 cap. 8. pag. 84. B. Quinetiam dignum est ob-
 servatu, Josepho esse ferè solenne verbum,
 quod vocant principale, in sententia statim
 à principio ponere; quippe quod verbum sic
 positum, tanquam fundamentum, vim ac pon-
 dus addat orationi.

II. KATA' TO'YTON TO'N XPO'NON.

Hæc est formula quâ connectuntur sequentia
 cum superioribus, non tam naturali nexu
 quam tempore simul existentia. In prioribus
 autem Archæologiae libris aliquantum stylum
 variat, sed sine insigni differentia. Lib. VI.
 cap. 14. ^a καὶ τὸν καὶ αὐτοὺς Δαβίδης.
 Ibidem mox, ^b ἀποθήσκει ὃ καὶ αὐτὸν καὶ τὸν
 Σαμὴλ. ^c ὁ περὶ τῆς. Et lib. VIII. cap. 2. pau-
 lo aliter, ^c καὶ ἐκεῖνον ὃ τὸν καὶ τὸν. Dixerat pau-
 lo antè eodem capite, ^c καὶ ὁ ἐκεῖνος σ-
 φία καὶ τὸν καὶ τὸν αὐτὸν καὶ τὸν δόξαν ἐχόντων τῶν
 τοῖς ἑβραίοις ὅτι δεινότητι. Plura sunt in eodem
 capite exempla pag. 271. A. & pag. 274. A. &
 lib. IX. cap. 1. pag. 300. B. & cap. 2. pag. 321. A.

ω

^a pag. 197. G. ^b pag. 200. B. ^c pag. 273. E.

ἡ δὲ τις καὶ τῶτον τὸν καιρὸν προφήτης ναύμη.
 τὴ νομα. At vero quo propius accedit ad
 periocham, eò stylum quoque propius assimila-
 lat; nam Lib. XIII. cap. 9. easdem usurpat
 voces, aitque, ^d καὶ τὸν χρόνον τῶτον. A quo
 non multum distat, quod lib. XIV. cap. 27.
^e reperitur: ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀντώνη. μὴ
 ἔτερεν ἐν ἀθλίαις. Nec multum ab ista for-
 mula quod est Lib. XIII. cap. 21. ^f καὶ τῶτον
 τὸν χρόνον. Sed & Lib. XVI. cap. 16. ^g habe-
 mus, καὶ τῶτον τὸν χρόνον ἡγήνηται ἀπὸ καππαδοκίας
 πρεσβυτέρῳ πατρὶ ἀρχαίᾳ. Lib. XVII. cap. 1. ^h
 Ἡρώδης τὸν βασιλεῖ καὶ τῶτον τὸν χρόνον σιωπῶν
 ἐννέα γυναικίαις. Nec desunt plures ejusmodi
 formulæ eodem quo hæc periocha continetur
 libro XVIII. cap. 3. ⁱ πελοπονησίων καὶ φεατίας ὁ
 παρδυαίων βασιλεὺς καὶ τῶτον τὸν χρόνον. Et eo-
 dem quo periocha capite; quæ verba perio-
 cham sequuntur, ^k καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χρόνος. Mox
 etiam legas, ^l τῶν ἐν Ρώμῃ Ἰουδαίοις κατὰ τῶτον
 τὸν χρόνον σιωπῶντων. Libro etiam proximo,
 hoc est XIX. cap. 2. istud occurrit exemplum,
^m σασιάζεται κατὰ αὐτὸν τὸν χρόνον Ἰουδαίων πρὸς
 ἑλλήνας ἐπὶ τῆς Ἀλεξάνδρου πόλεως. Et alia
 hujusmodi sexcenta, quæ ex quavis pagina
 afferre potuisssem. Nemo igitur eat inficias,
 hanc phrasin non esse Josephi genuinam sine

ratione

^d pag. 442. D. ^e pag. 502. D. ^f pag. 458. F. ^g pag. 575. A.
^h pag. 583. G. ⁱ pag. 619. G. ^k pag. 622. D. ^l pag. 623. D.
^m pag. 673. F.

ratione contendens. Sunt alii, inter quos Sebal dum Snellium numeres, qui tametsi non negent quin hæc verba sint secundum Josephi stylum genusque dicendi, tamen insuavem in tam pauculis illis lineis repetitionem non ferant. Enim vero aures delicatas & nimis fastidiosas! ut elegantes sunt! credas si datum esset istis ut in aliquo scriptore Historiarum censuram excercerent, ita animum ibi esse, ut statim etiam levissima culparent; neque condonatu ros Thucydidi sua, ἐν ᾧ τὴν αὐτὴν διέπει, vel τὴν δ' αὐτὴν διέπει, vel τὴν δ' αὐτὴν χειμῶντι, & denique καὶ τὴν αὐτὴν χειμῶν, & alia hujusmodi, quæ sexcenties occurrunt, & quamlibet ferè paginam occupant. Hi homines si legerent Homeri Iliadem, credas statim exortos Zoilos, qui vel spuria & interpolata, vel saltem insuavia damnarent ea omnia ubi Poeta suum repetit τὸν δ' ἀπαμειβόμενον. Ut jam necesse non sit, pluscula ex ipso Josepho petere hujus repetitionis exempla, quæ ubique ferè extant, & in eo capite quo continetur Testimonium sæpius.

III. ἸΗΣΟΥΤΣ ΣΟΦΟΥΣ ἈΝΗΡ. Hæc est non solum lectio vulgatorum Josephi codicum, sed & Codicis Cæsarei eorumque omnium qui vel græcam Josephi periocham citant, aut versiones exhibent latinas, si solum excipias Eusebii Historiæ Ecclesiasticæ codicem græcum: in quo legitur Ἰησοῦς τις σοφὸς ἀνὴρ.

Sed neque hæc videtur esse genuina Eusebii lectio, cum in demonstratione Evangelica vocalam *is* omittat; atque ejus interpres latinus Ruffinus Aquileiensis, & omnes graeci qui Eusebium exscripsisse videntur. Ut melior ista quam retinent vulgati codices Flavianis lectio, quam Eusebiana. Opus autem fuit, ut ista notarem, quia Tanaq. Faber sibi monstra hinc larvasque suscitavit quibus luctaretur, de quibus jam videbimus.

IV. *IECO T C.* Non ignotus erat Josepho Jesus Christus, utpote quem alieno etiam loco commemoret & quasi aliud agens. Cum enim de cæde Jacobi justī loquitur, asserit eum fuisse fratrem Jesu τῷ ἀρχιερεὶ Χριστῷ. Et sane stultum esset credere, Josephum nunquam alibi de ipso fuisse locutum. An quod nesciret Jesum extitisse; at vero id quidem falsum est; cum & in Galilæa, ubi sua potissimum edidit miracula Jesus, satis diu fuerit versatus quadraginta post ejus necem annis; & in eo vico Galilææ, quem Cana vocant Josephus & Evangelista. An nesciebat ille Christum, qui præceptorem habuit Barum, quemque discipulum aut sectatorem ejus fuisse tradunt, cujus erat Christum omnibus ostendere, is autem erat Johannes Baptista. Instant quidem, ipsum quoque Justum Tiberiensem novisse Jesum; de ipso tamen tacuisse. Verum id quidem est; sed aliud erat Justī propositum,

positum, aliud Josephi. Nam Justus Regum
 Judæorum Historiam conficere aggressus est;
 Josephus verò universas Judæorum Origines
 ac gesta recensere. Tantundem igitur hoc
 erit, ac si quis ratiocinetur ad hunc modum:
 Josephus in libris de Bello Judaico altum de
 Christo servavit silentium, licet de eo loqui
 non rara se obtulisset occasio: Ergo in libris
 Originum de eo non est locutus. Quamquam
 autem vel Justus, vel alii Judæi, excisa urbe
 de Jesu tacerent, nemo tamen tunc ausus esset
 eum olim in terris cum cæteris mortalibus ver-
 satum negare. Quid autem id tunc negarent,
 quod ne nunc quidem audent. Sane illi Ju-
 dæi qui Josephi ætate vivebant, vix aliter
 quam Josephus de Christo sentiebant. Si
 qui pejus sentirent, non tamen eousque insa-
 niæ progrediebantur, ut nunquam prorsus
 extitisse contenderent. Multi enim inter eos,
 & passum, & miracula fecisse agnoscebant;
 nec non è mortuis resurrexisse. Hoc solum
 negabant, divinos ei honores tribuendos, aut
 ritus Judæos esse deprecandos. Progressu vero
 temporis odio reciproco moti, hostes Christia-
 norum sunt facti: idque quod olim credebant
 tandem omnino negare ausi sunt. Frustrà
 sunt qui censent, ex hodiernis Judæis aliquid
 certi de priscis illis esse statuendum. Quid
 quod proximâ post Josephum ætate, siquidem
 libro Zoharis sit credendum, quem ferunt

scriptum ad mentem, aut etiam ab ipso R. Si-
meone F. Jochai, & R. Akibæ, qui Hadriano
imperante floruit, discipulo; adeo, ut Aquilæ
Pontici fuerit coætaneus: in illo obscurissimo
loco ad Geneseos Cap. II. 4, 5, 6. Quem
exercitatione illustravit Ludovicus Capellus,
Judæi duos agnoscunt Messias, alterum filium
Davidis, hoc est Regem magnum, victorem-
que, alterum filium Josephi pauperem con-
temptum, quia ut ait Capellus, liberationem
à Romanorum aliorumque gentium servitute,
quam à suo Messia expectabant, per eum non
sunt nacti; ideoque relegant ad Christianos,
ipsisque relinquunt colendum. Licet autem
hæc pravè sint intellecta, cum potius de ge-
mino Christi adventu essent exponenda, hoc
humiliationis, illo altero gloriæ: habemus
tamen, ut ita dicam, confitentes reos, qui Je-
sum pro qualicumque agnoscunt Christo, seu
Messiâ. Horum autem sententiam recipere
potuit Flavius.

Istum Zoharis locum, qui probare videa-
tur veteres Judæos circa Josephi tempora Je-
sum nostrum pro Christianorum Messia rece-
pisse, adeo, ut satis bene illis cum Josephi
Testimonio convenerit: quod si verum fuerit,
nihil magis ad rem nostram facere possit, erunt
fortasse qui asserant, nihil proficere, cum per
Messiam filium Josephi non intelligant no-
strum Christum, sed alium è tribu Ephraimi,

vi oraculi Jacobæi quod Geneseos Cap. XLIX. 26. occurrit expectandum, atque Josephi Patriarchæ gratia concedendum. Agnosco sic velle Judæos hodiernos; sed cum illud posteriorum effugium esse videatur, ut ipse testatur Capellus, judicent docti, utrum alter iste Messias, quem filium Josephi nuncupant, pauper, infirmus, mendicus, leprosus, quemque etiamnum delitescere comminiscuntur inter mendicos ad portas urbis Romæ, dici possit Messias, Josephi Patriarchæ gratia concessus. Præclaram sane gratiam isti Josephi optimè de gente Hebræorum merito sic reponunt. Certè hinc videre liceat, quo magis in obstinata infidelitate persistunt Judæi, eo cæciores esse atque stultiores; qui ut suæ causæ patrocinentur perquam debili fultæ tibicine, absurdissima nunquam excogitare vereantur. Ego verò longe aliam fuisse Judæorum post eversam urbem sententiam existimo. Nam cum viderent ex vocatione gentium, per Jesum nostrum ejusque nomine & auctoritate facta, eum non alium esse quam Messiam: præsertim, cum Vates omnes nominatim factisque clarè prædixerint, Gentes ad Dei cognitionem per Messiam esse revocandas; ne istum omnino recipere cogerentur, aut vates mendacii insimularent, hoc sunt usi commento, ut Messiam istum Josephi filium Christianis relinquerent, sibi vero alterum Messiam, potentem,

tentem, magnificum, & pro captu suo verè Regium, venturum esse affirmarent. At vero, cum etiam Judæi posteriores hoc ipsum sibi fraudi esse cernerent; ad aliud effugium convolârunt: quod quidem priore illo suorum majorem est longè stultius. Sic igitur mihi nova Judæorum commenta obijciuntur, cum ego primis & antiquissimis illorum concessionibus stare mallet: istæ autem concessionibus optime quadrant cum sententia Testimonii Flaviani. Non mirum est itaque, si Josephus Jesum agnoscat, quem alii etiam prisci Judæi agnoverunt. Josephus enim ille, quem Messiaë patrem esse perhibent, maritus est Mariæ Virginis, Jesuque matris.

V. 'IHCOTC TIC. Huic voculae τῆς, dicam inscribit Tanaq. Faber, *Isne*, inquit, qui pro Christo habitus, ab aliis certe ita cognominatus, is inquam à Josepho fuerit hoc loco dictus Jesus quidam? Deinde iste ignobilis Ἰησους τῆς ita in hoc Josephi, ut volunt Testimonio describitur, ut veteres prophetas facile superaverit omnes. Mirum quidem hanc voculam tantopere derideri, quam etsi facile Josepho abjudicem propter rationes supra allatas, nequeo tamen ita præterire, quin & rectè, & secundum Josephi consuetudinem usurpatam esse nunc asseram; siquidem verum esset ut Josephus sic esset locutus. Quis enim scriptorum ubi de ignoto antea viro, postmodum verò quasi

quasi è tenebris in lucem emergente non sic loquatur? non potuit mea quidem sententia hoc melius exprimere. Etenim in aliis ejusmodi casibus ab hac non divertitur forma loquendi. Nemo magis famosus in Archæologia Judaica quam Jeroboamus filius Nabataei. Qui decem tribus à Roboamo Solomonis filio extorsit; is vero Jeroboamus antea ignotus, cum primum in Historiæ serie compareat, hac voce celebratur, quæ sane vel in bonam vel in malam solet partem accipi. Libr. VIII. cap. 2. * ἐπιτίθειαι τῷ σολομῶνι, καὶ τῷ ὁμοφύλῳ τῷ Ἰεροβάμῳ υἱὸς Ναβαταίου. Nec aliter loquitur, etiam cum de propheta res est, ut ex iis verbis apparet quæ supra de Nahumo posuimus. Similiter de Juda Vate simul & Esseno sic habet Lib. XIII. cap. 19. † μέγιστα δ' αὖν θαυμάσιον καὶ Ἰσραὴλ πάντα, ἐοικωὶν μὲν τῷ Ἰησοῦ, ἐδέχθη δ' ἐν οἷς περὶ τοῦ θεοῦ τὰ ληθῆς. Idem dixit de Nehemia, illo Judæorum instauratore maximo, atque è regiâ, ut multis visum est, stirpe Davidis oriundo, Lib. XI. cap. 5. De Abrahamo quoque Berosum sic inducit loquentem, Lib. I. cap. 8. πρὸς τοὺς καλδαίους τῷ Ἰωάννῃ ἀντὶ. Neque aliter de præceptore suo loquitur in Libro de Vita sua, πυνδύμῳ τῷ βασιλεὺς ὄνομα κατὰ τὴν ἐρημίαν διατείθειν— ζηλωτὴς ἐγγράμμιος αὐτῷ. Legantur porro quæ

* pag. 273. G.

† pag. 455. C.

de Geniaso & Jephtha, aliisque multis similiter efferuntur. Denique, quod cardo rei est, non aliter loquebantur de Christo, illi qui Christum aut Messiam esse negabant, inter quos suum nomen Josephus, ut isti volunt, profitetur. Etenim sic de Christo verba facit Festus, apud Lucam in Historia Apostolica. Plura possem producere, sed hæc ad institutum nostrum sufficiant; ne sit necesse ad illud confugere, depravata scilicet esse Josephi exemplaria, utque simul quoque notetur, quælibet culpari posse quæ nobis displicent, quantumvis alioquin recta esse videantur.

VI. κοφοῦς ἁνῆρ. Multæ passim occurrunt in Archæologia Judaica magnorum virorum descriptiones, ac elogia, quæ solet Josephus plerumque morte commemoratâ subjungere. Istis ferè descriptionibus ac elogiis vocem ἀνὴρ, inutilem certè plerumque, sed tamen emphaticam solet accommodare. Rarò aliquod elogium sine ista voce legimus. Huic vero alias adjungit pro re nata convenientes. Harum multas descriptionum consului, quæ à se invicem fere sunt diversæ, ut nemo magis quam Josephus copia verborum abundare videatur. Quapropter nemo miretur, si vocem κοφοῦς nullis adjunctam descriptionibus commonstrem. Ausim enim asseverare, Josephum de nullo alio præterquam de Jesu Christo hac usum esse. Sed ne hoc quisquam carpat,

pat, viros excellentes variis & à se invicem distinctis attributis honestat, ut ferè nunquam quemquam deprehendatur eadem qua alium laude celebrare. Hoc ut compareat quod de utraque dixi voce, præcipua Heroum Elogia ac descriptiones, quantum ad rem nostram sit satis, subjeci. De Abrahamo è Beroso Chaldaeo Lib. I. cap. 8. ὡς αὖ χαλδαίοις τις ἰὺ δίχαι. ἀνὴρ. Ipse Josephus de eodem cap. 17. ἀνὴρ παῖς ἀρετῶν ἄκρ. De Isaaco Lib. I. cap. 20. ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ περνοῖαι πολλῆς ἡξιώμην. ὡς αὖ. De Jesu Naveci filio Lib. V. cap. I. ἀνὴρ ὃ μὴτε σωῖσθαις ὧν ἐνδεὴς, μὴτε τὸ πᾶν νοηθέντα, πρὸς τὰς πολλὰς σαφῶς ἐξερελκεῖν ἀπειρ. De Samuele Lib. VI. cap. 14. ἀνὴρ ἐκ τῆς τυχεύσεως ἀπολαύων ὡς αὖ τοῖς ἑβραίοις πῦν; μοχ, ἀνὴρ δίχαι. καὶ χρηστὸς πῶν φύσιν. De Nathane Vate. Lib. VII. cap. 7. ὁ δὲ Νάθαν, ἀγ. αὖ. ὧν καὶ Σωῦτος ἀνὴρ. De Chusi Lib. VII. cap. 8. φίλ. ἀνὴρ καὶ ἑβ. αὖ. Ibidem de Achitophele. ἀνὴρ ὧν φρενὴς καὶ σωιδεῖν τὸ λυσιπλὲς ὁξύναι. De Davide Lib. VII. cap. 12. ὡς αὖ ἀγ. ἀνὴρ ἐν γένει. De Elisæo Lib. IX. cap. 9. ἀνὴρ ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόη. De Polybio Megalopolitano Lib. XII. cap. 13. ὃς ἀγαθὸς ὧν ἀνὴρ. De Juda Maccabæo Lib. XII. cap. 19. ἀνδρα γυναικῶν καὶ μεγαλοπόλεμον ἡρόμην. De Johanne Baptista Lib. XVIII. cap. 7. κτείνει γὰρ τὴν ἡρώδης ἀγαθὸν ἀνδρα. Unum exemplum addam è Lib. IV. cap. 18, de Bello Judaico, quo voluit Ananum Ponti-

Pontificem celebrare, *σεμνός ὁ ἀνὴρ καὶ δικαίος*.
 76. Morem suum quoque servat etiam de muliere loquens, sic enim Alexandræ Reginae elogium orditur Lib. XIII. cap. 24. *γυνὴ τοῦ ἀδελφεῖ τῷ φύλου καὶ ἐδὲν χρησιμώτατη*. Hinc satis patebit in nostra periocha Josephum, licet attributum *σοφοῦ ἀνδρός* adhibuerit à cæteris omnibus discrepans, quod nisi fecisset non esset hic similis sui; quoad modum tamen sententiæ ac elogii suis moribus obsecutum fuisse. Etenim hoc, ut mea fert opinio, non minus stylum declarat, quam si centies alibi integrum *σοφοῦ ἀνδρός* attributum dedisset.

VII. *ΕΙΓΕ ἈΝΔΡΑ ἈΤΤΟΝ ΛΕΓΕΙΝ ΧΡΗ*. Hanc omnium græcorum codicum lectionem, non agnoscunt Codices manu exarati antiquæ Versionis latinæ, quos penes se fuisse testatur Isaacus Vossius, inter quos fuit unus ante octo secula descriptus. Hinc suspicatur ille ab aliena manu accessisse. Sed frustra, cum repugnet aliorum omnium consensus, tum græcorum tum etiam latinorum, atque eorum quidem, quos secutus est iste Vetus Interpres, quique cum sint eo antiquiores, hanc tamen periochamcum ista sententia perlegerunt. Esto tamen, aliquid Codici Vossiano esse tribuendum; Atquam proclive sit talia librariorum in curiâ in optimos libros irrepere, nemo est qui nesciat, eorum qui in hisce literis tractandis operam suam collocant.

Fieri

Fieri enim possit, ut aliquis Christianus, cum apud Josephum legisset, Jesum Christum elogio σοφοῦ ἀνδρός solum modo insignitum atque celebratum, margini indignabundus adnotaverit, εἴη ἀνδρὶ αὐτὸν λέγειν χρὴ. Quæ verba ignarus postea librarius in ipsius verba scriptoris intruserit. Sic quidem ista defendi possent, nisi alia quoque suppeterent quæ me non finant istis rationibus commoveri. Non opus est ut de codicum nostrorum fide aliquid pertimescam: omnia se in illis rectè habere credo. Cum nemini mirum videri queat, in scriptis codicibus quædam deesse quæ ex aliis citò suppleantur. Hæc itaque esse Josephi lubens agnosco: quid aliud quærunt adversarii? me quidem habent confitentem. Dictum hoc est à Flavio: & rectè dictum existimo. Phrasin à stylo tutam reddit hoc è libro primo contra Appionem, statim à principio, εἴη δὲ μὴ ἢ ματαίαις δόξαις ἐπὶ ἀναγκασθεῖν. Ut ne sic quidem defint exempla quæ hanc phrasin esse secundi Josephi stylum comprobent.

Ad sensum hujus phraseos illustrandum defendendumque veniamus. Qui postulaverit sibi rationem dari, quomodo Josephus id de Jesu testari potuerit, hoc accipito responsum. Ista verba non statim supponunt, Josephum dixisse, Jesum esse Deum, ut putavit Tanaq. Faber, cum diceret, *Quid, quæso aliud innuere vult, nisi Jesum Dominum esse Deum?*

um? in quo graviter peccat hic pius impostor. Peccat ipse potius Faber, cum verba istæ ultra protendit quam ipsa verba patiantur. Sunt enim solummodo dubitantis, qualis fuerit Homo ille de quo tam multa atque mirabilia audivisset. Tales dubitationes Judæorum animis insedisse, testes sunt Evangelistæ. Erant enim, qui Jesum vatis pridem mortui phantasma esse crederent, Eliæ puto aut Jeremiæ, aut etiam Johannis Baptistæ. Quæ satis ostendunt, eos plane nesciisse quid de Jesu sentirent. Inde fortasse ortæ quorundam Gnosticorum opiniones, quasi Christus non fuerit verus homo, neque corpore passus esset. Isti qui sic credebant, dicere cum Flavio, εἴτε ἀνδρα ἄν-
 τὸν λέγειν χρὴ, potuerunt. Utrum Josephus in ista fuerit opinione non judico. Sic tamen credere potuit, licet esset judæus, ac proinde dubitare, quo potissimum nomine Jesum indigiteret. An quia ejus Discipuli olim dubitarent ac quærerent, Matth. VIII, 27. πῶς οὖν ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ideo nesciebant esse hominem, aut Deum esse affirmabant? Ex sola ac mera dubitandi formula Christum Jesum à Josepho θεολογέμενον affirmare, eorum est, qui nodum in scirpo quærent, ansamque cavillandi quocunque modo arripiunt. Quid, ad hunc ferè modum * Terentius dixit, *Si tu sis homo, hic faciat.*

* Adelph. Act. V.

faciat. Hoc est, si tu sis qualem ego te velim esse. Nemo sanus dixerit ideò, dubitare Deameam utrum filius sit homo necne. Ad eundem ferè modum Josephus ipse de Judæis obsessis, centurionemque Julianum ἀνδραγαθῶν fugientibus dicit, ἐν τῷ ἰσχυρῷ, ἐν τῷ πάλαν ἀνδρωπίνῳ ὑπολαμβάνοντες. De Bello jud. Lib. VI. cap. 7. pag. 947. an ergo vel Judæi vel Josephus qui hæc narrat, Julianum fuisse Deum, non fuisse hominem crediderunt? Ergo fuit ejus virtus non humana sed planè divina, ut illi quidem suspicari possent. Hic etiam conferre possim quod de Agrippa Rege, Cæsareæ concionem habente adulatores dixerint, referente Josepho Archæologiæ Lib. XIX. cap. 7. δὲ ὁν προσαγορεύοντες, quem Lucas in Actis Apostolicis Herodem appellat, aitque, dixisse populum acclamantem δὲ φωνῇ, καὶ ἐν ἀνδρώπῳ. Quod si dicant hanc vocem esse adulantium, sic & nostra vel dubitantis vel admirantis est; nam utrumvis accipiant & omnia in nostra periocha rectè se habent. His simile est quod libro XVI. Ann. Taciti legimus de Thraseo Pæto. *Audiret senatus voces quasi ex aliquo numine supra humanas.* Sic Æneas dubitans,

O, quam Te memorem, Virgo? namque baud tibi vultus

Mortalis nec vox hominem sonat, ô Dea certè.

Virg. Æneid. I.

quam-

quamquam enim illa Venus esset, nihil hoc ad rem; cum Æneas id nesciren. Sed quam formā præstantissimā respicit, dubitat esse mulierem. Atque iterum, licet illa, *Haud equidem tali se dignetur honore*, tamen Æneas illam sic alloquitur, *O dea, si prima*, &c. sic etiam mirantis est istud in Flavio nostro Lib. XV. cap. 2. *ὃ δὲ λαὸς ἐπελθὼν λέγων ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτὰ δοκεῖν, ἀλλὰ πρὸς θεῶν ἡρώδης τὴν παῖδας.* Verum tamen ut te Tan. Faber, præfilius aliquantum urgeam, quid de illis quæ de Mose scripsit Josephus Lib. III. cap. 13. rogare velim sentias? inquit enim, *ὃ ποτὶς ἴδω αὐτὰ πικρῶς ἢ τὴν ἀνδρῶν αὐτῶν δυνάμει.* An ergo Moses non fuit Homo? ita vides quod tamen irridebas non modo dubitasse Josephum, Moses an esset homo, sed quod magis ad rem nostram conducit, planè asseruisse, vim ejus supra humanam fuisse. Majus est etiam quod de Elisæo dixit Lib. IX. cap. 9. *ὡς μετὰ πῶ πλὴν ἐπὶ δυνάμει ἔχει θεῶν δεικνύοντα.* Quod si hoc te non tetigerit, quid nobis negotium facessis, Josephum cum videas de miraculis Jesu Christi testantem, atque ob eam rem dubitantem, an vis ejus aut natura esset supra humanam? præsertim verò cum videas Josephum tantundem, aut etiam aliquid amplius de Juliano centurione quam de Christo Jesu servatore nostro locutum. Sic quoque referente Luca Paulum à vipera morsum, neque

neque mali quicquam passum Barbari stupe-
facti || ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Porro, quoniam in ista sententia infit cum
dubitatione figurata locutio, quæ multiplici
quoque modo considerari potest, ne quid præ-
termittam quod planissimum efficiat à Josepho
hanc efferri potuisse sententiam; dabo simul
operam ut pateat istum loquendi modum in
eorum esse numero, qui à Josepho, quem in
dicendo ferunt non respuere schemata oratio-
nis, quandoque sunt usurpati. Inest itaque
huic sententiæ multiplex schema; nam præter
ἀπολείαν quæ in dubitatione, de qua prius dixi,
& ἐπανόρθωσιν, quæ in revocatione fui, seu
verborum correctione, consistit, vocis ἀνὴρ re-
petitio πολλῶν, integra vero locutio quandam
hyperbolen constituit. Ubi enim est πολλῶν,
necesse ut sint plures, utpote quæ fiat ex per-
missis figuris. Posteaquam igitur de πολλῶν
quædam dixero; quæ ad hanc rem maximè
visa sunt pertinere, eloquar quid sit istæc
hyperbole, & quam non dura, vel nimis au-
dax sit, licet vehementior esset, quam nunc
legitur, ut ultra modum fidemque tendat, nec
sit etiam præter Josephi morem & aliorum.
Tunc enim est hyperbole virtus, finiente
Quintiliano, cum res ipsa de qua loquen-
dum est, naturalem modum excessit, quod de
Jesu

Jesu Christo fatentur omnes esse verissimum.
Quamobrem etsi Josephus non εἶχε ἀνδρα αὐ-
τὸν λέγειν χρὴ, sed εἶχε ἐχὼς τὸν αὐτὸν λέγειν
χρὴ dixisset, ne sic quidem malè.

Πλοκή est, quando vox quædam uno loco
hominem, personam aut rem, altero, mores
aliamve qualitatem significat. Estque species
quædam παρωνομασίας; nam in παρωνομασία
eodem verbo quasi falsum quid augetur. Ha-
rum finitionem & exempla nobis Phœbam-
mon sophista præbet aptissima: cujus Scholia
Rhetorica cum nec dum sint typis edita, inte-
gra verba è codice manuscripto apponam. Πα-
ρωνομασία δὲ ἐστὶ ποιήσις ὀνόματι πρὸς πο-
λλήσιον εἶγος κείμενον, ὡς εἰ λέγωμεν. ἑρατῆρι
ἑρατῆρος ὀρέθη. ἤ γεων λέξις τῆς αὐτῆς λέξεως, ἐπ'
ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ σημασιμῶν, καὶ ἐναλλαγῶν νῦν, ὁ
πλοκῆς ἴδιον. ὡς ἵνα εἰπωμεν. ὁ ἀνθρωπῶς ἀνθρωπῶς
ἐστὶ. τὸ μὲν τῇ φύσει, τὸ δὲ τρέφῳ. Et in alio loco,
καὶ ἡ πλοκῆ ποιήσασα μὲν πλὴν διάνοιαν, ἀναφέρει δὲ
εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα. Mox etiam, τῆς δὲ πλοκῆς τὸ
χάριεν ἐστίν. ἀνθρωπῶς ὅταν ἢ ἀνθρώπος. καὶ τῷ
μὲν ὀνόματι τῷ αὐτῷ ἐχρήσατο. εἰ ἥλλαξε δὲ τὸ σημα-
σιμῶν. τὸ μὲν γὰρ ἡρινῶς εἰρήναι ὅτι πάντος ἀνθρώπου.
τὸ δὲ, ἰδίως ὅτι τῷ χρηστῷ ἀνθρώπῳ. Atque sic
σοφὸς ἀνὴρ, εἶγεα ἴδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ hoc sche-
ma constituit, cui simillimum exemplum ex
isto sophistâ exhibetur; quod quidem exem-
plum ex aliquo oratore petatum esse videtur;
atque ferè sensu ac voce consentit cum his
verbis

verbis Demosthenis, ex oratione contra Timocratem, τὸ μὲν γὰρ, χρηστῶν. τὸ δ' ἀνάνδρων ἀνθρώπων ἔργον ἔστι. Quasi quis dicat, malos non esse viros, bonos vero supra humanam naturam esse collocandos.

Tametsi hæc omnia in oratore ferri possint; nec in illo culpentur locutiones, quæ augendo vel minuendo, quod proprium est hyperboles, fidem superare videantur: in nostro tamen Flavio solent hanc culpam loquendi rationem. Sed frustra & injuriæ; cum istum audaciorem ornatum è sententia Quintiliani, nec alii, nec ipsius Josephis scribendi ratio vel modus respuat. Dedi supra hujus exemplum ex Adelphis Terentii, nunc etiam exemplorum numero & pondere adversarios urgere statui. Primum autem exempla petentur è Terentii Fabulis, ubi quis iratus vel indignans in hanc invehitur hyperbolem, cum primum cœperit intumescere, aut indignari.

* Sic Parmeno contra Gnathonem Parasitum cum sic dicat, *Ex homine hunc natum dicas?* Cum bellua scilicet comparare vult. Laches iratus senex sic uxorem suam alloquitur,

Tu inquam, mulier, quæ me omnino lapidem, baud hominem, putas. Hecyr. Act. II.

& mox, Phidippus uxorem Myrrhinam iisdem propemodum verbis,

* Eunuch Act III.

*Vir ego tuus? tu virum me, aut hominem
adeo esse deputas?*

*Nam si utrumvis horum, mulier, unquam tibi
visus forem,*

Non sic ludibrio tuis factis habitus essem.

Hecyr. Aët. III.

An ergo nesciebant uxores, utrum vel Laches vel Phidippus essent viri vel homines? Mores itaque hæc spectant verba, vel hominum qualitatem. Plenus ferè hujusmodi locutionum est M. T. Cicero in Orationibus. Libro III. actionis in Verrem, dixit, *contempsit siculos, non duxit homines.* Libro IV. de ipso Verre, *mirari solebam, istum in his ipsis rebus aliquem sensum habere, quem scirem nulla in re quidquam simile hominis habere.* Nec non Libro V. *Vir accumbebat nemo, præter ipsum & prætectatum filium.* Tametsi rectè sine exceptione dixeram, *virum, cum isti essent neminem fuisse.* Denique haud multò post, *Cum homine enim crudeli nobis res est, an cum fera atque immani bellua?* Et in M. Antonium Philippicâ tertiâ. *Hunc igitur ego consulem, hunc civem Romanum, hunc liberum, hunc denique hominem putem?* nec magis mulieri parcat, nam in oratione pro A. Cluentio, de ejus matre sic inquit, *cujus ea stultitia est, ut nemo hominem; ea vis, ut nemo fœminam; ea crudelitas*

crudelitas, ut nemo matrem appellare possit. Mox, eo jam denique adducta est, ut sibi, præter formam nihil ad similitudinem hominis reservarit. Nec dissimile Flaviano εἴ γε ἀνδρα λέγειν χρὴ est istud ex divina Philippica, II. Veruntamen homines quamvis in turbidis rebus sint, tamen si modò homines sunt, interdum animis relaxantur. Atque hæc sunt exempla eorum qui malos quosdam, vel pro malis acceptos, non homines esse existimant. Transeo jam ad alios qui bonos ac præclaros viros, ob id ipsum, non verentur inter Deos collocare, atque sic per audaciorem quodammodo hyperbolen, majori quoque laude celebrare. Utriusque rei exemplum hic M. T. Ciceronis sermo complectitur, in Oratione pro Q. Ligario; *Hæc nec hominis, nec ad hominem vox est: quâ qui apud te C. Cæsar, utetur, suam citius abjiciet humanitatem, quam extorquebit tuam.* Hinc notum est proverbium, ^a *Homo homini Deus, & vice versa, ^b Lupus homo homini, non homo; quom qualis sit non novit,* apud Plautum. Græcum Oraculum de Lycurgo Spartano sic representat Herodotus Lib. I. c. 65.

^a Ηκεῖς ὦ Λυκόεργε ἐμὸν πόλιν πόλιν αἰὲν,
Ζῶνι φίλῳ, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἥσε θεὸν μανθίσσομαι ἢ ἐκ' ἀνδρα.
^b Ἀλλ' ἐτι καὶ μάκρον θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόεργε.

^a Cæcilianus apud Symmach.

^b Plaut. Aſinar. Act. II.

De quo oraculo sic olim apud Plutarchum in
 vita Lycurgi legeram; quod etiam ad hæc
 exempla attinet, πρῶτον ἀπεδήμυσεν εἰς θελοῦς
 καὶ τῷ θεῷ χρησάμενος καὶ δύσας, ἐπανήλθε τὴ δια-
 βόητον ἐκείνον χρησμὸν κομίζων, ὃν θεοφιλῆ μὲν αὐ-
 τὸν ἢ πυνδία προσεῖπε, καὶ θεὸν μάλλον ἢ ἄνθρωπον.
 Hinc apud Suidam legas, ὃν καὶ θεὸν ἢ πυνδία
 προσηγόρευσε. Equidem, quantum videre li-
 ceat, non minùs decantatum fuit illud oracu-
 lum inter priscos illos Hellenas, quam est hoc
 de nostro legislatore apud Christianos testimo-
 nium Flavianum.

Vel solus M. T. Cicero talium exemplorum
 fasciculum nobis suppeditare possit. Ea vero
 in duo genera distribui possunt. Quorum
 primum est, ubi Cicero rectâ viâ atque apertè
 aliquem *Deum* appellat; alterum verò, ubi cu-
 jusdam virtutem, consilium, vim aut gloriam
Divinam muncupat, aut aliquid *Divinitus* fa-
 ctum esse ab eo asserit. Exempli prioris gene-
 ris hæc sunt. De P. Lentulo Oratione ad
 Quirites post reditum, *P. Lentulus consul, pa-
 rens, Deus, Salus nostra vita.* De Quiritibus
 ipsis in eadem oratione, *Lumenque vestrum
 aequè mihi gravè, & sanctum, ac deorum im-
 mortalium in omni vitâ futurum.* Quæ prope-
 modum repetit in Senatu Oratione post redi-

rum, Princeps P. Lentulus, parens ac Deus nostra vita, &c. Ibidem, Ego vos universos Patres conscripti, deorum numero colere debeo. De lege Agraria contra Rullum Oratione secundâ, Hac qui prospexerint, majores nostros dico, Quirites, non eos in Deorum immortalium numero venerandos a nobis & colendos putatis? Quemadmodum etiam de Q. Metello loquitur Oratione in Pisonem, Quem ego civem meo judicio cum Deorum immortalium laude conjungo. Et de seipso in eadem oratione, mihi Populus Rom. universus illa in concione non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatemque donavit. Et Oratione pro Cn. Plancio de ejus pietate erga parentem loquens, quem veretur, inquit, ut Deum, neque enim multo secus parens liberis; Libro primo de Oratore, Equidem te in dicendo semper putavi Deum, propter facundiæ laudem. Quemadmodum etiam Libro II. de Oratore; Vide quam sim in isto genere inquit, Catule Deus, non mehercule mihi nisi admonito, venisset in mentem. Dixerat enim ille, In qua tu mihi semper Deus videri soles. Denique ex aliorum sententia sic loquitur Oratione pro Flacco. Mithidatrem, Deum illum patrem, illum conservatorem Asiæ, illum Euum, Dionysium, Bacchum, Liberum nominabant. Quæ omnes locutiones inde natæ sunt, quo-

De quo oraculo sic olim apud Plutarchum in
 vita Lycurgi legeram; quod etiam ad hæc
 exempla attinet, πρῶτον ἀπεδήμυσεν εἰς θελοῦς
 καὶ τῷ θεῷ χρυσάμυν καὶ δύσας, ἐπανήλθε δὲ δια-
 βόητον ἐκείνον χρυσὸν κομίζων, ὃ θεοφιλή μὲν αὐ-
 τὸν ἡ πῦθια προσεῖπε, καὶ θεὸν μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον.
 Hinc apud Suidam legas, ὃν καὶ θεὸν ἡ πῦθια
 προσηλόδωσεν. Equidem, quantum videre li-
 ceat, non minùs decantatum fuit illud oracu-
 lum inter priscos illos Hellenas, quam est hoc
 de nostro legislatore apud Christianos testimo-
 nium Flavianum.

Vel solus M. T. Cicero talium exemplorum
 fasciculum nobis suppeditare possit. Ea vero
 in duo genera distribui possunt. Quorum
 primum est, ubi Cicero rectâ viâ atque apertè
 aliquem *Deum* appellat; alterum verò, ubi cu-
 iusdam virtutem, consilium, vim aut gloriam
Divinam muncupat, aut aliquid *Divinitus* fa-
 ctum esse ab eo asserit. Exempla prioris gene-
 ris hæc sunt. De P. Lentulo Oratione ad
 Quirites post reditum, *P. Lentulus consul, pa-
 rens, Deus, Salus nostræ vitæ.* De Quiritibus
 ipsis in eadem oratione, *Numenque vestrum
 æquè mihi gravè, & sanctum, ac deorum im-
 mortalium in omni vitâ futurum.* Quæ prope-
 modum repetit in Senatu Oratione post redi-

rum, Princeps P. Lentulus, parens ac Deus nostra vita, &c. Ibidem, Ego vos universos Patres conscripti, deorum numero colere debeo. De lege Agraria contra Rullum Oratione secundâ, Hæc qui prospexerint, majores nostros dico, Quirites, non eos in Deorum immortalium numero venerandos a nobis & colendos putatis? Quemadmodum etiam de Q. Metello loquitur Oratione in Pisonem, Quem ego civem meo judicio cum Deorum immortalium laude conjungo. Et de seipso in eadem oratione, mihi Populus Rom. universus illa in concione non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatemque donavit. Et Oratione pro Cn. Plancio de ejus pietate erga parentem loquens, quem veretur, inquit, ut Deum, neque enim multo secus parens liberis; Libro primo de Oratore, Equidem te in dicendo semper putavi Deum, propter facundiæ laudem. Quemadmodum etiam Libro II. de Oratore; Vide quam sim in isto genere inquit, Catule Deus, non mebercule mihi nisi admonito, venisset in mentem. Dixerat enim ille, In qua tu mihi semper Deus videri soles. Denique ex aliorum sententia sic loquitur Oratione pro Flacco. Mithidatrem, Deum illum patrem, illum conservatorem Asiæ, illum Euuum, Dionysium, Bacchum, Liberum nominabant. Quæ omnes locutiones inde natæ sunt, quo-

niam ut inquit Plinius^d, *Deus est mortali iurare mortalem.* Hinc Cicero pro Ligario, *Homines enim ad Deos nullâ re propius accedunt, quam salutem hominibus dando.* Et ilud Strabonis, *ἡ δὲ γὰρ εἰρη καὶ τῆτο, ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖται θεὸς ὅταν εὐεπλετωσιν.* Hinc orti Dii Ethnicorum, atque Reges divinos honores consecuti sunt; quorum exempla infra dabo, postquam exempla alterius generis ex Cicero-
ne protulero.

De Pompeio Magno itaque hæc habemus oratione pro lege Manilia, *Cn. Pompeii divino consilio, ac singulari virtute depulsum est.* Et mox, *Tantam ne unius incredibilis ac divina virtus, tam brevi tempore lucem asserre reipublicæ potuit?* Et mox, *Est hæc divina, atque incredibilis virtus imperatoris.* Hic quidem τὸ παραδόξον τῶν θεῶν vult non ab alia quam divinâ naturâ ac virtute profluxisse. Oratione pro Flacco, *Illæ est enim Gloria divina Pompeii; & Philippicâ II.* Quid vero ille consularis vir ac pene divinus de me senserit, sciunt qui eum de Pharsalica fuga Paphum persecuti sunt. De Caio Cæsare initio Orationis pro M. Marcello, *Tam denique incredibilem sapientiam ac pene divinam tacitus nullo modo præterire possum.* De C. Cæsare Octaviano, *Philippica III. Incredibili ac divina quadam mente.* Philippicâ V.

^d Hist. Nat. lib. II cap. 7.

^e Libro X.

Divinum

Divinum adolescentem appellat. Philippicâ X.
 Incredibilis ac Divina virtus Cæsaris. Et Phi-
 lippicâ XIII. Cæsaris enim incredibilis ac divina
 virtus. De Legionibus Cæsaris Octaviani,
 Philippicâ III. laudat militum divinum atque
 immortale meritum; atque Philippicâ XIV, e-
 tiam in sententia proferenda, ubi maxime sim-
 pliciter loqui solent, laudat tamen eorum divi-
 nam virtutem. Et Philippicâ V. vocat, divinas
 Legiones. De Serv. Sulpicio Philippicâ IX.
 Nec vero flebitur admirabilis quædam & incre-
 dibilis, & penè divina ejus in legibus interpre-
 tandis, æquitate explicanda, scientia. De
 Planco Philippicâ XIII. Plancum participem &
 cujus memorabilis ac divina virtus lucem affert
 reipublicæ. De C. Pisone oratione ad Quiri-
 tes post reditum, me inquit, C. Pisonis, generi
 mei divina quædam, & inaudita auctoritas, at-
 que virtus — a vobis deprecatæ sunt; oratio-
 ne pro domo sua, Nam quid ego illa divina,
 atque immortalia municipiorum, & coloniarum,
 & totius Italiæ decreta commemorem? De Gal-
 ba Libro primo de Oratore, Equidem & Ser-
 vium Galbam memoriâ teneo divinum hominem
 in dicendo. Ergo homo est, tamen divinus.
 Ad eundem modum hæc quoque quæ sequun-
 tur dicta sunt, Initio orationis pro Domo sua,
 Cum multa divinitus, Pontifices, à majoribus
 nostris inventa sunt, tum nihil præclarius, &c.
 Oratione ad Quirites post reditum, ut intelli-

gere possitis, neminem unquam tanta eloquentia fuisse, neque tam divino, atque incredibili genere dicendi, &c. Sic etiam Libro de Oratore primo, Quo quidem in sermone multa divinitus a tribus illis consularibus Cotta deplorata & commemorata narrabat. Eodemque libro, Etsi Plato de rebus, a civilibus controversis remotissimis, divinitus est locutus. Neque de seipso istuc dicere veretur; etenim oratione pro P. Sulla hæc jactat, In quo ego tam subito, & exiguo & turbido tempore multa divinitus, ita ut dixi, non mea sponte providi. Ideoque divinam hic sibi providentiam vendicat. Huc etiam referendum præmium actionis in Verrem.

Diximus supra Reges propter beneficia quibusdam collata ab illis honores divinos ipsumque Dei nomen consecutos fuisse, cujus rei supra exemplum in Mithridate protulimus ex Cicerone. Hic etiam plura lubet addere. Cum obsideret Furius Camillus Faliscos, proditos sibi a præceptore, pueros parentibus dimisit; hunc illi Deum ideo nuncuparunt; Plutarchus in vita Camilli. [†] Τὸν δὲ Κάμιλλον, σάβηρα καὶ Θεὸν καὶ πατέρα ἀνακαλέσιντες. Pompeius M. ut scribit idem, Athenis Sacrificans concione ad populum habitâ cum abiret statim, [‡] ἀνεβίνωσκειν εἰς αὐτὸν ἐπιτετραμμένα μονόδικα τὸ μὲν ἐν τῷ τῷ πύλῃς,

[†] Aldi. Ed. fol. 42.

[‡] Aldi. Ed. fol. 107.

Ἐφ' ὅσον ὢν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσούτον εἶ θεός·
 τὸ δ' ἐκτός,
 Περσεύειν μὲν, Περσεύειν μὲν, εἰδομέν, περὶ μὲν
 πομῶν.

¹ Iidem Athenienses, teste Plutarcho, Demetrium & Antigonum propter exactum Demetrium Phalerea, non solum Reges, quod nemini ante successorum Alexandri M. fecerant vocaverunt, sed etiam σωτήρας ἀνέγραψαν θεῶς. Hæc quoque habet Plutarchus de Dione Syracusano, quem propter restitutam non semel Rempublicam, & à Tyranno Dionysio recuperatam, hoc nomine decorârunt. ² ἀνὴρ, inquit Plutarchus, οὗτος τὸ ἀχρεαδίητος, ἐκλίετοθεν τὸ πῶς δὸν, ἢ συρρακισίων ἰσχυρὰ καὶ τραπέζας, καὶ κρατήρας ἰσάντων, καὶ καθ' ἑξ γένος, περὶ γένους τε βαλόντων καὶ περὶ πομῶν, ὡς περὶ θεὸν καλῶν. Atque iterum ³ τὸ μὲν Δίωνα, σωτήρα καὶ θεὸν ὀνομαζάντων. Milites Romani Siccium Dentatum propter navatam fortiter & feliciter ipsius ductu operam, Patrem, Servatorem, & Deum appellant, apud Dionysium Halicarnassem, Libro X. Virgilius, Cæsarem Augustum servatorem suum, eodem verbo in carmine celebravit.

¹ V. Demetrii, edit. Ald. fol. 285.

² Dione fol. 313.

³ Fol. 316. i

*O Melibæ, Deus nobis hæc optia fecit.
 Namque erit ille mihi semper Deus; illius
 eram
 Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.*

Hinc Menecrates Medicus se *Jovem*, Empedocles *Deum* apud Agrigentinos professus initio *κατασκευῶν*, quod exhibet Diogenes Laertius, & exagitavit Tertullianus Libro de Pallio. Neque ab hujusmodi locutionibus abstinent Christiani ipsi, qui non minùs ac Judæi religionè distinentur, ne nomen illud vilifaciant. Antonius Augustinus, Venetorum legatus ad Cæsarem Maximilianum oratione quam exhibet * Guicciardinus, profitetur rempublicam Venetorum colere ac venerari Cæsarem, & ut *Deum* respicere. Sed & Paulus Jovius, Matthiæ Corvini, Regis Hungarorum epitaphium profert, in quo non minoribus ille laudibus effertur. Sic autem est,

*Corvini brevis hæc urna est, quem magna fa-
 tentur
 Facta fuisse Deum, fata fuisse hominem.*

Ecquid audacius fingi possit? nemo tamen a Christiano hoc fuisse scriptum negabit; præ-

* Lib. 8.

istis quidem nihil est Testimonium Flavianum. Sed nequis mihi novum hoc esse objiciat, aliquot etiam antiquissima adjiciam, quorum primum erit ferè ætate par testimonio nostro. Nam sic de Peregrino loquitur Lucianus, in vincula propter Christianismum, fictum tamen conjecto; καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκείνοι ἡτοῦντο. Quid jam audio? hocine stolidum gloriæ animal Christianos ut Deum existimasse? factum id tamen est, aut factum putat Lucianus, qui hanc hyperbolen audacem nimis non putavit. Sed neque alii inter Christianos hanc hyperbolen nimis duram esse existimârunt. Hæc dixit Gregorius Nazianzenus de beneficiis a Deo in Christianum collatis; ὁὖν, inquit, ἡμέας θεῶ, συγκληρονόμον χρεῖσθαι, πολήτας εἶπω, καὶ θεὸν αὐτὸν. Quin & Hieronymus, Huetio indice, hominem jubet fieri *Deum* ut mentiri desinat, omnem quippe hominem esse mendacem; & cum *Deus* fuerit effectus & defierit esse homo, tum & mentiri desitutum. Quid jam dicam? nisi tritam esse hanc hyperbolen, ut magis etiam Oratoribus atque Poetis esse condonanda videatur. Q. Horatius; *Palmaque nobilis Terrarum Dominos evebit ad Deos*. Ne quid hîc de Plautino dicto afferam, & *Humanis Jovibus*, eo quod sit dictum minis comicè, quia Parasiticè; ut

¹ Orat. XVI. περὶ φιλοπονήας, pag. 253.

& illud

& illud Plautinum. ER. *Ut sacrifices.* HE.
Cui Deorum? ER. *mibi Hercle! nam ego tibi*
nunc sum summus Jupiter. Quemadmodum e-
 tiam in Asinaria ^a ille alter dixerat,

— *Siquidem mihi statuam & Aram statuis,*
Atque ut Deo mihi hic immolas bovem: nam
ego tibi Salus sum.

Ut scilicet quos miramur, aut quibus indige-
 mus, iis vota tanquam Diis nuncupemus.
 Hinc etiam Terentianum illud,

** Laudarier te audit libenter, facio te, apud*
illum Deum.

Nec non & alterum istuc ex eodem, quod
 etiam est Plautinum, nam in Curculione dixit
 quidam, *Deus sum, si hoc ita est.*

Verum enim ut tandem aliquando finem a-
 liquem huic argumento ac modum orationi
 statuam: certum id quidem est, τὸ θεοῦ ὄζον τῶν
 ἱερῶν in qualicunque demum id extaret homi-
 ne, semper effecisse ut vulgus aliquid in eo
divinum inesse suspicaretur. Cujus opinionis
 aliquod hic instantias subjiciam. ^a De Fabio
 Maximo cunctatore sic Plutarchus, ἢ γὰρ πρὸς τὸ

^a Capteiv. Act. IV.

^a Act. III.

^a Adelph. Act. 4.

^a Vita Fab. Max. Aldin. ed. fol. 58.

μάχης φαείας δειλία καὶ ψυχρότης λεγομένη, μίτ' αὖ τὴν
 μάχῃ ἐνθὺς, ὅτε ἀνθρώπινον ἰδὼν λοῖσμός, ἀλλὰ
 θεῖον τι χεῖμα ὀχνοίας καὶ δαιμόνιον ἐκ τοσούτου τὰ
 μέλλοντα προσεφμήνης, ἃ μάλιστα ὡς πῶς τοῖς πᾶ-
 ρασι. Nec aliter Appianus de Hannibale ipso:
 ὅς, ὡς ἐν βαρβάρῳ τε καὶ τεθηπόσιν αὐτὸν, καὶ δὲ
 ἄμφω δ' ὡσαμύνοις ἀπαλᾶσθαι, τὴν ἰδιότητα καὶ τὴν κόμην
 ἐνῆλλασι, σιωπῶντες ἐστῶσάσμεναις ἐπινόαις, καὶ αὐτὸν
 οἱ κελτοὶ περὶ ὅντα τὰ ἔθνη, πρὸς ὅτις ὁρῶντες, εἴτα
 νῆον, εἴτα μεσαιόλιον, καὶ σιωπῶντες ἑτέρῳ ἐξ ἑτέρου,
 θαυμάζοντες, ἰδὼντες θεοτέρας φύσεως λαχεῖν. Sed
 neque Philosophi ab hac opinione liberi erant,
 de Pythagora enim ita scriptum est, καὶ αὐτὸν οἱ
 μαθηταὶ δόξαν εἶχον περὶ αὐτῆς, ὡς εἴη ἀπὸ πολλῶν ἐξ ὡσ-
 ἐρέων ἀφικμένη. Quæ verba sunt Diogenis
 Laertii, neque aliter^a Porphyrius; quem con-
 sulere præstat, quam ejus verba describere;
 quod observare non neglexit^b Lucianus, Θεός,
 ὃς βροτὸς τις εἶναι φαίνεται. Neque Ælianus in va-
 ria Historia; & post Porphyrium^c Iamblichus,
 horum quoque meminit, ut minùs utique mi-
 rum videatur. Si ejus discipuli sententias
 magistri vocarent θεῶν φωνάς, ut testatur Dio-
 genes Laertius & Philostratus apud^d Suidam.
 Quamobrem non modò hujus exemplum vi-
 ros sapientiæ laude celebratos pro diis habitos
 a rudiori vulgo vel disciplinæ suæ sectatori-

^a V. Pythag. p. 189.^b De Vit. Pythag.^c Vit. Auction.^d V. πρὸς Ἰωάννην.

bus, fed & Zamolxis, Abaris, Orphei, Lini, aliorumque declarant. Dicent fortasse hæc omnia vetustatem illam redolere, quæ id quod nesciebat, omne *Divinum*, existimabat; quasi vero non ipse Plutarchus, Syllæ Dictatori tribuat *Θειότητα*, verba ejus hæc sunt, "ταῦτα μὲν εἰν ὡς τὸ Θειότητι, τὸ δὲ ἄλλον ἴσμεν, ἀνόματος τις ἔοικε γεγονέναι καὶ εὐχάρου πρὸς ἑαυτὸν. Quod si bene memini, Philostratus Apollonium Tyanæum, ἔρπον ὡς ἀπόζων ποιήσω, vel à se vel a Damide Apollonii socio, deprehensum fuisse naturæ supra humanam excellentioris participem asserit. Si bene inquam memini, neque enim nunc licet librum consulere, at vero si hoc verum non fuerit, tamen verum est, Eunapium Iamblichō *Θειότητα* ascripsisse, quem etiam vult fuisse ὡς ἀπόζων ποιήσω. Neque certe alia mens fuit Tiberio, cum audivisset de Christi miraculis, atque ad senatum retulerit, ut in Deorum numero collocaretur. Nam cum credere nollet eum esse hominem, qui tam incredibilia posset efficere, dubius igitur mentis inter Deos collocat. Neque alia erat ratio illorum Lystrensiū, qui Paulo & Barnabæ tanquam Jovi & Mercurio vota nuncupare voluerunt. Neque novum hoc erat, eum, qui pro mortuo fuerit reputatus, iterum verò statim apparuerit, tanquam Deum ab

^a Plut. Sylla, fol. 150.

Ethnicis existimari; *Epidium Numcinonum*, inquit^x Suetonius, *ferunt olim præcipitatum in fontem fluminis Sarni; paulo post cum cornibus extitisse, ac statim non comparuisse, in numeroque Deorum habitum.* Idem, aut prorsus simile de Zamolxi refert^y Herodotus. An non igitur Josephus, qui ad Græcos scripsit, usurpare potuerit schema in oratione, ac sententiam illis prorsus familiarem, ac suæ ætatis hominibus usurpatam; ut sic Ethnicos alloquens, dicta Ethnicorum imitaretur, usurparetque sententias? Sed & ipsi Ethnici a Tiberio Cæsare edocti, jamdudum fortasse bene de Christo sentire potuerunt; quem sciebant solius senatûs intercessione abfuisse, ne colerent ut Deum.

Licet ista satis fuerint ad os cujuslibet quantumvis fastidiosi opprimendum: ne quid reffet subterfugium, etiam aliquid reponam illis, quæ affert, ut objectionem supra factam stabiliat Tan. Faber. *Judei enim, inquit, ne suspicabantur quidem, Messiam seu Christum fore Deum, sed præstantissimum aliquem principem ex semine Davidis.* Atque hîc iterum primum illum videmus errorem eorum, qui ex ista sententia putant asseri Jesum fuisse Deum, quia dubitans Josephus dixit, *ἐστὶ ἀνθρώπου αὐτῶν λέγουσιν*; quæ mirantis vox est potius, quàm

^x De Clar. Rhetor. cap. IV.

^y Lib IV. cap. 95.

asserentis.

afferentis. Utcunque verò hæc sint intelligenda; esto sane, ut quidam Judæorum non usque adeo in arcana vaticiniorum penetravissent, non tamen omnium erat ista sententia. Quin etiam, si quosdam Saduceos, aut Sacerdotes ab eorum partibus stantes excipias, necesse est, ut contrarium potius plebem saltem Judaicam aut ipsos scribas sensisse fateamur. Porro infelix omnino fuit Faber, qui hoc e Matthæi cap. XXII. 42. conatus est probare, quod vel ad rem suam nihil facit vel contra se. Judæos enim expectasse Messiam qui esset Filius Dei, & hic locus probat, licet Pharisæi Christi respondere objectioni nequiverint, vel quod ego potius censeo, noluerint; atque multi alii, quales sunt isti loci Mat. XXVI. 63. Johan. I. 49. Filius autem Dei non minus esse Deus credebatur, quam Regis cujuslibet filius est Rex, ubi Pater eum Regni sui participaverit, cum hac tamen differentia, Dei filium ipsum fuisse semper Deum. Deus enim esse nequit, qui aliquando non fuit.

Agnosco Tryphonem Judæum, attestante Justino Martyre in Dialogo quem cum ipso habuit, in alia fuisse sententiâ, cum diceret, *καὶ γὰρ πάντες ἡμεῖς τὸ χεῖρον ἀνθρώπων ἐξ ἀνθρώπων προσδοκῶμεν γινώσκειν, καὶ τὸ ἥλιον χεῖσαι αὐτὸν ἐλθόντα.* Sed quid inde conficias? certè nihil aliud quam Judæos quosdam urbe dirutâ mutavisse sententiam. Longè alia illis mens erat aliquot

aliquot ante Christum natum annis, cum famam de Rege magno venturo per orbem sparsissent, editis nomine Sibyllarum carminibus, quæ Deum regnaturum esse prædicerent, quale est hoc, Lib. II. circa fin.

Τότε δὴ βασιλεία μέλινῃ

Αθανάτῃ βασιλῆϊ ἐπ' ἀνθρώποισι φανείταί.

Qui versus, cum reliquis huic proximis * M. T. Ciceroni visus est, ut ipse significat; nequit autem aliter explicari quam de Deo venturo, ideoque Tryphonis opinioni contrarius est. Neque fanè aliunde peti possunt vel origo, vel intellectus eorum, quæ Virgilius de Vatis Cumææ ultimâ cecinit ætate, nam eum quidem Regem futurum esse Dei filium, vel hic versus indicat, quem nemo aliter possit intelligere,

Chara Deum soboles, magnum Jovis incrementum.

Ridet Eusebium Tan. Faber, adeò illi inventaratum est odium contra omnia de Christo testimonia, quoniam istam Virgilii Eclogam de Christo explicet; ipse potius ridendus, qui aliter explicari posse credat. Aliò quidem hoc Vaticinium ipse transfert Virgilius, sed præter ejus auctoris mentem à quo illa mutuatus est. Quem quidem Vatem Cumæam fuisse credit; sed qui non alius esse possit

* In Catilin. III.

quam Judæus, qui istæ vaticinia ex priscis
Vatibus desumpta cecinerit.

Ne quis vero in posterum a nobis postulet,
undenam ista Virgilius hauserit, vel tam fa-
miliare cum Judæis commercium habuerit, ut
ab illis fieret arcanorum particeps, hoc adjici-
am. Quod nequis me accuset nimium per-
vagari, intra meos me limites continebo, at-
que ex Flavio Josepho potissimum comproba-
bo. Herodes Magnus, Rex Judæorum Romæ
designatur C. Domitio Calvino II. & C. Affi-
nio Pollione. Iste Pollio factus erat tunc
temporis Herodi amicissimus, erat enim ut
narrat Josephus Lib. XV. cap. 13. *Τῶν μάλιστα*
αρεσδασάντων πρὸς τὴν ἡγεμονίαν quippe, quod
ei filios suos Herodes, Alexandrum, & Ari-
stobulum, ex Mariamne dilectissima conjuge
susceptos, commiserit hospitio excipiendos.
Apud eum longo fatis temporis intervallo vi-
xerunt, ut disciplinis instituerentur liberali-
bus, quod etiam testatur idem Lib. XVI.
cap. 1. Iste autem Pollio, negotio de reducen-
do in urbem Alexandriam Ptolomæo Rege ex
mente Sibyllæ, *non interfuit solum sed præfuit*,
ut me docet ^b M. T. Cicero. Tunc enim longè
latèque personabant ista Vaticinia Sibyllina.
Habemus itaque Pollionem Sibyllinorum car-
minum plenum; quique ad eorum mentem ne-

^b Epist. VI. ad Lentulum.

gotium peregerit maximum. Habemus etiam domi ejus juvenes duos regios, & quidem Judæos cum pædagogis instituendos, in quorum libraria supellectile carmina Sibyllarum a Judæis composita defuisse, vix adducar ut credam. Sed & tunc cautum erat à Judæis Alexandrinis, ut ubique carmina ista spargerentur, quosque, ut magis auctoritate pollerent, sub ementitis Sibyllarum nominibus venditabant. Erant autem istæ carmina ut vaticiniorum apud Judæos receptorum commentarii. Quamobrem cum Virgilius in Pollionis familia his quoque temporibus, quibus ferveret negotium Sibyllinum, fuisse videatur, natusque Pollioni filius Saloninus; quid mirum si Virgilius huic puero istos Sibyllæ versus censeatur accomodare voluisse.

Quoniam vero in eo sum, ut etiam gentiliū scripta antestari necesse sit, ad priscam Judæorum fidem & opiūiones cognoscendum, cum adeo sint iniqui hujus ætatis Judæi, ut ea omnia penitus negent atque rejiciant, quæ sibi damno esse, & a Christianis in rem suam conferri vident, licet a patribus suis olim sanctissimè sint recepta; adjiciam his testimonium Chalcidii Platonici, *Sane notanda est, inquit, alia sanctior & venerabilior historia, quæ perhibet de ortu stellæ cujusdam, non morbos mortesque denunciantis, sed descensum Dei venerabilis ad humanæ conversationis, rerumque*

mortalium gratiam, quam stellam cum nocturno itinere suspexissent Chaldaeorum profecto sapientes viri, & consideratione rerum caelestium, satis exercitati, quasisse dicuntur recentis Dei ortum; repertaque illa majestate puerili, venerati esse & vota Deo tanto convenientia nuncupasse. Evangelicam sane narrationem! sed quid, an ergo hunc esse Platonicum negabimus? quasi non sit de Dei descensu Platonis dogma. Deum certe Plato ipse, Deum, inquam ipsum quem maximè coli volebat, descensurum pollicetur. In secundo cum Alcibiade Socratis dialogo, promittit philosophus discipulo. *Aliquem venturum esse, qui eum doceat quomodo sit precandum; & roganti quis esset ille, aut futurus esset tantus Doctor, respondet Socrates, εἰς ἐσιν ὃ μὲλ' ὅρι' σὲ, & mox ἀλλὰ μὲν καὶ κενὸν θαυμαστὸν ὅτι ὅρι' σε περιθυσίαν ἔχῃ.* Quæ omnia de alio præterquam de Deo nequeunt ullatenus intelligi. Et nisi Platonem hæc ex Judæis hausisse dicamus, omnem prorsus humanam sapientiam istud dogma superabit.

VIII. ἮΝ ΓΑΡ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ἜΡΓΟΝ ΠΟΙΗ-
ΤΗ' C. Sic legunt omnes tum græci tum latini co-
dices, præter unum Vossianum antiquæ ver-
sionis qui omisissis præcedentibus hæc ita vertit,
Hic erat mirabilium operum effector. Quasi le-
gisset in suo codice interpres, εἶτ' ὡς ποιοῦ-
ξων ἔργων ποιητής. Malo tamen hic vulgatam
lectionem sequi, ea de causa quam supra pro-
tuli.

tuli. Nègent fortasse sic loqui potuisse Josephum; sed quid eum a veritate agnoscenda commoveret? an quisquam magis infensus Jesu Christo esse potuit quam ipsi Sacerdotes primarii, & Pharisei, qui eum Pilato traderunt in cruce perimendum. Hi autem non negabant Jesum miracula fecisse. ^cΤὶ ποιεῖ μὲν; inquit, ὅτι εἶπεν ὁ ἄνθρωπος πολλά σημεῖα ποιεῖν. Nemo igitur inter Judæos id tunc pernegabat, Jesum fecisse mirabilia opera, cum & Pharisei, & Judæorum Pontifices, id agnoscerent. Si autem Josephus de hac re dubitavisset, multi illum ab hac opinione revocassent. Tuti ergo sumus a sensu, potuisse Josephum agnoscere Jesum multa mirabilia opera fecisse. Quamobrem potius ad cognoscendum Stylum transeamus. Ποιητῆς vox est propria & signata, ut exemplis non indigeat: restat ut ἐρεῖα θαύματα miracula significare in Josephi scriptis demonstremus. Illa quæ de Mose scripsit sunt his rebus aptissima Lib. II. cap. 5. De Mose Rex Pharaon inquit, ^dτὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ θαύματα ἀναφέρον, πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδούτοις πείθεσθαι. Quin & σημεῖα vocantur ἐρεῖα. Paulo enim antè Deus sic Mosem alloquitur ^eκαὶ εἰάν τις μὴ λόγων, πειθῶ παρῆξεν, εἰάν τις ἐρεῖων, ἰσχυρῶ χρηγήσεν. Ista enim ἐρεῖα sunt σημεῖα ut passim loquuntur Evangelistæ. Sic

^c Johan. XI. 47.^d Pag. 62, B.^e Pag. 60. G.

etiam postea ait, *περὶς ἐν τῷ αἰσθητῷ ὁρῶν ἀμνηστίας*
ὁ βασιλεὺς. De Elifæo dicit, *θαυμάσιον ἔστι καὶ αἰσθη-*
τὸν ὁρῶν ὅτι τὴν περὶ τῆς ἐπιστάσεως ἐπέδειξε. Atque
 hæc sufficiant ad phrasin istam extra dubium
 collocandam.

IX. ΔΙΔΑΨΚΑΛΟC ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΩΝ Ἡ-
 ΔΟΝΗ Τ' ΑΛΗΘΗ ΔΕΧΟΜΕΝΩΝ. Qui hanc
 periocham suppositionis insimulant hæc ver-
 ba vocant, *tristem & putidam elegantiam.* I-
 istam tamen elegantiam non negligit alibi Jo-
 sephus, sed usum esse loquendi modum passim
 ostendit, & quidem adeò sæpe, ut nihil su-
 præ. Effecit enim ut bene de tota primò sen-
 tirem periocha, & ut pleniorẽ ejus cogniti-
 onem adipiscerer incitavit. Quo tandem fa-
 ctum est, ut qui olim nimium Fabro, aliisque
 Testimonii adversariis crederem, nunc sim fa-
 ctus pro virili defensor, atque despiciam illo-
 rum cum temeritate arrogantiam, qui nullis
 productis testibus, volunt tamen ut tanquam
 jure constituta judicia suas admittamus sine
 ratione conjecturas, factasque pro lubitu censu-
 ras. Ut ad nostram verò sententiam redea-
 mus, stylum illa Josephi & orationis sonum
 cum primis refert, ut nihil magis aptum sit
 natum ad cognoscendum Testimonii auctorem.
 Hanc itaque simul & per partes examinare
 juvat.

X. ΔΙΔΑΪΣΚΑΛΟC. Jesus ille Naveci filius, Mosis alumnus ac successor, ipse magister Hebræorum sic suo loco nuncupatur, nempe Lib. III. cap. 2. ^β καὶ μωϋσῆ διδασκαλον τῷ πρὸς θεόν δισκεΐας πεποιημένον. Quibus simile est quod extat Lib. XVII. cap. 14. ^β τοιαύτης κακίας διδασκαλον αὐτῷ γρόμνον. Plura in re non valde necessaria referre supersedeo. Sic de Jesu loquitur Nicodemus, ipse non magis fortasse Christianus, quam Josephus, ^ι οἶδα μὲν ὅτι ὑπὸ θεῷ ἐλήλυθας διδασκαλῶν.

XI. ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΩΝ ἩΔΟΝΗ Τ' ΑΛΗΘΗ ΔΕΧΟΜΕΝΩΝ. Ecquid similis possit afferri, quam quod ex eodem Libro, ac capite, scilicet XVII. cap. 14. sum allaturus, αἴτιον δὲ ὡς τῶν ἀνθρώπων τὸ ἠδονὴ δεχομένον τῶν λόγων σου τῷ φερεγγύῳ τῷ μορφή. Res est quoad Josephum admodum similis, loquitur enim de falso Alexandro multos ad partes suas attrahente. Ubi nam vero sunt illi, qui jam hoc triste ac putidum aut inelegans dicent? sed ampliemus usque judicium: si enim causa nondum sit probata, aderunt jam plures testes non minus fide digni. Hæc enim insunt Lib. XIX. cap. 2. ^α ὅτι μὲν τοιέτοις ἐχρητο τοῖς λόγοις, καὶ τῷ βασιλῶν ἠδονὴ δεχομένων, καὶ ὅποσοι τῷ ἰππέων παρῇ. Nec minus apta sunt quæ leguntur Lib. XVIII. cap. 1. ^ι καὶ ἠδονὴ γὰρ τῷ ἀκράσει ὡν

^α Pag. 75. A.^β Pag. 612. D.^ι Johan. III. 2.^β Pag. 666. C.^β Pag. 616. E.

λίτοιεν ἐδέχοντο. Quibus adjungas & hæc è Lib. eodem cap. 4. quod quidem caput nostram periocham continet. ^m Γυμνῶντες τὰς σφαγὰς, ἡδονῇ δέξιας τὸ θάνατον ἔλεγον. Et hæc quidem periocham proxime præcedunt. Antequam vero caput illud deferam, aliud etiam hujusmodi locutionis exemplum proferam quod istam periocham sequitur & imposturæ suspicionem omnino diluet, nempe hoc, ^a καὶ δεχομῆς τὴν ἐκείαν ἡδονῇ. Josephus hic sanè, ut mihi videtur, quasi deditâ operâ periocham de Jesu Christo utrinque munivit, eaque indidit monumenta, quibus foetum suum quilibet agnosceret: quasi ipse prævidisset, olim tanquam ὑπόκλητον iri suspicatum.

XII. ἩΔΟΝΗ. Familiare hoc verbum Josepho & fere proprium, nisi dicam eum id à Demosthene mutuatum esse. Etenim affirmare ausim, nullam locutionis speciem sæpius à Flavio fuisse usurpatam. In prioribus libris Archæologiæ multas præpositiones huic voci dedit comites: in posterioribus verò, solam plerumque ponit. Rariùs, idque bis, aut ter cum aliqua præpositione. Quandoque utitur τὰς καὶ, ut Lib. I. cap. 18. οἱ ἡδονῆς συνάψαντες συγγῆμαι. Quandoque præponit εἰς, ut Lib. III, cap. 4. εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν. Est ubi ἐν adhibet, ut Lib. XI. cap. 4. ἐκ ἧς ἐν ἡδονῇ τοῖς

περὶ αἰῶνος ἔθνεσιν. Est ubi ἐπὶ, ut Lib. XVIII.
 cap. 5. καὶ ἐφ' ἡδονῇ τὴν ἀληθείαν, & ejus libri
 cap. XI. idque bis, pag. 642. E. & pag. 643.
 F. in quibusdam locis apponit καὶ, ut Lib. XVI.
 cap. 16. de Herode loquens, καὶ τὸ μὲν ἐν κατὰ
 ἡδονῇ τὸ πάντων ἡδονῶν ἡρώδης ἐλάμβανεν. Addit
 etiam πρὸς, ut Lib. II. cap. 3. πρὸς ἡδονῇ ὑπερ-
 φέρων. Quorum omnium plura sunt exempla,
 quæ jam prætereo; illa enim parum ad rem
 faciunt. Attamen observandum est, rectius
 hic legi cum vulgatis exemplaribus ἡδονῇ, quam
 σὺν ἡδονῇ, prout in Codice Cæsareo, & apud
 Eusebium in Historia Ecclesiastica & Zona-
 ram. Nam fanè hæc duo nunquam, quod
 meminerim, in totis Archæologiæ Judaicæ Li-
 bris viginti, nedum in cæteris Josephi scriptis
 simul juncta reperiuntur. Sed ἡδονῇ ut hic,
 in tertio casu sæpiissime usurpatur. Soletque
 Josephus similes loquendi normas adhibere, ut
 ἐρεμῇ, ὁρῇ & alias hujusmodi. De ἡδονῇ verò,
 ut hic in tertio casu quærant otiosi locos jam
 designandos, quos è pluribus selegimus, qui-
 que proximi sunt periochæ falsitatis accusatæ,
 Lib. XVII. cap. 7. pag. 591. G. & cap. 8. pag.
 595. G. mox eodem capite pag. 597. A. tum e-
 tiam cap. 9. pag. 599. B. Deinde prope pe-
 riocham nostram, Lib. XVIII. cap. 1. pag. 616.
 E. quædam etiam periocham sequuntur; Lib.
 XVIII. cap. 8. pag. 633. G. Mox in fine capi-
 tis pag. 636. D. habes ἡδονῇ φέρωντες, quod tan-
 tumdem

tundem est ferè ac *δεχομένοι*. Et mox pag. 637. C. *ἡδονῇ δεχομένους*. Libr. ejusdem capite 12. pag. 646. C. *ἡδονῇ δεχέσθαι* quæ duo exempla ad præcedentem pertinent sectionem. Denique Lib. XIX. cap. 3. pag. 671. *ἡδονῇ μὴ φέρεσθ' ἄεχθεσθαι*. In reliquis Josephi scriptis, quod ut mirum, ita nec ab instituto nostro observare alienum est, id nusquam quantum potuerim observare reperitur; quamvis sæpius interferendi non defuisset locus. Semel, idque Lib. II. contra Appionem dixit, *ἡδὲως δεχόμεθα*. Sic igitur quod illi ut putidum rejiciunt, id propter Styli convenientiam potius laudibus censeo maximis efferendum. ° Et sunt tamen qui dicant hanc phrasin Stylum ac sententiam Christianorum luculentè redolere. Sed fruantur suo judicio, ipsosque sibi sine Equite plausum concitare patiamur.

XIII. ΚΑΙ ΠΟΛΛΟΤ' Ὁ ΜΕΝ ἸΟΥΔΑΙΟΤ' ΕἰΣ, ΠΟΛΛΟΤ' ΔΕ ΚΑΙ ἙΛΛΗΝΙΚΟΤ' ΕΠΗΓΑΓΕΤΟ. Hanc dicendi formulam, & phraseos non modo sonum, sed & constructionem, ac circumscriptionem, in multis locis observat Josephus. Quosdam è multis apponam. Et primum quidem sumam è Lib. III. cap. 13, Ubi de Mose verba facit, *καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῷ ὡς ἀνθρώπων αὐτὸς δυνάμεως ἔστιν*. Huic exemplo succedat aliud è Lib. XX. cap. 2, *πολλὰς μὲν ἀνείλε, πολλὰς δὲ ζωνίτας ἔλαβεν, αὐτὸν*

° J. H. Boecler, Ep. ad J. Chr. Wagenfeilium.

τε τὸ Ἰουδαῖον ζώσαντες, ἀποπέμπουσιν τὴν κεφαλὴν
 καὶ κερμαῖζουσιν εἰς Ἱερουσόλυμα. Eiusdem Libri ca-
 pite 4. hoc reperies, καὶ συλλαβὴν πολλὰς μὲν
 αὐτῷ ἀπέκλεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. Nec
 defunt in libris de Bello Judaico huiusmodi
 phrasēs, qualis est hæc Lib. I. cap. 5. πολλὰ
 μὲν τὸ Ἀρετῶν εἰς τὸ πῶς ἀφ' ἑαυτῶν, πολλὰ
 δ' ἐπαινῶν τὸ ὑπερβαίνειν, παρῆναι δὲ ἔαδεν. Quæ sequi-
 tur instar omnium esse posset Lib. IV. cap. 41.
 ἐνθα δὲ πολλοὶ μὲν τὸ ξένων ἔμποροι, πολλοὶ δὲ τὸ
 ἀπὸ τῶν ἀπώλων. Plura possem, sed hæc suf-
 ficiant; præsertim cum phrasis sit optima,
 Quidam legunt, πολλὰς μὲν τὸ Ἰουδαίων. Phrasis
 huic simillima occurrit in Libro de Vita sua,
 † πολλὰς τὸ Ἰουδαίων ἀπέκλεινε. Huiusmodi quo-
 que multa alibi occurrunt.

XIV. ἙΛΛΗΝΙΚΟΤ' C. Omnes Ethnicos
 qui Deum verum non colebant, cuiuscunque
 fuerint gentis, quinetiam Syros, & Phœnices,
 Judæi ἑλλῆνας aut ἑλλῆνικὸς vocabant, ut ex
 Evangeliiis, & aliis novi fœderis scriptoribus
 satis patet. Eusebius hoc loco non legit ἑλλῆ-
 νικὸς, sed ἀπὸ τῆς ἑλλῆνικῆς. & in Demonstratione
 Evangelica sic constanter legisse, non periochæ
 solummodò exemplar, sed & ejus annexa pa-
 raphrasis satis ostendunt. Quædam editiones
 legunt καὶ ἑλλῆνικῶς. Utrumque rectum est.
 Quare nihil necesse est, ut quis Nicephori le-

tionem, quam sequitur Isaacus Vossius, ἀπὸ
 ἑλλωισμῶ sequatur. Frobenii lectionem tuetur
 hæc phrasis illi similis, Lib. II. cap. 23. de
 Bello Judaico * τὸ δὲ ἑλλωικὸν (περὶ) τῇ
 ᾧ τῷ ἑρατῶ τῷ ἀμύνῃ. Vulgatam lectionem
 refert quod Lib. II. contra Appionem dicitur,
 † τὸ μὲν τοι καὶ ἀλήθειαν ἐν τοῖς ἑλλωικοῖς φιλο-
 σοφῆσαντας, ἔτε τῷ εἰρημνύον ἐδὲν διέλαθεν. Ad
 eundem modum dicitur τὸ ἰσδαϊκόν, capite pe-
 riocham subsequente, || κελεύει πᾶν τὸ ἰσδαϊκόν
 τὸ ῥώμης ἀπελαθῆναι. Plura qui volet quærat
 otiosus; ad alia transeo.

Adversus hanc vocem turget & excandescit
 Blondellus, & quidem solus. Credit enim
 falsum esse, immò ipsiusmet Christi verbis &
 expressæ protestationi contrarium, cùm de ip-
 so dicitur πολλὰς δὲ καὶ ἑλλωικὰς ἐπηγάγετο.
 Quos enim gentiles, inquit, si unam Syrophæ-
 nissam, cujus filiam sanavit excipias, conver-
 tisse legitur? His alia quædam addit de mu-
 liere Hæmorrhœousa, quæ tanti non sunt, ut
 vel exscribere vel respondere sit necesse: cùm
 iste quidem prius Testimonium damnare volu-
 isse; deinde sui iudicii causas invenire videat-
 ur. Næ tu quidem, O Blondelle, nimis es
 iniquus in nostrum, qui ne quidem id quod ra-
 tione ac jure quoque licet, eum dicere patia-
 ris; ut quod quis vel per se, vel per alios fie-

* Pag. 797. E. † Pag. 1079. E. || Pag. 623. F.

ti curaverit, ab ipso qui curaverit factum esse pronuncietur? Sed quid verbis opus est? Quasi Iosephus non sit intelligendus prout ipse suam mentem aperit, nempe inter sectatores qui Christo partim ex Judæis, partim vero ex Ethnicis nomen dederint, quosque proinde ille sibi adjunxisse dicitur, concludi quos ipse Iosephus mox asserit ad ætatem usque suam pertigisse. Quam iniquum verò in tam paucis lineis, quibus hoc Testimonium constat, tantam expectare in his rebus ab historico scriptore subtilitatem & ἀνελευσίαν? Ut vero etiam ampliùs pateat adversarios nostros satis inclementer, ne dicam nimis atrociter, nobiscum agere, & omnia arripere etiam falsissima, quæ ad rem suam vel facere vel solummodò spectare videantur: neque tamen vel unum succedere ipsis feliciter; negamus veram esse objectionem; ideoque verum esse multos ex Ethnicis, Christo nondum passo, in ipsum credidisse asserimus.

Nam in quo numero ponemus eos Magos qui ex oriente Christum puerum adoraturi convenerant? Illosne solos qui crediderint ex gente sua putabimus? siccine viros omnium gentium sapientissimos non alios quoque populares adduxisse, nedum ut crederent voluisse? An cum Eunuchus Candaces Reginae solus suffecerit, ut religionem Christianam Æthiopiam usque transmitteret ad hanc ætatem duraturam; non etiam

etiam sufficiebant Magi, ut istam religionem suos homines, aut saltem quasdam ejus partes docerent? Mihi sane sæpius mirari subit, quorsum isti Magi Christum officiosè tantum salutarent, adorarentque, nisi ejus etiam adventum ethnicis, aut suis certe popularibus publicarent? Adeone infructuosam fuisse tantam horum peregrinationem, ut ad neminem alium hominem, præterquam istos, Christi cognitio pertingeret: sed nos hic veteres omnes deserunt historiæ: nemo est, qui doceat, quid de his tandem factum sit Magis. At enimvero, si fuerit hæc conjecturæ locus, puto me illos reperisse homines ad quos hi Magi suum præconium pertulisse videantur.

Magos è Perside venisse Clementi Alexandrino, Johanni Chrysostomo, Theodorito, aliisque permultis visum est: & hæc opinio jam omnibus reliquis antefertur; cum etiam Herodotus, Suidas aliique, Magos in Perside collocent. Adhuc verò etiam in Perside genus hominum reperio indigenarum, antiquum sane, quos nunc *Gauros* vocant. Hi quoque singularem colunt religionem. At vero de Vate aut Propheta suo, quem filium sculptoris fuisse, ac religionis suæ auctorem perhibent, multa prædicant adeò Christi natalibus, Magorumque itineri, denique omnibus illis quæ de Christo tum Magi scire potuerunt convenientia, ut ab illis Gauri edocti fuisse vide-

videantur. Nec futurum esse quemquam adeo
 pervicacem existimo, qui collatis sedulo quæ
 de his scripsit * Joh. B. Tavernerius, vivâ quod
 aiunt voce ab ipsis edoctus, cum Evangelistarum
 narrationibus de Christi natalibus, non etiam
 statim 'mecum sentiat. Habeo certè ipsum
 Tavernerium super hac re mihi fere consen-
 tientem. Hinc enim, inquit, facile judicatu
 est, eos confusam de Mysteriis Religionis Chri-
 stianæ cognitionem habere, ut & multi alii.
 Habere autem ipsos, hic docet multos ritus aut
 mores a religione Christiana satis alienos, sed
 quos etiam profitentur non a propheta suo
 accepisse, sed diu antè acceptos retinuisse.
 Hos vero Gauros esse Magorum discipulos vel
 ostendit quod refert Herodotus, Magos in Per-
 sidi fuisse & maxime horruisse animantia rep-
 tilia : quem morem adhuc isti Gauri conser-
 vasse reperiuntur. Eos autem esse semi-chri-
 stianos declarat Baptismus, & fides de Resurre-
 ctione cum aliis quibusdam. His addo, Tur-
 cos hodie quoque Christianos vocare *Gbiauros*,
 hoc est ut quidam suspicantur lingua Chal-
 daica *ܓܝܐܘܪܐ* vel *ܓܝܐܘܪܐ*, qui græce *γαιοῦροι* appellan-
 tur, Exod. XII. 19. & Esaïæ Cap. XIV. 1.
 Ubi sane nemo est qui neget verba Vatis esse
 intelligenda de Christianis. Qui autem *Gau-
 ri* vocantur a Persis, voce fortasse Turcicâ,
 nam

* Itiner. Persic. Lib. IV. cap. 8. de Gaurorum Religione.

nam & illâ plerumque linguâ loquuntur Au-
 lici Persarum, hi vero se Persicâ *Beb-*
din, ut ex * Petro Vallengi discimus, nuncu-
 pant : hoc est *Fideles*, πε-ϛες · voce, qua eti-
 am Christiani passim denotantur. Denique
 quodammodo pro me stare videtur † Hot-
 tingerus, vir in his rebus scientiæ ac peritiæ
 laude celebratissimus, cum asserat, *Christianis-*
mi primitias ex hoc ordine ortas. Unde non
pauci postea secuti Christo nomen dederint. Sed
 quid istum ego recentiore advoco, cum Jo-
 hannes ipse Chrysostomus id conceptis verbis
 asserat de Magis in Perfide primis Evangelii
 præconibus. Sic enim ille, || ὁ δὲν ἐμπίγῃ δοκῶσιν
 ἔτοι καὶ οἱ διδάσκαλοι ἡμέας τῇ ἐλπίδι. οἱ γὰρ
 ἐνταῦθα μὴ ᾤοντο ἡσυχάζειν, πολλὰ
 μάλλον εἰς τὴν αὐτῇ ἐπαρρησίασαντο, ἅτε καὶ †
 χρησμὸν τῷ πρὸς τὸν ἀγγέλου λαβόντες, καὶ τὴν πρὸς
 τὸν πρὸς τὸν μαρτυρίαν. Et alibi postea, ‡ ἅπερ οἱ
 μάχι εἶδον, οἱ δὲ ἐκκλησίας πύργοι, ἐδὲ γὰρ αἱ
 θυγατέρες αὐτῶν καλῶν. Et Homilia proxi-
 ma de Angelo loquens, qui eis postquam Je-
 sum vidissent apparuit, τὸς δὲ μάχας ἐκπέμπει τα-
 χέως, ὅμῃ μὲν διδασκάλους ἀποσέλλων τῇ Περσῶν
 χώρα.

At verò si minus hoc sit verum, non sic
 tamen causâ cadimus. Solamne illam fuisse

* Epist. II. P. II.

† Compend. Theatri Orient. Part II. cap. 2. pag. 93.

|| Hom. VI. in Mat.

‡ Hom. VII.

putabimus Syrophœnissam quæ in Christum crediderit, neque aliis è gente sua persuasisse ut eum agnoscerent, qualem ipsa summo beneficio atque insigni miraculo comperuisset? Mitto jam Abgarum Edessenorum Principem ad fidem in Christum ex ethnico conversum, cujus meminit Eusebius. Licet enim pauci hanc admittant narrationem, non tamen defunt viri docti qui eam ut veram recipiant. Aiunt quidem non esse admittendam quoniam non extet in Evangelio. Sed quid hoc ad rem? quasi verò omnia quæ Christus dixerit aut fecerit extet in Evangeliiis. An ergo mentitus est Evangelista ultimus qui asserit se propemodum infinita prætermisisse? At verò non modò hujus conversionis constans fuit traditio apud Armenos; sed & eorum ferunt * Annales, tunc primum Armenos religionem amplexos fuisse Christianam. Et an † Samaritæ illi qui feruntur credidisse pro Judæis sunt sumendi aut Ethnics? Annon potius ex Josephi sententiâ inter Ethnicos numerabimus? Sed nequis mihi dicam scribat, rogetque ut multos producam Ethnicos ad Christi fidem conversos ante ejus necem, idque cognoscatur ex probatis fidisque monumentis: eorum votis obtemperabo, modò credant ea quæ ab eo-

* Vid. Tavern. Itiner. Persic. Lib. II. cap. 4.

† Johan IV. 39.

dem Evangelistâ Johanne cap. XII. com. 20. sequentibusque conscripta sunt. Hic enim quidam Græci cupere ut Jesum visant feruntur. Hocce igitur vel animi tantum causâ, vel fidei factum fuisse comminiscemur? Utcunque tamen, nonne rectè dicuntur ἐπαγγεῖσθαι, qui animi quoque causâ curiosi ad aliquem doctorem accedunt? Pudeat tandem adversarios illa protulisse, ut nobis hanc eripiant periocham præstantissimumque testimonium, quæ partim inania, partim etiam falsa esse reperiuntur.

XV. ΕΠΗΓΑΓΕΤΟ. Quamquam quæ supra dicta sunt sufficerent, inest tamen huic voci quid peculiare: hoc enim in loco significat, *ad partes vel sectam ac consilium trahere*. Solet quoque Josephus alibi hoc verbum huic usui accommodare. Etenim Lib. XIII. cap. 22. sic legimus, * ἐκ ἀρχεμετρῶν ἀγωνίζεσθαι καὶ φῶς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφυλῶς ἐπαγγόνων. Quin etiam de falso Alexandro factionem cogente hoc verbo utitur, Lib. XVII. cap. 14. † ἀλλὰ κρήτη πρὸς σενεχθεῖς, ἰσθαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφικέτο ἐπηγάγετο αὐτὸς πῶς. Quo nihil amplius requiri possit. Nec admodum est dissimile illud Lib. XVIII. cap. 8. de Agrippâ in vinculâ coniecto, quem sic alius alloquitur, || ὦ νεανία, καταχθεῖ μὲν (εἰ τὸ αἰφνίδιον τὸ μεταβολῆς, πολλῶν τε ἔτῳ καὶ ἀθρογὰν ἐπαγγόνων τὸ τυχεῖν. Hic enim τύχη tanquam persona ad

* Pag. 461. D.

† Pag. 612. E.

|| P. 633. G.

partes

partes τῆς αἰφνιδίᾳ τῆς μελαβολῆς attrahitur, ut junctis viribus Agrippam contristent. Est ubi etiam *solicitare* significat, ut Lib. XV. cap. 4. * ὅτι πάντα καὶ τὸ Ἀντώνιον ἐπῆγεν αἰεὶ τε τῆς ἄλλων ἀφαιρεσέμενον αὐτῇ χάριζατο· de Cleopatra enim Reginâ loquitur.

XVI. Ὁ ΧΡΙΣΤΟC ΟΥΤΟC ΕΝ. Hic est ille locus qui potissimum doctos homines induxit, ut totam damnarent periocham. Quid de hoc senserit Faber, cuilibet videre præsto est; meum enim non est singula refutare, neque sane expedit. Docet enim ipsum Josephum quod scribere debuerit, parum sollicitus an suæ rationes cum illis quas habuit Flavius conveniant. Sed cum eo tempore quo Josephus Archæologiam edidit, anno scilicet Domitiani XIII. hoc est non multo ante centesimum annum Christi, ubique jam personaret Christi nomen, propter quod tam multi Nerone Imperante, tamque gravia paulò ante passi erant; satis ut puto fuit Josepho solum nomen Jesu Christi proferre, id est autem cum eo cognomine quod passim innotescebat. Nam hæc verba ὁ χριστὸς ἐστὶν ὡς nisi fallor, innuere videntur Christum satis tunc fuisse notum. Quamobrem abunde quidem Græcis satisfactum est, ubi Josephus eis ostenderit eum hominem quem nomine Christi solummodo cognosce-

rent. Ideoque ex mente Flavii Iosephi non incommodè per alteram formulam hæc explicabitur sententia: ut ita ὁ χειρὸς ἑταῦ λῶ, idem sit quod, ὁ λεγόμενος χειρὸς. Quomodo etiamnum præsentē Christo Pilatus eum appellabat, * τὶ ἐν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χειρὸν. Sic sæpè vulgo loquuntur, nomen assumptum, verène an falsò, tamen sine correctione aut exceptione efferendo. Profectò Tan. Faber id nunc culpæ videtur, quod est olim objectum quoque Pilato a Judæis Pontificibus cum titulum Crucis conscripsisset in quam Jesus est erectus, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. quod cum Judæi mutatum vellent, non tamen eorum querelis Pilatus movetur. Mansit enim in sententia. Sed neque Flavium aliter locutum esse opus est ut cupiamus: ipse se alibi explicat non minus, nec aliter quam Pilatus: cùm quod hîc scripserit per se satis intelligatur. Nam quidcunque dicant nunquam efficient, ut Judæus nequeat sic loqui, quantumvis Christi adversarius. Sed & nostri quoque adversarii loquuntur aliis in rebus non aliter ac nunc Iosephus, ut libro superiore monebamus. Optimè autem sensum huius loci intellexit Hieronymus ut ex ejus versione comparebit; vertit enim, *Et credebatur esse Christus*. Quam versionem probat & admittit Isaacus Vossius, quasi

* Matth. xxvii. 17.

in græco fuisset scriptum, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ χειρὸς
 vel, ut ipse in Testimonio describendo Vossius
 inferuit ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ χειρὸς. tametsi ne sic qui-
 dem sibi satis Vossius fecerit, quin vulgatam
 lectionem præferat. Quod ad eos verò spe-
 ctat, qui Testimonium quidem admittendum
 censent; sed hanc sententiam ut interpolatam
 tolli cupiunt; non magis isti sapiunt quam
 priores, neque eos juvant Cedreni auctoritas &
 antiquæ Versionis editio, quorum ille tantum-
 modo videatur hæc verba omittere, hæc vero
 non tantæ sit auctoritatis ut cæteris omnibus
 tum græcis, tum etiam latinis codicibus debeat
 anteferri. Quapropter nunquam his adductus
 sum ut communem lectionem horum auctori-
 tate immutare voluissem. Quid enim mirum
 est si tam celebris locus, tot doctorum manibus
 tractatus, & a pluribus exscriptus, quasdam sit
 passus in lectione vel versione diversitates?

Operæ prætium erit hic diluere quod Ta-
 naq. Faber objecit D. Hieronymo; quoniam
 id surpà cū de illo verba facerem præter-
 misi. Ait autem Faber eum doli conscium,
 emollire sua versione voluisse, sed fraudem
 eadem operâ patefecisse, quā illam obtegere
 studuit. Nostri sæculi homines, ut mea quidem
 fert opinio, eā mente priscos auctores legunt,
 ut culpent. Atque errores, si tamen errores
 quandoque sunt, notare; non ut vitare, sed
 ut ridere atque damnare possint. At verò si

fatis erit accusasse, quis innocentiam solam se tueri poterit? Sufficiat hic respondisse, istaec verba longe ante Hieronymi ætatem fuisse lecta: neque proinde sciri posse, utrum in Hieronymi codicibus, ut ille vertit, aut velut nos legimus in nostris lectum fuerit, necne. Quin etiam sæpe fieri, ut qui in aliam linguam quid vertunt, id plerumque soleant, non verbum verbo reddere; sed prout ipsi mentem scriptoris capiunt. Quod ipsum Rufino atque etiam antiquo Interpreti Archæologiae accidit, dum uterque verba hæc, *ἐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον*, vertunt, & *nomen perseverat* & *genus*. Hæc monuisse nihil opus fuit, nisi eam mihi legem imposuissem, nequid obiectum retorquere prætermitterem.

XVII. ΚΑΙ ἈΤΤΟΝ. Istac loquendi formulam in principio periodi utitur Josephus passim, tamque frequenter ut plusquam sexcenties occurrat. Aliquot hic tantum, duo vel tria exempla prælibabo. Lib. III. cap. 2. ^a *καὶ ταύτῃ μὲν τῷ μάχῃ πρῶτῃ μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς καθ' ὁλοκήσαντας αὐτῶν*. Lib. XVIII. cap. 12. ^b *καὶ αὐτοὶ, παρὰ τοὺς δ' ἡδ' ὀρεσθανοὶ, ἡ μητιὴ πρὸς ἐταξεν*. Lib. XX. cap. 2. ^c *καὶ τῶτον δὲ μετ' εὖ πολλῷ χρόνῳ ἐξ ἐπιβλήης τελευτήσαντα*.

XVIII. ἘΝΔΕΪΞΕΙ. Non memini quidem istam vocem alibi legi. Sed parum id obstat:

^a Pag. 76. B.

^b Pag. 644. E.

^c Pag. 688. A.

non enim est è singulis verbis adeò certò de Stylo judicare, ac phraseos constructionei Vox tamen ista cum sit huic significationi ac loco propria, non eget defensione; neque usum hujus vocis potest improbare Josephus cum alias voces, huic tamen cognatas ut idem denotaret, usurpaverit. Verbum enim huic nomini cognatum plerumque usurpat, ut Lib. XVII. cap. 1. ^d ὡς ἐπ' ἀσφοδεία σωτηρίας τὸς ἀδελφὸς ἐνδεδειχώς. & Libro VI. de Bello Jud. cap. 44. ^e καὶ ληστρικὰς πάντας τῶν ἀλλήλων ἐνδείκνυμύς, ἀπέκλεινε. Lib. VII. cap. 9. ^f καὶ τὸς ἄλλους ἐνδείκνυσθαι κατὰ τὸν νόμον. Libro de Vita sua pag. 1024. ἐνδείξαι μύρων ὅτι τὸς ἀνδράς, ἐκείνους μὲν δειδείκνυς εἰς τὴν ἰωιάπλω πόλιν ἔξεπεμψα. Plura exempla nolo mihi comparare. Sed ostendam quod olim sum pollicitus, scilicet scholium illud quod in Manuscripto codice legitur, qui fuit olim Peirescii, quodque produxit Henric. Valesius. Id autem vocem ἐνδείξιν huic loco maxime propriam esse ostendit. Sic verò se habet, ὅτι ἐνδείξις ἐστὶ κατὰ τὸν νόμον ὄνομα καὶ τῶν λαϊκῶν μὲν λαμβανόμεν· μάλιστ' ὅτι καὶ τὸ ὀφειλόντων τῶν δημοσίων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μεγάλων, Conferri possunt ad hanc vocem Grammatici, Harpocraton, Etymologus & Suidas, vocibus ἐνδείξις & ἐνδείκνυμι, ubi etiam Suidas Flavii citat sententiam. Photius de Josepho atque ejus cognomine Flavio differens, quod sibi ille Fla-

^d Pag. 582. C.^e Pag. 968. C.^f Pag. 973. C.

viorum, Vespasiani & Titi beneficio accepta libertate tribuebat, sic inquit, * καὶ ὁ μόνον ῥωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγράφων ἐδάμει ξενίας ὁ Ἰωσήφ. ἰάλω· καὶ τοὶ πολλῶν τῶν Φθόνων καὶ αὐτῶν βωμολόγων ἀλλ' ἐδὲ ἐνδείξιν εἰσέχθη· vox ἐνδείξις hīc minus est propria : nisi quis dicere voluerit, Photium de Josepho loquentem, ipsumque hoc Testimonium in animo habentem, maluisse vocem minùs quidem propriam, ex Josepho tamen de quo loquebatur mutuatum usurpare.

XIX. ΤΩ'Ν ΠΡΩ'ΤΩΝ ἈΝΔΡΩ'Ν ΠΑΡ' ἩΜΙ'Ν. Viros primarios aut Proceres est ubi vocat Josephus τὰς ἐν τέλει, est ubi etiam ut hīc. Cūm verò de Judæis loquitur nunquam eos vocat μελίσσας· at verò cum de aliēnis res est, hanc vocem non respuit. Ut verbi gratia Lib. XX. cap. 2. pag. 687. E. ubi de Parthorum primoribus agitur. Quod ad τὴν πρώτων attinet, habemus multas instantias, & quidem nostræ periochæ proximas. Prima esto è Lib. XIV. cap. 25. † αἱ τῶν πρώτων καὶ τῶν γῆρας τῶν αὐτῶν ἐμῆλον ἐσεαδῆ. Lib. XV. cap. 10. || ἐπανιόντων ἀπ' αἰγύπτου τῶν πρώτων. Sic enim Romanorum Primores nuncupat. Etiam Lib. XVIII. cap. 1. * ὁμοφθοῦς ἀνδρῶν τῶν πρώτων. Post periocham hæc sequuntur, Lib. XVIII. cap. 6. † οἱ τε πρώτοι τῶν τῆς δὲ ἐκλείνοντο ἀνδρῶν. Quod verò sequitur aptissi-

* Epist. CCXLVII.

† Pag. 498. F.

|| Pag. 527. E.

* Pag. 616. E.

† Pag. 625. B.

mum est, Lib. ejusdem cap. ultimo : * ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐν ἀφ' ἐκατέρωθεν λόγοι, καὶ τὸ πρῶτον παρ' ἐτέρωθεν ἀνδρῶν πρῶτον ἐπὶ δὲ ἀλλήλας τάχιστα ἢ (ὁ) βασις ἐγγύς. Epistola Petronii Lib. XIX. cap. 6. sic incipit, Δωρῶν τοῖς πρῶτοις. Izates Rex Adiabenhorum Lib. XX. cap. 2. dicitur misisse dono, † πολλὰ χρήματα τοῖς πρῶτοις τὸ ἱεροσολυμιτῶν. Denique Lib. XX. cap. 5. || οἱ δὲ πρῶτοι καὶ τιμῶν καὶ γὰρ τὸ ἱεροσολυμιτῶν. Mox etiam, * καὶ οἱ δὲ καὶ τοῖς τῶν ἀμαρῶν πρῶτοις, καὶ τοῖς ἰσθαίων. Atque hæc hæctenus : nam ut alibi sæpius, ita & libro de vitâ suâ frequentissime præ cæteris ejus scriptis reperitur : quæ autem in medium produxi, sunt satis ad stylum ejus declarandum.

XX. ΠΑΡ' ἩΜΙΝ. Parum refert exhibere quoties usurpetur ista loquendi formula, Ne tamen plane sit ἀσύμβολος quædam apponam loca, ubi eo sensu est usurpata quo hîc. Lib. III. cap. 10. † τὰς δὲ ξανθικῶν μὴ δὲ νιστὰν παρ' ἡμῶν καὶ τὸ ἑτέρας ὅτιν ἀρχή. Lib. XV. cap. 3. || καὶ τὸ (κλινοπηγίας ἐνστάσης, ἐξελὶν δὲ ὅτιν αὐτὴ παρ' ἡμῶν εἰς τὰ μάλιστα τηρεμύνη. De Bello Judaico Lib. III. cap. 25. * τὰς γὰρ ἀνθρώπους ἑαυτὰς, πᾶσι μὲν ἡμῶν, μέχρως ἡλὶς δύσεως ἀτάφως κρύπτειν ἐκρυπταν. Denique libro de vitâ suâ statim ab initio,

* Pag. 650. B.

* Pag. 692. E.

* Pag. 853. A.

† Pag. 686. E.

† Pag. 93. A.

|| Pag. 691. G.

|| Pag. 514. D.

* ὡς περ

* ὡς περ δὴ παρ' ἑκάσταις ἄλλῃ τις ὅστις συγγραφεὶς ἀπο-
θεῖς, ἔτω παρ' ἡμῖν ἢ τ' ἰερωσιῶνς μελίσσια τεκμηρίον
ὅτι γλῶσς λαμπρότητι.

XXI. CΤΑΤΡΩ 'ΕΠΗΤΕΤΙΜΗΚΟ' ΤΟC ΠΙΛΑ-
ΤΟΥ. Si quid sit quod stylum Iosepho pro-
prium, ejusque orationis colorem repræsentet,
hoc est : nam ἐπιμαῖν pro τιμωρεῖν dicere non
omnium est auctorum. Hoc autem verbum
non semel eâ significatione usurpavit Flavius,
licet vox illa, & apud eum ipsum, & apud alios
plerumque contrarium potius significare videa-
tur. Ea enim *objurgare* denotat, quandoque
etiam & *honore afficere*, prout & vox † τιμή
à quâ ἐπιμαῖν est natum, non solum δόξαν sed
& τιμωρίαν designat, atque etiā ἀνέκλιαν, quæ
propria est vocis significatio. Quo autem sen-
su *objurgare* significat, usurpat Flavius Lib.
XVI. cap. 12. || τὸ μὲ ἐπιμαῖν, ἢ φάναι γράειν τι
πρωτεῖς αὐτῷ τῆς αὐτοῦ ἀνοίγειν εἰς τ' καὶ τὸν ἡγήσατο.
Sed apud Flaviū plerumque, ut in hoc Testi-
monio idem est ac τιμωρεῖν. Habemus itaque
Lib. XIII. cap. 18. * τιμηταμύων αὐτὸν πρὸς μέτρον
τ' δίκης, πλεονῶν ἐφαρξ' καὶ δεσμών. Quin Lib. XVIII.
cap. 9. dicitur. † καὶ ἡρώδη γυναικεῶν ἀκροαταμύων
κεφοδοῶν, δίκην ταύτῃ ἐπέλιμνον ὁ θεός. Quo
vero capite Testimonium exhibetur de Christo,
statim post bis hoc verbum hac significatione

* Pag. 989. A.

|| Pag. 569. F.

† Vid. Hesych. V. τιμή & ἐπιμαῖν.

* Pag. 453. F.

† Pag. 639. B.

usur-

usurpavit. * ἐνδεῖα (λίαν θάνατον ἐπιμαῖν αὐτῷ
 κολῶς ἔχειν ἐνόμισεν. Atque mox † Μένδω ὃ Φυγῆς
 ἐτίμησεν. Adeo ut, quo tempore testimonium
 istud scripsit, hanc vocem præ aliis amâsse vi-
 deatur. Habemus vero hîc modum poenæ post
 ἐπιμαῖν quarto & secundo casu ; sed in testi-
 monio tertium subjecit, σωρῶ ἐπιτελιμηκότῳ.
 Neque desunt hujusmodi exempla ; Libro
 enim II. de Bello Judaico & cap. 15. invenimus
 || ἐπιμαῖ Φυγῆ. Rédeo ad Archæologiam at-
 que librum ipsum quo Testimonium continetur.
 Etenim Lib. XVIII. cap. 6. legimus, * καὶ τιμω-
 ρίας τε ἐπέλιμα τοῖς αἰσῶσι, καὶ ἡφίδ τὰς ἀσπίδας ἐν
 ἐκλήματι γυρομήρας. Libro vero de Bello Judai-
 co II. cap. 23. † θάνατον ἐπιμαῖντες τοῖς περὶ
 χεῖσι τῇ ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ. Denique Lib. III.
 cap. 25. || ἐαυτοῖς βίαιον ἐπιμησόμεν, id est θάνατον,
 ut sensus postulat. Sed neque ubi hoc verbum
 negligit, ibi quoque nomina aliasque voces
 cognatas, cognatæ quoque significationis recu-
 sat. Nam ἀνυπομιμήτως sic impunè significat,
 ut Lib. XVI. cap. 13. * ἀνυπομιμήτως τῇ ἡρώδῃ
 παρὰ ἄλλους καὶ φέροντες διετέλυν. In libri fine ha-
 bemus quoque ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυπομιμήτως.
 Nec aliter ἐπιμήσιν legimus Lib. II. contra Ap-
 pionem. † ἐστὶ γὰρ ἀπὸ ἀγνοίας ἐπιμήσιν ἐνέχοντο

* Pag. 622. C.

* Pag. 625. G.

* Pag. 571. A.

† Pag. 623. C.

† Pag. 797. C.

† Pag. 1072. C.

|| Pag. 790. D.

|| Pag. 852. C.

καλαλιπεῖν. Et mox ἐπίτιμον, ut * κ' θ' ἀνάλιϞ τ' ἐπι-
 τιμον εἰ ἐπχειρήσειεν. Quanquam hic legendum
 τ' ἐπιτιμον videatur : ἐπίτιμϞ enim aliud est.
 Alibi vero sæpius ἐπιτίμιον ut de Bello Jud.
 Lib. I. cap. 12. † ἐπιτίμιον τ' μελαβολῆς εἰσεπράξατο
 ὡς τ' πολέμιων ἑκατὸν τάλαντα. Et Lib. II. cap. 10.
 || μηλίοις ὃ ἤρεσεν ἐπιτίμιον τ' ἀνοίας τὰ ἀναλώματα.
 Cui respondet in loco Archæologiæ ubi hæc
 ipsa refert καλαδίκη. Denique Lib. IV. cap. 22.
 ὃ κ' τοῖς αὐτομολῶσιν ἐπιτίμιον, θ' ἀνάλιϞ ὡς. Ut ne-
 mo in posterum hæc stylo Josephi convenire
 sit denegaturus.

XXII. ΟΥ'Χ' ΕΠΙΑΤ' CANTO ΟΙΓΕ ΠΡΩΤΟΝ
 ΑΓΑΠΗ' CANTEC. Mallem cum Eusebio utro-
 bique, Isidoro, Nicephoro, Zonara & Codice
 MS. Cæsareo legere οἱ τὸ πρῶτον. Etsi postea
 non sit necesse, ut multis lectum est, hîc in-
 ferere αὐτὸν · etenim superius αὐτὸν sequi posse
 ἀγαπήσαντες existimo. At verò nequeo Eusebii
 lectionem & aliorum qui legunt ἔξ επαίσαντο
 probare : hæc enim vox nusquam in Flavii
 scriptis quod sciam compareret. Sed neque Eu-
 sebius aliter legisse videtur cùm Demonstratio-
 nem Evangelicam conscriberet, ac in nostris
 codicibus jam legatur. Cæterum formula
 τὸ πρῶτον sæpius occurrit, inter alias & Lib.
 XVI. cap. 16. * λησαὶ τ' πράχωνα καλοικέντες τισα-

* Pag. 1074. C.

† Pag. 737. D.

|| Pag. 784. B.

* Pag. 576. F.

ῥάκοντα τὸ πρῶτον, εἶτα αὖθις πλείονες, sic enim
 est legendum, Quod ad τὸ ἐπαύσαντο ἀΓαπήσαν-
 τες, plurimas hujusmodi loquendi formulas
 habemus. Sic dicitur, * εἰ δὲ λείπετε πρὸς ἡμᾶς,
 Lib. VI. cap. 10. † τιμῶντες εἰ δὲ λείπον, Lib. VII.
 cap. 2. || εἰ δὲ λείπεν ὁ θυερίζων, Lib. VIII. cap. 4.
 * εἰ δὲ ὀχλείπῃσι πρὸς τὸ ἐνερῆς, Lib. VIII. cap. 6.
 & alia hujusmodi sexcenta, quæ nunc recen-
 fere nimis esset longum. Quod ad ipsa verba
 ἐπαύσαντο ἀΓαπήσαντες: & illa quoque sæpius
 extant. Satis sit unum & alterum locum in-
 dicasse. Sic Lib. VII. cap. 10. ἀΓαπᾶν μὲν αὐτὸν τὸ
 ἀπλότην, καὶ τὸ μεγαλοψυχίας εἶλε. Quod ideo
 contuli quia hic ἀΓαπᾶν est *mirari* aut probare,
 ut & in periochâ nostrâ significare videtur.
 Quin & in ipso capite quo periocha contine-
 tur legimus, οἱ δὲ, ἐκ ἡγάπων τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ ὀρω-
 μύθοις. Non probabant quæ Pilatus fecerat
 circa aquam in urbem deducendam. Ad
 ἐπαύσαντο referantur ista; Lib. III. cap. 9.
 Pag. 90. ἐπαύσαντο τὸ λάμπειν, Lib. XV. cap. 4.
 pag. 517. A. ἐπαύσαντο μὲν ἐκείνης τὸ ὀρμῆς. Dein-
 de in Lib. de Bello Judaico habemus pag. 738. A.
 ἐπαύσαντο τὸ πρὸς ἀνιόντιον ὀρμῆς. Pag. 811. E.
 ἀρχιερεῖς ἀνεπαύσαντο. Pag. 816. F. παύσαντο
 νεωτερίζοντες. Pag. 817. B. τὸ φονδεῖν ἐπαύσαντο.
 Sed quid longinqua petimus exempla, cum &

* Pag. 187. G.

† Pag. 217. A.

|| Pag. 280. A.

* Pag. 284. A.

ipsum caput quod Testimonium exhibet plura
suppeditet. Ibi enim legimus, *εἰμὴ πάνσοφοι*
δορυδεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεία ἀπίοιεν. Et mox *καλεῶν*
αὐτὲ πάνσαδξ ἔπὶ τοῖς τοῖς *προθυμῆς.* Sic qui-
dem neque hac parte quicquam a Iosephi stylo
est recessum. Ut frustra sint, qui in istis sty-
lum aut orationis colorem desiderent.

Quod denique ad integram sententiam at-
tinet : licet phrasin sit Iosephi, eam tamen in
scholis Christianorum natam voluit esse * Boe-
clerus, atque inde ejus originem arcessendam.
Sed profectò nihil hic dicitur quod non alius
in simili negotio diceret. Quam similis est
huic Iosephi de Christo isthæc de M. Lutheri
morte Jac. † Aug. Thuani sententia ! *Ut cer-*
tatim, inquit, *cum vivum multi complexi, sic*
nec morte quidem ab ejus amore divelli potue-
runt. Quam similis, inquam ego, ratio Jo-
sephi cum Christo, & Thuani cum illo Patre
Protestantium !

XXIII. ΕΦΑ'ΝΗ ΓΑΡ ΑΤΤΟΙC. Non mo-
dò de hominibus, sed etiam de Deo ipso sic
dicit, phrasin hanc servans. Lib. VII. cap. 7.
|| *τὸς προφήτῃ Νάθαν φανεῖς* καὶ *τὸς ὕπνους.* Similiter
de Deo Solomoni apparente Lib. VIII. cap. 2.
his verbis apparitionis modum consecutus est,

* Epist. ad Chr. Wagenfeilium.

† Histor. Lib. II. pag. 42. Edit. Par. An. Clod. XVI.

|| Pag. 226. F.

* φανεῖς

* Φανεῖς γὰρ αὐτῶν καὶ τὰς ὑπὲρ οὐραίνων τῶν νοητῶν, ἐπέ-
λυσεν αἰτεῖσθαι τινὰς ἀντὶ τῆς οὐσεβείας εὐώσθαι αὐτῶν θύραις.

Sic quoque Lib. XIII. cap. 20. † Φανέντα καὶ
τὰς ὑπὲρ αὐτῶν τῶν θεῶν ἐπηρεάζοντα. Sic denique
Lib. I. contra Appionem de Iude, ὅτι καὶ τὰς
ὑπὲρ ἡ ἰσὶς ἐφάνη τῶν ἀμφοτέρων. A stylo itaque sal-
vi sumus.

Verumtamen improbat hanc sententiam
Tan. Faber; licet non disertis verbis, trans-
verso tamen impetens jaculo. Nam cum Eu-
sebius hujus, ut sibi videtur, imposturae ac-
cusaverit, eumque scriptum a Iosepho vitu-
perium in Jesum Christum mutasse suspicetur
in laudem; huc usque non subsistit; sed tan-
tum abest ut hoc admittat tam celebre de Chri-
sti resurrectione testimonium, ut potius hujus
periochæ, ac speciatim hujus sententiæ loco,
olim plane fuisse contrariam suspicetur. At-
que pro eo quod hic de Christo dicitur, eum
tertiâ die vivum discipulis suis apparuisse, con-
tendit a Iosepho descriptum esse illud Sacerdo-
tum Judæorum commentum, quasi Christus
clam per discipulos suos ex sepultura fuisset
sublatus. Cujus commentum meminit Evange-
lista Matthæus. His quoque addit Justinus
Martyris tempore, ut ex ejus Dialogo cum
Judæo Tryphone constat, eadem adversus
Jesum dici solita; quibus ut pato innuit, Jo-

sepho nostro intermedio viventi tempore eandem placuisse rationem. Sed fugit eum ratio. Nam illa ex quibus hoc instruxit argumentum, partim quidem dubia, partim verò etiam falsa sunt. Primum enim dubium est quomodo sit intelligendus Matthæus ubi dicit, * καὶ διεφημίῳτι ὁ λόγος ἐστὶν τοῦ ἐκ δαίμονος μέχρ' ἡμῶν. Quidam enim intelligunt ut λόγος ἐστὶν sit ea fama mendax de corpore Christi per Discipulos substracto : quam famam divulgasse sacerdotes Judæorum missis per orbem universum nunciis ex Justino discimus. Alii verò sic intelligunt, hanc Sacerdotum fraudem hucusque non latuisse, sed sparsum fuisse de fraude rumorem. Uti verò Grotius priorem explicationem præfert ; ita sane neutquam posteriorem improbat. Quanquam autem Sacerdotes nuncios miserint ; ecquid absurdum hoc mendacium in publicum tandem emanasse, atque statim ut mendacium fuisse compertum. Hinc factum est, ut plurimi Judæorum initium nacti conversionis in Christum crederent, atque Sacerdotum multi. Quod utique verum esse testatur † Lucas in Actis Apostolicis. Nam Pilatum doli confcium tandem fuisse constat ex Tertulliano ; cùm sit admodum verisimile Tiberium Cæsarem id ex ipso nec alio cognovisse, & adver-

* Cap. xxviii. 15.

† Act. Ap. vi. 7.

sarii id quoque fateantur. Ridet hoc * Tana-
quillus Faber, dicitque falsum esse Tertullia-
num, qui hanc narrationem ex Actis Pilati
hauserit. Sed bis peccat Faber, cum hæc Acta
Pilati prorsus omnia falsa fuisse prædicet, cum
etiam quod asserat Tertullianum ex his totum
pendere. Quasi Tertullianus non potuisset
Tiberii commentarios ac Senatus Consulta con-
sulere. At verò in dubium fides Tertulliani
acutissimi scriptoris doctissimique revocatur.
Sic nempe solent Athei, aliique religionis ho-
stes. Sibi non esse verisimile comminiscuntur
quod displicet, adeoque falsum. Sed si hoc
admittamus, quid erit tandem vel in religione
vel in historia fide dignum? Satis hoc sit, cum
vir doctissimus Johannes Pearsonus Episcopus
Cestriensis hujus loci Apologiam conscripserit
in operibus posthumis. Unum hic tantum
monebo de Actis illis Pilati, quæ rejicit Fa-
ber, atque quidem sine ullâ quantum video
ratione, Diocletiano & Maximiniano Coss.
Maximum Præsidem Numerianum hæc † Acta
Pilati pro genuinis agnovisse, prout fidem fa-
ciunt passionis Tarachi Probi & Andronici
Acta, genuina illa quidem quæ in lucem edi-
dit Bigotius. Si igitur hæc vera fuerint, at-
que Pilatus Christum surrexisse resciverit,
patefactâ demum Sacerdotum fraude, quidni

* Lib. 2. Epist. 12.

† Pag. 280.

Josephus id quoque nunc agnosceret, quod & multi Romanorum scire potuerunt? Quamquam ille fraudem Sacerdotum, ut eorum estimationi consultum iret, prætermittens, rem potius dixerit. Utique enim fit potius verisimile, Sacerdotes Judæos, cum rem ipsam occultare non possent, dolum etiam dissimulasse. Est tamen quod opponat Tanaq. Faber, * ait enim ex Justinii M. Dialogo cum Tryphone constare suo tempore hoc commentum perduravisse, idque duobus in locis asseri. Hoc est falsum illud quo argumentum suum astruit. Nego ita factum esse a Justino. Exstant hi loci nisi fallor, alter pag. 181. Editionis Sylburgii, & alter pag. 262. neuter verò id ait quod vult Faber. Hunc quia alterum etiam in se continet hinc apponam.

καὶ ἐ μόνον ἐ μελενοήσατε, μαθόντες αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ὡς παρεῖπον, ἀνδράς χειροτονήσαντες ἐκλεκτοὺς, εἰς πᾶσι τῷ οἴκῳ μὴ ἔναι ἐπέμψατε, κηρύσσοντας ὅτι, Αἰρεσίς τις ἄθεος καὶ ἀνομος ἐστὶν ἐκ τῆς ἀπορίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πλάνης· ὃν σωροσάντων ἡμῶν, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψαντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μνήματος νυκτὸς, ὁπόθεν κατεβέβη ἀφηλωθεὶς ἀπὸ τοῦ σωρός, πλανῶσι τοὺς ἀνθρώπους λέγοντες ἐστὶν ἔρθαι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ εἰς ἔσχατον ἀνθρῶπιον.

Justinus alloquitur Judæos qui Christum cruci affixerant, eos verò tanquam in Tryphonis persona præsentem. Hinc autem

* Epist. XLIV. Lib. I. pag. 149.

famam istam ejus tempore celebratam afferere à vero est alienum.

Fabro displicet Josephus quod verum dixerit : quid si falsum quid dixisset de Christo ? Forſan tum quidem placuiſſet. Conjecturam noſtram firmat ejus de Johanni Baptiſtæ exhibitò testimonio judicium. Impenſè laudat illud Faber ; ineſt tamen meâ ſaltèm ſententiâ in ſignis ignoratio veritatis. Conſentiunt Evangeliſtæ Marcus & Lucas, Paulus etiam in Actis Apoſtolicis, Johannem prædicâſſe βάπτισμα μετάνοιας εἰς ἁφῆσιν ἀμπτῶν. Omnes oculati teſtes pluris quam Joſephus faciendi. Ille autem diſertim hoc negat ; ait enim de Johanne, * ἔγω γὰρ καὶ τὸ βάπτισμα ἐποδείκνυμι αὐτὸς φανείας μὴ ἐπὶ τινῶν ἀμπτῶν ἀγγιγῆς χειρῶν, ἀλλ' ἐφ' αἰνείας τῷ ὡμαλῷ, ἀτεροῦ καὶ τῇ ψυχῇ διακαιοσύνῃ περιεκαθαρεύης. Hic itaque quia ſacris ſcriptoribus adverſatur Joſephus, plauditur : Illic quia conſentit, improbatur. Verum de Chriſto testimonium vocatur *Nenia* ; hoc de Johanne falſiloquium, *Luculentissimum testimonium*. Exclamat tandem Faber ; *Quid quaſo ſimile eſt inter illam de Chriſto nenia, & hoc luculentissimum testimonium ?* Nihil ſanè, aut potiùs quantum eſt inter verum & falſum ſimilitudinis. Cogitanti mihi quì factum fuerit, ut Joſephus, quì non potuerat nescire

* Lib. XVIII. cap. 6.

qualis esset Johannes, tam insigniter in ipso doctrinæ Johannis fundamento falleretur, tandem in mentem venit, hîc ut sæpe aliàs Josephum res suas agere. Essenorum enim opinionibus imbutus quo scripsit tempore, insignem hunc virum ad partes suas attrahere conatus est. Nam quod dicit de Johannis baptismo, dogma est Essenorum. Vide sodes Josephi de Bano ac ejus institutionis, ratione testimonium in Libro de Vita sua. Ut autem quam mitissimè de Josepho statuamus, forsitan satis erit dixisse, Josephum cum audivisset Johannem cæteris in rebus ferè cum Essenis consensisse ut etiam baptismum instituerit, statim inde sine longiore institutâ super hac re quæstione, ansam arripiendo dixisse, Johannem eâdem de causâ lavâsse qua Esseni.

His ita constitutis, quid verò tandem de Origenis super hac quæstionè verbis credendum est? Is enim in suis Archæologiæ codicibus aliter legisse videtur. Nam Josephum producit de Johanne B. loquentem tanquam
 * καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελῆσθαι· atqui καθάρσιον est peccatorum expiatio, quod negat disertis atque conceptis verbis Josephus. Vel igitur dicendum Originem hîc memoriâ lapsum & nimis properantem hæc descripsisse, vel saltem codices nostros ejus esse integrior.

* Lib. I. contra Cels. pag. 35.

Magis enim placet Josephus cum Johannem Baptistam ad suam, hoc est Essenorum sectam & sententiam conatur attrahere. Sic enim moribus suis magis est obsecutus. Sed redeo jam ad institutum meum; nam omnes Fabri errores hac in parte confutare immane quantum hanc orationem produceret.

XXIV. ΤΡΙΤΗΝ ΉΧΩΝ ΉΜΕΡΑΝ ΠΑΛΙΝ ΖΩΝ. Cum isthæc sententia sit de illis rebus quæ semel acciderunt; adeoque sententia ipsa τῇ ἀπαξ λεγομένην necesse est, ut sit; quia solus Christus tertiâ die vivus resurrexit, frustra essem si apud Josephum plures hujusmodi phrasēs quærerem. Licet autem non defuerit occasio hac uti phrasi cum de miraculis Eliæ ac Elifæi diceret, sed cum Josephus copiâ verborum uti soleat, nihil mirum si pluribus loquendi modis hæc efferat. Sic igitur usurpat primo vocem * ἀνεβίωσεν; deinde verò † ἀναζωπυρῆσαι. Habeo tamen phrasin huic similem: nam Lib. III. cap. 14. de Bello Jud. dixit, καὶ τοῖς ποσὶν ἐμπλεκόμενοι πάντες εἶχοντο. Satis hæc fit ad stylum & orationis sonum demonstrandum; etenim verba εἶχον πάλιν ζῶν sunt similia verbis ἐμπλεκόμενοι εἶχοντο quoad loquendi modum, qui prorsus alias græcus est.

* Lib. VIII. cap. 7.

† Lib. IX. cap. 9.

Levius erit igitur fortasse animadvertisse, si christianus hoc testimonium inseruisset, vix aut ne vix quidem usus esset hâc locutione, ut Christum resurrexisse diceret. Cum enim isti de hâc re loquuntur, Christum dicunt ἀναστῶν & ἀναστήσας & similia. πάλιν ζῶν non est Christiani, sed hominis non multum cum Christianis versantis, qui hunc loquendi modum rariùs aut nunquam usurpant. Unum tamen hic magnique momenti monendum duco; & hæc & alia quæ sequuntur satis commodè interpretari posse, quasi Josephus ex Apostolorum Christi mente loqueretur: hoc autem satis innuunt verba præcedentia ἐφ' αὐτοῖς. Adeoque ipsum sic sensisse nondum patet. Iphis, inquit, apparuit Jesus iterum vivus, penes eos fides esto; ego me quidem indicem tantum statuo, non judicem.

XXV. Τῶν Θείων Προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μῦθια θάτματα περὶ ἁπτοῦ εἰρηκοῦτων. Nulla est hic exemplarium varietas, nisi quòd τῶ, μύθια absit in aliquot codicibus, quod licet abesse possit sine sententiæ detrimento, est tamen omninò in hac locutione retinendum. Singula hujus ambitus aut periodi verba etiam alibi sæpiùs extant, quæ jam non afferam, contentus monuisse τὰ χροῖα & λέξως extare Lib. XVIII. cap. 10. de Appione Mundi Cymbalo πολλὰ δ' ἔχουσιν Ἀπίωνος ἀρετῆς. Itemque Lib. II. contra Appionem,

ἡ καὶ ἡ ὁρμή οὗτις νεώτερόν ἐστιν εἰρηκότερον. Atque ha-
 stenus de sono ac structura orationis. De sen-
 su ac *ἔννοια* alia res est. Hoc enim, siquid alias,
 naso suspendit Faber. Inquit enim, *quid di-
 cas aliud, quam eum a quo hæc scripta sunt,*
εἰς ἀρετὴν μαρτυρίας ἐλάσσει; Satis quidem dicaciter,
 sed parum verecundè. Quia hæc vera sunt,
 nimis excandescit Faber, si falsa fuissent, pro-
 baret. Licet autem isthæc ex iis quæ supe-
 riore sectione diximus defendi possent, alium
 tamen hic ordinem persequar. Ut igitur hoc
 nunquam Josepho in mentem venisse probet
 Faber, satis est illi dixisse, *Josephum fuisse*
*Sacrificatorem, ideoque ut par est, religionis Ju-
 daicæ tenacissimum:* Deinde *sectâ Pharisæorum*
& reliqua. Et Josephum & Sacrificatores Pha-
 risæosque Judæos probè cognôsse vult videri
 Faber, cùm tamen nobis nullos horum satis
 nôsse videatur. Quasi verò non multi è Sa-
 cerdotibus in Christum, uti supra dixi, credi-
 dissent, qui tamen non deserebant avitam re-
 ligionem. Undenam ergo tam crebræ Pauli
 Apost. & aliorum disputationes, nisi ex eo quod
 plurimi Christiani nollent religionem desere-
 re judaicam. Et quasi multi non etiam in
 Christum crederent, qui nollebant ejus am-
 plecti ceremonias. Quasi mentitus sit Lucas
 in * Actis Apostolicis qui asserit multos sectâ

P 4

Phari-

Phariseos fidem recepisse Christianam, quam vellent etiam fideles ex Ethnicis convertos circumcidi, legesque observare Mosaicas. Quo satis patet ipsos neutiquam ejus legis observationem neglexisse, quam aliis imposuere celebrandam. Quasi etiam mentitus sit idem, cum * Sacerdotum multitudinem Christo fidem habuisse asserit. Porro satis clara ut puto sunt hæc Justinii M. verba quæ; ut vidit Faber, ita certè diligentius considerare debuit. || *ἐπειδὴ ἐγνώκατε αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναβάντα εἰς τὸ οὐρανόν, ὡς αἱ προφητεῖαι προημύνησαν, καὶ μόνον οὐ μετενοήσατε ἐφ' οἷς ἐπράξατε κακοῖς, ἀλλὰ ἀνδραῖς ἐκλεκτοῖς διὰ τὸ Ἰερουσαλὴμ ἐκλεξάμενοι τότε, ὅξετε ἰμψατε εἰς παῖδας καὶ γυναικας, λέγοντες, αἵ εἰσιν ἄθλιοι χειριστῶν πεφνηνέων.* Quamobrem ut sunt qui veritatem tametsi, non inscii, non tamen agnoscant; sic & alii esse possunt, qui eam quidem agnoscant, nec tamen ejus ita rationem habeant, ut jam institutum vitæ ordinem non ampliùs persequantur.

Quid verò de Nicodemo non solùm Phariseo è sed è Primoribus Populi, ex eorum numero quos gentis suæ *πρώτους ἀνδρας* Josephus nuncupat, & Evangelista Johannes *ἀρχόντα τῶν Ἰουδαίων*, dicam? Hunc quidem recentiores Judæi suum esse fatentur, atquæ in eo se imprimis efferunt. Hic autem, licet Judæus, sic

* Act. VI. 7.

|| Dial. cum Tryph. pag. 181. Ed. Sylb.

de Christo sentiebat: * οἰδαμεν, inquit, ὅτι ἐπὶ
 θεῷ ἐληλυθας διδάσκουσιν. εἰδείς γὰρ τὰ πάντα τὰ (ἡμεῖς
 οὐκ) ποιεῖν ἂν (ὅ) ποιεῖς, εἰ μὴ ἢ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.
 Quam similia sunt ista verbis Justinī Marty-
 ris atque id quod Martyr ille dixit de Judæis
 comprobantia. Undè autem illud οἰδαμεν nisi
 ex prophetiarum cum Christi gestis collatione?
 Quid etiam similius Flavii testimonio quam
 sit hæc ad Christum salutatio cùm laude ce-
 lebrata? Non legimus tamen hunc Nicode-
 mum relictâ reipublicæ Judaicæ administra-
 tione, totum se religioni Christianæ colendæ
 dedisse. Quæ eùm ita sint, licet iste non sit
 amplexus Evangelii prædicationem, non ta-
 men veritatem occultare voluisse reperitur.
 Ergo quis non videat, verbi gratiâ, hæc Theo-
 dori quæ de Josepho scripsit, similiter posse
 Nicodemo accommodari, τὸ μὲν χειριστικὸν εἰς δι-
 ξάμεν κήρυγμα, καὶ δὲ ἀλήθειαν κρύπτειν εἰς ἀνε-
 νόμητον. Quibus ferè respondent, licet obscu-
 riùs aliquanto, Origenis de Flavio verba,
 καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς καὶ ἀποδείξάμεν εἰς χεῖρον. Quod
 si vel Origenes vel Theodorus hæc de Nico-
 demo scripsissent, non dubito quin pari ratio-
 ne, nec minore jure exortus esset aliquis Fa-
 ber, qui contenderet fraudem D. Johannis
 Evangelio fuisse factam, eâ de Nicodemo in-
 terpolando, quæ homini Phariseo, & Populi

Judaici principi, ex hujusmodi Fabri sententia nullatenus convenire potuissent. Si verò Nicodemi verba cum Josephi de Christo testimonio componere vellem, amplius quid dixit Nicodemus quam Josephus. Nam ἀπὸ θεοῦ διδάσκων, magis est quam διδάσκων ἀνθρώπων ἢ ἡρώδη τὴν ἀληθὴν διεχέμενον. Itemque συνέταξα αὐτῷ τοῖς νόμοις, non minus est quam ἐν τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ ἐκείνων τοῖς νόμοις. Denique, ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, longè magis est quam quod in Testimonio Flaviano dicitur de Prophetarum vaticiniis. Quin etiam, ut mea quidem fert opinio, verba illa ἀπὸ θεοῦ ἐκλήλυθας διδάσκων sunt quasi Mosis vaticinii explicatio, Deuteronomii cap. XVIII. 15, 18. Ubi Vates quidam promittitur qui Judæos doceat, quemque sint audituri si salvi esse velint. Hoc enim tam celebre vaticinium semper eos in ore habuisse patet. At verò verba Nicodemi augustum quid sonant ac sacrum, & multo quidem præstantiora sunt quam cum noster dixerit dubitans, εἴτε ἀνθρώποι αὐτὸν λέγουσιν ἢ οὐκ. Nec minus est illud Nicodemi ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν quam quod de Mose noster dixit, τὸ πνεῦμα ἀνθρώπου αὐτὸς διδάσκει. Siquis autem vellet in dubium istæ Nicodemi verba revocare, conjecturam suam firmare viderentur ea quæ Nicodemus hic dixisse fertur, nemini præterquam paucissimis Christi discipulis fuisse patefacta. Quapropter isthæc cum nostra de Christo periocha ex Josepho componenti videretur longè periocha

cha nostra verisimilitudine præcellere, illa de Christo quæ omnes sciebant referens, hancque de Nicodemi testimonio in Johannis Evangelio periocham post se relinquere; cum hæc ea quæ pauci tantummodo è Christi discipulis resciverint, contineat; illa verò de Christo, quæ omnes tum scirent, referat. Sicque tandem videmus in quantas hujusmodi rationes nos præcipitent absurditates. Quid non audebimus, quid non conabimur, non omnibus historiis solum, sed & sacris literis injuriam? Nihil itaque vetat quin Josephus Sacerdos, quantumvis religionis Judaicæ tenacissimus, atque ut isti volunt Pharisæus, ea quæ in istâ leguntur periochâ de Jesu Christo cogitaret, aut scriberet.

Nondum tamen hic pedem figo. Erunt enim fortasse qui nihil me profecisse existimabunt, nisi etiam ostendero Josephum non aliter sensisse de Messia aut Christi adventu ex vaticiniis innotescente, quam hic ferè hoc Testimonio est consecutus. Id verò sic conficio. Primum autem quid de suâ vaticiniorum scientiâ senserit ac cognitione videamus. Postquam itaque in manus Romanorum captus venisset, dicit se somnium habuisse, quo Deus suum ipsi fatum, & Romanorum futurum imperium ac victoriam ostenderet. De hoc negotio autem sic verba facit, de seipso loquens Libr. III. cap. 24, de Bello Judaico,

δαίκο * λὺν πρὸς χεῖρας ὀνείρων ἱκανός, συμβάλλειν
 τὰ ἀμφιβόλως ὑπὸ τοῦ θεοῦ λεγόμενα· ὅτι γεμὲν
 ἱερῶν βίβλων ἐκ ἡρώε ταῖς προφητείας, αἱ αὖ αὐτός
 τε ὢν ἱερεὺς καὶ ἱερέων ἐκλονθεύς, ὅς ὅτι τὸ τότε ὥρας
 ἐνθὺς ἡρόμενθεύς, καὶ τὰ φερικώδη τὸ προσφάτων ὀνεί-
 ρων σπᾶσαι φαντάσματ'α, προσφέρει πρὸς θεῷ λε-
 ληθῆναι διχλῦ. Quo quidem argumento uti-
 tur Johannes in || Evangelio de Caiaphâ Ponti-
 fice loquens. Ex oratione verò quæ verba
 Flavii sequitur eum rescivisse gentis suæ per-
 niciem futuram patet. Porro erit etiam ope-
 ræ pretium scire annon cæteri quoque Ju-
 dei id æquè noverint, Hoc autem sic fuisse
 cognitum ipse testatur Flavius in oratione ad
 Judæos, quæ extat Lib. VI. cap. 8. de Bello
 Judaico. † τίς ἐκ οἷδε, inquit, τὰς τοῦ παλαιῶν
 προφητῶν ἀναγραφάς, καὶ τὸν θεηρέποντα τῇ πλὴ-
 μονι πόλει χρησίμον, ἥδη ὀρεσώτα. Inde patet
 quoque vulgatam fuisse hanc Judæorum, de
 melioribus saltem loquor, expectationem ac
 vaticiniorum expositionem. Ut autem scia-
 mus, unde hanc scientiam sumserint vel Jo-
 sephus vel Judæi, his omninò sunt sequentia
 verba ex Archæologiæ Lib. X. cap. ultimo
 conferenda. Sic enim re mistam definit Fla-
 vius, τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον Δανιήλ καὶ πρὸς τὸν ῥω-

* Pag. 851. D.

|| Joh. 11. 51.

† Pag. 948. F. ubi legendum videtur χρησµόν, nisi mavis
 τὸ χρησίµον ὀρεσός.

μαίων ἡγεμονίας ἀνέβραψεν, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτοῦ ἰσχυ-
 μωθήσεται. Si quis autem hæc cum Danielis
 verbis capite IX. 25, 26. conferat, a quo illa
 mutuatus est Flavius, statim videbit aliter fieri
 non posse quin Josephus crediderit Christum
 jamdudum venisse; nec solummodò venisse,
 sed etiam è medio sublatum fuisse. Nam quo-
 cunque modo verba Danielis exponantur,
 aliud nunquam ex illis efficient. Quapropter
 nostræ ætatis Judæi Danielelem rejiciunt: nam
 stantibus ejus vaticiniis, nequeunt sane Judæo-
 rum stare rationes. Qui verò Danielelem ad-
 mittunt, illi hoc in loco de Christo ac ejus
 nece prædictum esse fatentur. Stultum igitur
 esset credere Josephum, qui tam bene nume-
 ros Danielis prophetiarum alibi sit consecu-
 tus, hîc tam longe à vero aberrare. Istud
 sanè constat, ut probavit * Isaacus Vossius,
 Flavii Josephi calculum optimè cum Danielis
 Hebdomadibus congruere. Hinc itaque li-
 quidò cognoscitur, etiamsi verba ista de Chri-
 sto apud Josephum non extarent, illum tamen
 de Servatore nostro ita sensisse, ut eum verum
 Messiam fuisse crediderit. Dices, cur non igi-
 tur factus est Christianus? rectè quidem id
 quæsitum est. Sed aliud est Christum Jesum
 pro Vate ac Messîâ agnovisse, aliud esse Chri-
 stianum. Fuisse quosdam qui cum prius cre-

* Lib de Sibyllin. Oracul. cap. XI.

derent,

derent, neque tamen essent Christiani declaravi, atque exemplis ut puto satis lucidè demonstravi.

Si quis tamen objiciat Josephum existimasse Vespasianum fuisse illum Christum : nã ille Flavium Josephum Danieli atque suis opinionibus manifestò contradicentem affirmaverit. Etenim ex Daniele patet, Christum de medio tollendum esse antequam everteretur Templum & Urbs Hierosolyma. Nihil clariùs admittenti Danielis Vaticinia, eorumque divinam auctoritatem; longè aliter ac nunc Judæi soleant hodierni, qui Vatem eum fuisse negant; vel saltèm, ut suam malitiam dissimulent, postremo inter Vates collocandum loco sentiunt. At verò Vespasianus diu post everfam Urbem ac Templum imperavit. Quis ergo tam stultum esse credat Flavium ut hoc in se absurdum admitteret? Quapropter Josephus id ex animo non dixit. Licet autem veritatis in historiã sit amantissimus, cùm tamen hos de Bello Judaico libros conscriberet, ut Vespasiani libertus, ita sanè verò comparatus fuit ut tantisper fortunæ suæ ac temporum rationibus inserviret. Adulatur ubique Vespasiano ò quo multis est affectus beneficiis; neque ausus est aliter famam illam de Rege magno futuro exponere quam de Vespasiano; isque est ut puto qui Suetonio ac Tacito Historicis ansam dederit hanc quoque famam de Vespas-

Vespasiano filioque Tito interpretari; cum
 * Tacitus hoc & alia simillima ex Josepho ex-
 scripſiſſe videatur. Ergo Joſephum nihilomi-
 nus aliter ſenſiſſe de his rebus perſuaſum
 habeo, cum nemo Judæus unquam id de ali-
 quo Ethnico crediderit, quia conſtans fuit fa-
 ma Chriſtum illum fore de tribu Judæ, ac
 ſtirpe quidem Davidicâ. Ea enim erat Scri-
 barum in concionibus doctrina, ut declarant
 Evangeliftæ. Conferenda ut hoc pateat,
 ſunt loca ſequentia Matthæi cap. XXII. 42.
 & Marci cap. XII. 35. atque cum Vaticinio
 Eſaiæ cap. IX. 7. comparanda. Quinetiam
 ſic ſenſiſſe Joſephum hinc licet ſuſpicari, quod
 Veſpaſianus ipſe ſic putaverit: † adeo ut om-
 nes è genere Davidis ortos tolli curaverit, ne
 quis in poſterum è regiâ ſtirpe ſuper'eſſet fa-
 cem ſeditioni præbiturus. Quæro jam unde
 Veſpaſianus ſpem Iſraelis ac Vaticiniorum ſen-
 ſum cognoverit, niſi dicamus eum vel ex Ju-
 dæis vel ex Joſephſo ipſo didiciſſe. Quæ qui-
 dem fama eſt Domitiano imperante renovata,
 ſed ſine ullâ ſanguinis effuſione. Ut nemo
 tandem ſit adeo pertinax ut Joſephum ſic fa-
 tuum fuiſſe cogitet, ut crederet Imperatorem
 Romanum futurum eſſe Judæorum, quem ipſi
 expectabant, Meſſiam. Aut quaſi etiam Ro-

* Hiſtor. Lib. V. Edit. Par. pag. 119.

† Euseb. Hiſt. Eccl. Lib. III. cap. XI.

mani Imperatores non fuissent æquè Judææ Domini, etiam ante Vespasianum, ac sunt facti postea. Fisto tamen ut Josephus sic tùm, cùm scriberet, senserit: at mutatis temporibus, mutatam esse ejus sententiam quid vetat? Deinde volunt Josephum fuisse Pharisæum; quid igitur tantoperè a Phariseorum doctrinâ & fide nunc recessit; cùm libera & sentiendi & scribendi data esset occasio.

Ne quis autem miretur Josephum has verfutias in se admisisse, etsi jamdudum similis verfutiae exemplum in Testimonio de Johanne Baptista dederim, tertium quoque in hoc viro, licet maximo, certissimum exhibebo: ut liquido appareat ipsum sæpius suam pro ratione temporis permutasse sententiam. Cùm juvenis admodum ac penè puer esset ad Essenos Banumque accessit, & eorum est institutus disciplinis: sed ad rempublicam administrandam conversus, cùm videret Phariseos apud plebem plurimum pollere, his quoque tunc se adjunxit, idque non semel: nam & Româ reversus antequam annum ageret ætatis trigessimum, vitam atque mores Phariseorum est secutus. Cùm eam solam atque efficacissimam diù standi in republicâ administranda viam haberet comparatam. Quamobrem cum leve esset ac varium ejus consilium, republicâ tandem eversâ statim ad pristinâs reversus est opiniones. Nam cùm libros Archæologiæ scriberet,

scriberet, omnino Essenus erat. Ubique laudat Essenos, carpit verò Phariseos. Nec non Urbe obsessâ, Essenorum opiniones affectavisse probat quod Lib. V. cap. 22. scripsit; quas hinc satis constat, tunc & post illa retinuisse. Sordes enim aut cadavera ad solem exposita, Dei vultus conspurcare, Essenorum erat commentum. Esseni autem neque de Johanne Baptistâ, neque de Christo male sentiebant; ideoque facilè ad eam sectam transibant quæ post sub Gnosticorum nomine innotuit. Et dogmata & nomina ipsa Essenorum Gnosticorumque idem ferè designans id satis probant. Quod tamen pluribus verbis jam exponere non est meum, neque multum sanè expedit. Denique Josephus neque de Johanne Baptistâ, neque de Jacobo Justo fratre Domini Jesu Christi male sentit, cujus mortem a primoribus Judæorum injustè procuratam asserit. Frustra itaque sunt qui male de Jesu Christo vel sensisse vel etiam locutum fuisse contendunt.

XXVI. "EIC TE NT'N. Hæc locutio variis modis effertur, qui omnes ad idem ferè recidunt. Quidam legunt *eis eti nuu*. MS. Cæsar. cum multis aliis *eis eti te nuu*. Sic ipse Josephus alibi de uxore Loti in statuam conversâ loquitur, inquit enim Lib. I. cap. 22. * *eti yd x nuu xapyei*. Et Libr. X. cap. ulti-

mo de Daniele, † ἀναγινώσκουσιν παρ' ἡμῶν ἐτι
 καὶ νῦν, καὶ περὶ ἀκαρδῶς ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιὴλ
 ὤμιλει τῷ Θεῷ. Hunc ego hic produxi locum
 quem aliàs producere potuissem, ut duos simul
 unâ fideiâ dealbarem parietes; tum ut exem-
 plo huic locutioni inferviret, tum etiam ut
 notum facerem, quam benè de Daniele cogi-
 taret; quia Danielis non vagas ut cæteri ferè
 vates res prædixisset, sed etiam tempus an-
 nosque numerasset.

XXVII. Τῶν Χριστιανῶν. Sæpe mira-
 tus sum, qui factum esset, ut Iosephus quî to-
 ties de Sectis Judæorum differit, nunquam
 Christianos tanquam Sectam describeret. An
 quia non Judæos fuisse existimavit, quoniam
 etiam Ethnicos Christianum dogma fuissent
 amplexi? Sanè illos non alibi præterquam
 hic nominavit; opportuno quidem loco, sed
 admodum modestè. Nihil etiam quod non
 sit verum affirmat. Sed neque quemquam eo-
 rum edocet dogmata, vel etiam laudat institu-
 tum. Hæc verò digressio ita est confecta ut
 magis ad historiæ seriem atque veritatem,
 quam ad religionem Christianam docendum
 comparata videatur. Istæc tamen dixit eo-
 rum gratiâ quos ipse sibi amicos conciliave-
 rat dogmati Christianorum faventes, quales
 fuerunt ille Flavius Clemens, quem postea
 Consulem

Consulem designatum Domitianus interfecit, & Flavia Domitilla; & fortasse ipse Epaphroditus, qui fuit auctor Josepho ut Archæologiam ederet. Aut igitur oportet ut plenius à Christianis non edoceretur, qui ne tunc quidem quoslibet facile suorum dogmatum participabant, aut si quos participabant, statim etiam sinebant illa, quorum facti fuissent participes, effutire. Archæologia verò eo fine est conscripta ut ab Ethnicis etiam legeretur.

XXVIII. 'ΑΠΟ' ΤΟΥ ΔΕ 'ΩΝΟΜΑCΜΕΝΩΝ. Hic modus dicendi omnino genuinus est. Sic enim alibi loquitur, ut Lib. I. de Bello Jud. cap. 4. * καθάπερ ἀπὸ τε ἱεραῶν καὶ ἀρχιερέων καὶ ἀπὸ τῶν ἑτεροῦν ἱερέων καὶ ἀπὸ τῶν ἑτεροῦν ἀρχιερέων. Iterumque Lib. VI. cap. 13. † καὶ τοῖς ἡδίστοις ἀνθρώποις ἀπὸ ὧν ὠνόμαζε τὰς πόλεις. Nec dissimile quod sequitur mox, ἀπὸ φίλων προσαγορεύεις. Denique Lib. I. contra Appionem, || ἡ γὰρ ὁρμή τοῦ καὶ ῥαμίας ἀπὸ ῥαφίας καὶ πατρὸς ὠνομασμένην, πενταέτη ὄντα, ἐξέβητο πρὸς τὸν αὐτοῦ φίλον. Satis hæc sonum orationis & modum ostendunt.

XXIX. 'ΟΤΚ' ΕΠΕΛΙΠΕ ΤΟ' ΦΥΛΟΝ. Satis erit pro nostro instituto tres aut quatuor huiusmodi vocum instantias proferre quæ passim ferè aliàs occurrunt. Nam quod ad verbum

Q 2

ἐπέλιπεν

* Pag. 717. E.

† Pag. 914. D.

|| Pag. 1053. D.

ἐπέλιπεν attinet, inter alia etiam reperitur Lib. II. cap. 5. * δεδιώς ὑπὲρ πάντος ἔθνους μὴ σπάνει τὸ ἐπιρροησομένης νεότητις ἐπλείπῃ. Quo loco de Hebræis in Ægypto verba facit. Res cum sit eadem iisdem quoque verbis efferatur. Alibi de Eliâ Theſbonæo cum viduâ muliere colloquente, sic inſit Flavius, Lib. VIII. cap. 7. † περιέλω γὰρ σοι μηδέποτε ἐπλείψειν ἀλδύρων ὁκείνο τὸ ἄγιον. Et mox ἐκ ἐπέλειπε δ' ἐδὲν αὐτὸς τέτων. Atque hæc ſufficiant de iſtâ voce; nam ad ultimam eſt tandem aliquando tranſeundum.

XXX. Τὸ ΦΥΛΟΝ. Sæpiſſimè hanc vocem fuiſſe uſurpatam a Joſepho non eſt necesse ut moneamus. In ſolâ Agrippæ Regis ad Judæos oratione, quæ Lib. II. de Bello Judaico cap. 28. extat, quater & ampliùs adhibetur. Atque Lib. III. cap. 24. ipſe Flavius in præcatione ad Deum, gentem ſuam vocat Ἰουδαίων φύλον. Quanquam verò ſic legant Codices omnes, aliquid tamen ampliùs legiſſe videntur interpretes, Ruſſinus quidem Eusebii, atque ille ignotus ac priſcus Archæologiæ, nam uterque vertit & *nomen perſeuerat* & *genus*, quaſi apud Joſephum legiſſent ἐκ ἐπέλειπε τὸ ὄνομα καὶ τὸ φύλον. Niſi dicamus eos ſic hujus vocis τὸ φύλον ſenſum efferre voluiſſe. Quin etiam Tan. Faber poſuit hîc γένος, non τὸ φύ-

* Pag. 55. B.

† Pag. 286. A.

λον, cum hanc periocham describeret. Quod unde accersiverit prorsus nescio. ἡ'Ⓢ. autem quomodo de Christianis dici possit, nescio, qui ut verbis utar Tertulliani, *fiunt non nascuntur?* Verum enim ne sic quidem male. Nam ἡ'Ⓢ. pro sectâ usurpare omnino rectum est & Josepho proprium, qui sectam Sadducæorum Lib. XIII. cap. 18. vocat τὸ σαδδουκαίων ἡ'Ⓢ. & quod magis etiamnum ad rem facit, sectam ipsam Essenorum, quorum plerique neque uxores ducebant, neque liberis operam dabant, capite sequenti ἡ'Ⓢ. quoque appellat, ait enim *μάλιστα δ' ἂν τις θαυμάσειε καὶ ἰεῖδαν τινα ἐσσηνὸν μὴ τὸ ἡ'Ⓢ., ἐδέποτε ὃ ἐν οἷς περιεῖπε διαφύλασσε μὲν τὰ ληθεῖς.* Sic etiam ventriloquos Lib. VII. cap. 15. quos Saulus consuluit nuncupat, τὸ τ' ἐγλαττεμύθων ἡ'Ⓢ. ἀνάγον τ' νεκρῶν ψυχὰς. Itaque nec in minimis vocibus quicquam a Josephi consuetudine vel stylo est recessum. Eant nunc quibus displicet hujus periochæ stylus: quique tam insolenter se jactant, eosque qui secum sentire nequeunt irrident.

Quemadmodum verò fuerunt qui vel primas hujus periochæ voces, quasi insuaves culparent, stultèque repetitas; ita neque huic ultimæ vocolæ parcitum est. Aiunt enim Christianos ex Ethnicis atque Judæis collectos promiscuè, quo scripsit tempore Josephus, φῦλον dici nequaquam potuisse. Eum profectò oportet esse valdè morosum qui nodum in hoc

scirpo quærat. Nam quid aliud nomen his daret jam collectis ac mutuò se fratrum nomine appellantibus, nisi illud quo unam quasi gentem esse ex Judæis cum Ethnicis permixtam significaret? Vel novum itaque hic nomen erat reperiendum, quod utique magis isti culpandum censerent: vel saltèm iis erat utendum quæ ad manum jam essent, quibusque jam satis sine censurâ in simili negotio esset usus. Fortasse verò Blondellus, cujus est ista censura, in hac enim neminem habet adjutorem, credidit non posse dici vocem *φύλον*, nisi de illis qui cognatione simul juncti essent, vel collecti, respiciens scilicet, ad primam vocis originem. Sed hoc quidem non solum est præter morem Atticorum, penes quos optimè græcè vel loquendi, vel scribendi ratio fuit ac norma, sed etiam aliorum, adeoque ipsius Josephi, qui non semper solent ad vocis hujus originem respicere. Athenienses enim *φυλὰς* suas vocabant quasdam populi Attici partes, non quidem cognationis, sed solâ domicilii vel fundi ratione conjunctas. Uti neque Heroes *ἐπώνυμοι* tribubus nomina dederant, quod ab illis originem ducerent tribules, sed solâ id honoris causâ factum fuisse videtur, longè aliter ac apud Hebræos. Hinc igitur rectè alii quemlibet gentium hominumve concursum, olim quidem disperforum, postea verâ quâcunque de causâ vel ducis ergò vel consilii

commu-

communione conjunctorum, nunquam vocare
 φύλον verentur. Sic illam gentium plurima-
 rum colluviem quæ Brenno duce Delphos
 spoliatum ducta, ibi magnam cladem est per-
 pessa, Callimachus hymno quem in Delum ce-
 cinit, φύλον vocat.

† Αἱ γαλάτῃσι κακὴν ὁδὸν ἄφρονι φύλῳ
 Στήσουσαι.

Hi autem cum ex omnibus Galliis essent col-
 lecti, ex gentibus ut minimum trecentis erant;
 tot enim narrat Plutarchus a Cæsare fuisse su-
 peratas. Quin & noster quoque Flavius cum
 narravisset Archæologiæ Lib. XIII. cap. 17.
 Hyrcanum Idumæis superatis, eos amplecti
 ritus Judaicos & cæremonias coegisse, ex quo
 primum Judæi atque Idumæi in unam gen-
 tem sunt conflati, ambos postea populos, ubi-
 que ferè vel Judæos vel ἰουδαϊκὸν φύλον nuncu-
 pat. Quidni igitur & illos, quos cum Judæis
 quibusdam unam sectam & quasi gentem con-
 stituentes consideravit, hoc ipso nomine voca-
 ret? Equidem αἵρεσιν vel philosophiam Jose-
 phus hos vocare potuisset, prout de reliquis
 Judæorum Sectis agens fecerat. Sed cum idem
 voce Ἰουδαῖοι de illis etiam usus esset, quid etiam
 vetaret de Christianis Semijudæis & tanquam

Judæorum novâ sectâ spectatis vocem *φῦλον* adhibere? Siquidem isthæc Christianorum successio ab ætate Jesu Christi ad tempora Josephi permanentium satis fuit ut dici *φῦλον* optimo jure mereantur.

Quæ cum ita sint, tantum abest ut credam totam hanc periocham quæ testimonium exhibet de Christo, Josepho abjudicari debere, ut potius jam sit planum nullius eam nisi ejus esse. Quam vanum itaque est eorum judicium qui Eusebio dicam suppositionis impingunt. Etenim si hoc sit verum, ostendant nostra methodo ac de stylo judicandi ratione totam *ῥῆσιν* stylo Eusebii esse similem. Hoc si fecerint, tunc ego quoque in eorum transibo sententiam. Quod si tamen id nequeant facere, velut ego pro certo asseverare ausim, meam saltem probent admittantque rationem; quam si nolint admittere, sciant quidem ad id certamen se provocatos, aut laborem detractâsse aut inutilem fore existimâsse. Quo ut onere leventur, assero me deprehendisse stylum Eusebii prorsus esse Testimonii Flaviani dissimilem, atque in totâ hâc periochâ vix inesse unam phrasin quæ sonum orationis Eusebio familiaris repræsentet. Mirum autem esset, si ne unam quidem impostor ille sui notam in Testimonio, monumentumque reliquisset. Necessè est itaque ut quos dolos esse suspicantur, optimè etiam confutos esse fateantur. Illos etiam
qui

qui secus sentiant ac nos, horum præcipue ignari quæ ad Stylum Josephi pertineant, oportet se præcipiti abreptos iudicio confiteri. Nam sicut illi admodum sunt temerarii, qui de Stylo scriptorum definire non ambigunt, cum nulla eorum supersint scripta quibus comparentur, præterquam ipsa de quibus lis est; quales sunt verbi gratia qui de Stylo Epistolarum Clementis, Barnabæ vel Ignatii decernunt, quorum præter ista quæ in quæstione sunt, nullum aliud scriptum possit recuperari: ita eos multo magis temerarios esse quis non videt, qui ea scripta quasi supposititia redarguunt, extantibus eorundem scriptorum indubiis monumentis, quæ in cæteris suspicari nullam fraudem imposturamve patiantur. Qualem in hoc Josephi Testimonio nullam inesse demonstravi, cum reliquis ejus scriptis nunquam suspectæ fidei comparando.

Cæterum non adeo facile istiusmodi neſtuntur doli. Hinc fit ut Tanaq. Fabri rationem fatis mirari nequeam, qui cum extent genuina auctoris verba de quorum Stylo ipse tam male judicavit, ausus est tamen dolum comminisci quem huic præferre periochæ non erubuit. Videamus & nos an hæc Fabri impostura stare possit, vel an sit nostro Testimonio præferenda? Primum enim multis utitur dicendi formulis quæ Josephi stylum non sapiunt, ut est hæc inter alias, τοῖς ἑσχατοῖς ἐντυλίσ-

συν. Nusquam quantum memini in scriptis Flavii extat hic loquendi modus: legimus quidem Lib. XV. cap. 2. † μέλλουσα θανάτω ζῆναι, & occurrit quandoque τὸ, ἐν ἰσχύοις ut vitæ terminum designet, sed ut sic pœna, nunquam. Tum vero quale est istud quod sequitur, εἴτις ἄνδρὸς εὐδὲν εὐδαιμονίας εἶδεν ὁ βίῳ παλείον ἄξιον? De phrasi ac locutione nihil dicam, hoc tantum volo; plenum fuisse Terentii, vel Luciani, aut utriusque Tan. Fabrum cum hæc scriberet; sic enim loquitur Phormio Terentianus, *At quem virum! quem ego viderim in vitâ optimum.* Hæc duo a se invicem non adeo differunt, quin illud ab hoc oriundum esse existimem. Ostendant in scriptis Josephi simile quid vel secundum verbis istis, εἶδεν ὁ βίῳ. Nequeo hîc sustinere quin observem, hanc vocem, hoc quidem sensu, è Luciani Peregrino hausisse Fabrum. Fidem dictis facient tum verba Luciani, tum Fabri annotatio ad ea, τὸν μέγαν γουὺν ἔκλεινον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον, ἃ ἐν τῇ παλαισίνῃ ἀνασκολοπιθέντα, ὅτι καὶ τὸν τῶν τελεσίων εἰσήγαγεν εἰς τὸ βίον. Nota Fabri non tam Lucianum respicit, quam Testimonium Flavianum, quod tunc primum hîc in dubiam suâ animadversione revocavit. Si tam sedulò Josephum legisset Faber, ac Lucianum, & hujusmodi re-

ligionis hostes, non tam malè de Stylo judicasset. Constat igitur eum hoc loco, non tam de Luciani verbis illustrandis, quam de Testimonio Flaviano damnando cogitasse. Dum enim ubique fraudes Christianorum suspicatur, non vidit hunc Luciani locum haud adeo esse corruptum aut detruncatum, quin levissculâ mutatione possit corrigi. Etenim si τ μέλαν, mutes in τ μάλον, non solum Luciani verba ab omni fraude liberabis, sed & simul Suidæ verbis satis facies; qui dixit, Lucianum βλασφημεῖν τ χριστὸν ἐν τῷ τῷ Περιεργῷ βίῳ. Magis autem, ut mea fert sententia, Luciano convenit quando Christum fertur τ μάλον ἀνθρώπων vocare, quam cum μέλαν. Hoc enim laudis est, illud verò vituperii atque blasphemiae.

Pergamus porrò contra Fabri imposturam, atque institutum ordinem persequamur. Pilatum dixit Faber ἐπιβοπάσιλα; agnosco Pilatum vocari ἐπίσκοπον in Libris de Bello Judaico, sed in Archæologia cujus consuetudinem fervare debuisset Faber, semper vocatur ἡγεμῶν, ut ab ipsis etiam Evangelistis. Deinde inquit, ὅτι ἀποδιώκοντες τοῖς Ἰουδαίοις ἐμὴ γραφομένης οἱ δημότῳ, μάλιστα δὲ πάντων οἱ φαρισαῖοι, ὧν εἰς καὶ γὰρ τυγχάνω ὢν. Quasi Josephus sibi metuisset a popularibus, præcipue verò a Phariseis. Istud sane est perjucundum. Multas ille quidem popularium stante republica evitavit insidias: At
quis

quis tandem metus popularium jam penitus fractorum esse poruisset? Josepho, inquam tum cum scriberet, Romanorum Imperatorum gratiâ freto. Multo minùs Phariseorum, quorum secta, ut in republica plurimum pollebat, sic etiam simul cum urbe penitus interciderat. Certè credo neminem auctorem scripsisse post everfam urbem harum sectarum vestigia superesse. Sunt qui ex istis Justinii Martyris verbis elicere conantur eos hujus tempore etiamnum superesse, * *μηδὲ φαρισαίοις περιθόμῃσι διδάσκαλοις, ἡ βασιλεὺς τῆ Ἰσραὴλ ἐπισκώψηκε πόλιν, ὅποια διδάσκουσιν οἱ ἀρχισυνάγωγοι ὑμῶν μὲν τὴν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.* Sed frustra; hæc enim potius contrarium declarant. Esseni denique in Sampsitæ degeneraverunt; vel Ebionitis, utrique autem erant Gnostici, adjuncti sunt, ut Epiphanius testatur. Lepidum quoque est, Flavium Josephum producere sectam adhuc Pharisaicam profitentem. Tantum enim abest, ut tunc esset Phariseus, cum Archæologiam scriberet, ut ferè nunquam de Phariseis loquatur, quin simul carpat. Fatetur in Libro de vitâ suâ se Phariseos aliquamdiu secutum fuisse; sed simulato id fecisse studio satis etiam innuit, quia sine Phariseorum gratiâ non pateret via ad honores in republicâ Judaicâ.

* Dial. cum Tryph. p. 287.

Denique de Stylo multa crepuit Tan. Faber, cum de Testimonio isto verba faceret, quod in honorem Christi Flavius scripserat; vellem ut ille in sua impostura convasanda se ad stylum Josephi melius imitandum appulisset: nihil enim intersperfit quod Stylum Josephi in oratione redoleret. In nostrâ certè periochâ, cujus ipse Stylum, aliiue post illum, tantopere redarguunt, nihil admissum est, quod non in aliis quoque Josephi scriptis, quo propius ad periocham accedant eo simul etiam aptius atque similis reperiat. Cujus veritatis demonstrationem, licet non ingenio & acumine, labore tamen aliquo non usquequaque pœnitendo mihi videor consecutus.

FINIS.

MUSEVM
BRITAN
BOOKS printed for RICHARD SARE at
Grays Inn Gate in Holborn.

THE Works of *F. Josephus* translated into English. Folio.
Fables of *Aesop* and other eminent Mythologists. Folio.
The fourth Edition.

Fables and Stories moralized; being a 2d Part of the Fables of
Aesop, &c. Folio.

The Visions of *Don Francisco de Quevedo*, &c. The 9th Edit. 8vo.

Twenty two select Colloquies out of *Erasmus Roterodamus*;
pleasantly representing several superstitious Devities that were
obtruded into the Church of Rome in his Days. 8vo.

These Five by Sir Roger L'Estrange.

The State of the Church and Clergy of England, in their
Councils, Synods, Convocations, Conventions, and other pub-
lick Assemblies, historically deduced from the Conversion of the
Saxons to the present Times, with a large Appendix, &c. Folio.

The Authority of Christian Princes over their Ecclesiastical
Synods, asserted, &c. 8vo.

An Appeal to all the true Members of the Church of England,
in behalf of the King's Supremacy, &c. 8vo.

The genuine Epistles of the Apostolical Fathers, *St. Barnabas*,
St. Ignatius, *St. Clement*, *St. Polycarp*, &c. Translated into Engl. 8vo.

A practical Discourse concerning prophane Swearing, especi-
ally in the two great Points of Perjury and Common Swearing. 8vo.

The Principles of the Christian Religion explain'd, in a brief
Commentary upon the Church Catechism. 8vo.

The Church of Rome no Guide in Matters of Faith, &c. 8vo.
Several Sermons upon special Occasions.

These publish'd by the Right Reverend Dr. Wake, Lord Bishop
of Lincoln.

Epietetus's Morals, with *Simplicius's* Comment, made English
from the Greek. 8vo.

Thomas à Kempis's Christian Pattern, or a Treatise of the Imi-
tation of *Jesus Christ*. Translated into English. To which is
added, Meditations and Prayers for sick Persons. Both in
8vo. and 12ves.

Parsons's Christian Directory, being a Treatise of holy Resolu-
tion. in Two Parts, put into modern English. The second E-
dition. 8vo. Newly

Newly publish'd, The First, Second, and Third Volumes of a Paraphrase and Comment upon the Epistles and Gospels, appointed to be used in the Church of *England* on all Sundays and Holy-Days throughout the Year. 8vo.

Several Sermons upon special Occasions.

These by the Reverend Dr. *Stanhope*, Dean of *Caterbury*.

Several Letters which pass'd between Dr. *George Hickes* and a Popish Priest, upon Occasion of a young Gentlewoman's departing from the Church of *England* to that of *Rome*, &c. 8vo.

Essays upon several moral Subjects. In two Parts. 8vo.

A short View of the Profaneness and Immorality of the English Stage, with the Sense of Antiquity upon that Argument. 2vo.

A Defence of the short View of the Profaneness and Immorality of the English Stage, &c. being a Reply to Mr. *Congreve's* Amendments, &c. and to the Vindication of the Author of the Relapse. 8vo.

A second Defence of the short View of the Profaneness and Immorality of the English Stage, &c. Being a Reply to a Book, entituled *The Ancient and Modern Stages survey'd*. &c.

A Dissuasive from the Play-house; in a Letter to a Person of Quality. Occasion'd by the late Calamity of the Tempel, &c.

The Emperor *Marcus Antoninus* his Conversation with himself, Together with the Preliminary Discourse of the Learned *Gataker*. As also, the Life of the said Emperor, and the Mythological Picture of *Cebes the Theban*, &c. 8vo.

These by the Reverend Mr. *Collier*.

Maxims and Reflections upon Plays written in *French* by the Bishop of *Meaux*, and translated into English, with an Advertisement concerning the Author and Translator. By Mr. *Collier*.

The Essay towards a Proposal for Catholick Communion, &c. Answer'd; whereby it appears, that the Author's Method of reconciling the Church of *England* to that of *Rome*, is fallacious, and his Design impracticable. By *N. Spinkes*, a Presbyter of the Church of *England*. 8vo.

A New Institute of the Imperial or Civil Law, with Notes, shewing in some principal Cases, amongst other Observations, how the Cannon Law, the Laws of *England*, and the Laws and Customs of other Nations differ from it. In Four Books. 8vo.

A Treatise of the first Principles of Laws in General, of their Nature and Design, and of the Interpretation of them. Translated out of *French*. Being a proper Introduction to the *New Institute of the Imperial or Civil Law*, with Notes, &c. 8vo.

Sixteen Sermons preach'd upon several Occasions. By Dr. *Edw. Lake*. 8vo.

The

The Christian Casuist, wherein are resolv'd Divers Cases of Conscience. 8vo. Translated into English.

Thoughts on Religion and other Subjects. By Monsieur Fascal. Translated into English.

Br. Goddard's Pastoral Instructions. Translated into English. 8vo.

Pufendorf's Law of Nature and Nations. Translated into English. Folio.

These Four by Mr. Basil Kennet, Fellow of Corpus Christi College in Oxford.

The Devout Christian's Manual of Prayers and Devotions for all Occasions, &c. Supervised and recommended by the Reverend Mr. Wagstaffe, in 12ves.

A Gentleman's Religion in Three Parts.

An Answer to all the Excuses and Pretences which Men usually make for not coming to the Holy Communion. Price 3d. or 20s. per Hundred.

Plain Instructions for the young and Ignorant. Price 3d. or 20s. per Hundred.

An Essay towards making the knowledge of Religion easie to the meanest Capacity. Price 2d. or 12s. per Hundred.

Plain Directions for spending one Day well. Price 1d. or 6s. per Hundred.

These Five last by the same Author.

The Christian Schollar. Price 3d. or 20s. per Hundred.

The Nature and Design of Holy-Days explain'd. Price 6d. or 40s. per Hundred.

The Turkish Spy, in eight Volumes. 12ves.

Sir. Symon Deggs's Parson's Councillor. 8vo.

Wentworth's Office of Executors, with a large Appendix. 8vo.

Billinghurst's Arcana Clericalia. The 2d Edition. 8vo.

The Law concerning Estates Tail. 8vo.

Boyer's French Dictionary in 4to. and 8vo.

— Grammar, French and English. 8vo.

Hooker's Laws of Ecclesiastical Polity, newly printed.

St. Cyril of Jerusalem's Works in Greek and Latin. Folio. Lately printed at Oxford.

Langbain's Ethicks. 12ves.

Humane Prudence. 12ves.

Tryal of Wits in 8vo. Translated out of Spanish.

Mackenzie's Essay concerning Reason, in 12ves.

Gregory's Sermons. 8vo.

— Discourse on Divine Providence. 8vo.

The E N D.

